

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ

ANADOLU BİL

MESLEK YÜKSEKOKULU DERGİSİ

ISTANBUL AYDIN UNIVERSITY

JOURNAL OF ANADOLU BİL VOCATIONAL

SCHOOL OF HIGHER EDUCATION

Yıl Year: 12 Ekim - Kasım - Aralık 2017 / October - November - December 2017 - Sayı Number: 48

ISSN 1306 - 3375

KÜNYE IDENTITY

Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi üç ayda bir yayımlanır. Bu dergide yayımlanan makalelerin telif hakları Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu'na aittir. Bu yayımla ilgili olarak Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndan doğan her türlü hak saklıdır. Tanıtım için yapılacak alıntılar dışında Yüksekokulun izni olmadan çoğaltılamaz. Bu dergide yayımlanan makalelerdeki görüşler yazarlarına aittir. Yüksekokul bu görüşler nedeniyle herhangi bir sorumluluk kabul etmez. / Anadolu Bil Vocational School Journal is published quarterly. The copyrights of all articles published in this journal belongs to Anatolian Vocational School of Higher Education. All rights are reserved under all kinds of Intellectual Property Law in relation to this publication. Without our prior written permission excerpts except for promotional purposes may not be reproduced. The opinions expressed in the articles published in this journal are those of the authors alone. The School does not accept any liability due to these opinions or for any inaccurate, unreliable, untimely or incomplete information contained therein, or for any reliance placed upon it.

ONURSAL BAŞKAN

Dr. Mustafa AYDIN

İAÜ ADINA İMTİYAZ SAHİBİ

Prof. Dr. Yedigâr İZMİRLİ

EDİTÖR

Prof. Dr. Candan VARLIK

EDİTÖR YARDIMCISI

Yrd. Doç. Dr. Ayla ÜNVER ALÇAY, Öğr. Gör. Seçil BİLGİÇ

Yrd. Doç. Dr. Cengiz KASTAN

EDİTÖR KURULU

Prof. Dr. Yedigâr İZMİRLİ, Dr. H. Fatih AYDIN, Prof. Dr. Hasan SAYGIN, Prof. Dr. Fevzi Rifat ORTAÇ, Prof. Dr. Necat BİRİNCİ, Prof. Dr. Zafer UTLU, Prof. Dr. İbrahim Hakkı AYDIN, Prof. Dr. Mustafa ÇIKRIKÇI, Prof. Dr. Kamil BOSTAN, Prof. Dr. Selami GÖZENÇ, Prof. Dr. Nec la ARAN, Yrd. Doç. Dr. Güven ÖZDEMİR, Yrd. Doç. Dr. Faris KOCAMAN, Yrd. Doç. Dr. Emel BİROL, Öğr. Gör. Özgül YAMAN

KAPAK TASARIM

Öğr. Gör. Sevgi YILMAZ

AKADEMİK ÇALIŞMALAR KOORDİNASYON OFİSİ

İDARİ KOORDİNATÖR

Gamze AYDIN

TÜRKÇE REDAKSİYON

N. Dilşat KANAT

İNGİLİZCE REDAKSİYON

Çiğdem TAŞ

TEKNİK EDİTÖR

Elif HAMAMCI

BASKI

Armoninuans Matbaa

Yukarıdukdullu, Bostancı Yolu Cad. Keyap Çarşısı B-1 Blk. No: 24 Ümraniye / İSTANBUL

Tel: 0216 540 36 11 Fax: 0216 540 42 72 E-mail: info@armoninuans.com

EBSCO Tarafından Uluslararası Taranmaktadır.

Yazışma Adresi: Besyol Mahallesi İnönü Cad. No: 38 Küçükçekmece, İSTANBUL **Tel:** 444 1 428 **Faks:** 0 212 425 57 59 **www.aydin.edu.tr**

Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi özgün bilimsel araştırmalar ile uygulama çalışmalarına yer veren ve bu niteliği ile hem araştırmacılara hem de uygulamadaki akademisyenlere seslenmeyi amaçlayan hakemli bir dergidir. / Journal of Anadolu Bil Vocational School of Higher Education is a double-blind peer-reviewed journal which provides a platform for publication of original scientific research and applied practice studies. Positioned as a vehicle for academics and practitioners to share field research, the journal aims to appeal to both researchers and academicians.

Hakem Kurulu

Prof. Dr. M. Salih ÇELİKKALE İstanbul Aydın Üniversitesi

Prof. Dr. M. Mustafa ÇIKRIKÇI Beykent Üniversitesi

Prof. Dr. İsmail Hakkı AYDIN İstanbul Aydın Üniversitesi

Prof. Dr. Zafer UTLU İstanbul Aydın Üniversitesi

Prof. Dr. Selami GÖZENÇ İstanbul Aydın Üniversitesi

Prof. Dr. M. Selahattin GÜLTEKİN İstanbul Üsküdar Üniversitesi

Prof. Dr. H. Hüsnü GÜNDÜZ Yeni Yüzyıl Üniversitesi

Prof. Dr. Harun AKSU İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Kamil BOSTAN İstanbul Aydın Üniversitesi

Prof. Dr. Osman Nuri UÇAN Kemerburgaz Üniversitesi

Prof. Dr. Nurten GÜNAL Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Osman Zekai ORHAN Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Osman Gürsoy Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. Hülya YENGİN İstanbul Aydın Üniversitesi

Prof. Dr. Necla ARAN İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. M. Nafiz DURU İstanbul Aydın Üniversitesi

Prof. Dr. Yetkin GÜNGÖR Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Rahmi KESKİN Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Hayati DOĞANAY Atatürk Üniversitesi

Prof. Dr. Özkan ÖZDEN İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Taçnur BAYGAR Muğla Üniversitesi

Prof. Dr. Yaşar ONAY Haliç Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Güven ÖZDEMİR İstanbul Aydın Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Ayla ÜNVER ALÇAY İstanbul Aydın Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Ercan ÖGE İstanbul Aydın Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Nurhan TALEBİ İstanbul Aydın Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Ferhat ÇAĞILTAY İstanbul Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Mete Karadağ İstanbul Aydın Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Zarife KAVLAK Yeni Yüzyıl Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Erkan İŞGÖREN Marmara Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Kenan SİVRİKAYA İstanbul Aydın Üniversitesi

Dr. Elena DUMITRESCU Max Planck Institute Bremen - GERMANY

Dr. Ludmyla VICTOROVNA National Institute for Marine Research and
Development ROMANIA

Paola CECCON National Academy of Sciences UKRAINE

Luis M.S. RUIZ Udine University ITALY

Giuseppe ZERBI Udine University Telecommun System Ins. Greece

İçindekiler - Contents

İlaç Lojistik Sektöründe Risk Analizi Yapılarak 5x5 Matris, Fine Kinney ve FMEA Yöntemleri ile Risk Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması: Bir Firma Örneği Pharmaceutical logistics industry 5*5 Matrix, Fine-Kinney and FMEA methods with risk assessment results comparison; example of company <i>Begüm ERTEN, Zafer UTLU</i>	1
Gender Identity Cinsel Kimlik <i>Ayşe SUCU</i>	15
Yeni Kent Kültürü Yaratılması ve Lüleburgaz Örneği Creating New Urban Culture & Luleburgaz Case <i>Ahmet Cem SAIN, Fethi GÜRÜN</i>	27
Sosyal Belediyecilik Anlayışı Üzerinden Engellilere Yönelik Hizmetler Services oriented towards people with disabilities based on social municipality perception <i>Fethi GÜRÜN, Şükran KARARAGAÇ</i>	43
Üniversite Öğrencilerinin Madde Bağımlılığı Sıklığı ve Madde Kullanım Özellikleri Substance abuse frequencies and substance use characteristics of university students <i>Mustafa Demirci, Engin EKER</i>	63

İlaç lojistik sektöründe risk analizi yapılarak 5x5 Matris, Fine Kinney ve FMEA yöntemleri ile risk değerlendirmelerinin karşılaştırılması: bir firma örneği

Begüm ERTEN*¹
Zafer UTLU²

Geliş tarihi / Received: 03.05.2017

Düzeltilerek Geliş tarihi / Received in revised form: 27.05.2017

Kabul tarihi / Accepted: 28.05.2017

Özet

İş sağlığı ve güvenliği konusu, günümüz çalışma hayatı ve çalışma hukukunun önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. İş sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin alınarak uygulanması, iş kazaları ve meslek hastalıklarının azaltılması işçiler, işverenler ve sosyal güvenlik sistemleri için önemli sonuçlar ortaya koyar. İş hukukunun temel ilkelerinden biri olan işçinin korunması ilkesi, yalnızca işçilerin işverenden bir alacağının ortaya çıkmasıyla sınırlı değildir. Önleyici politikalarla işçilerin fiziki ve psikolojik varlıklarıyla işçilerin muhtemel zararlardan korunması oldukça önemlidir.

İşyerlerinde mevcut veya meydana gelebilecek riskleri önleyebilmek için çalışılan sektörü ve sektör faaliyetlerini doğru analiz etmek gerekmektedir. Sektörel ve operasyonel açıdan incelenerek hazırlanması gereken risk değerlendirme çalışması için günümüzde giderek daha çok önem kazanan lojistik faaliyetlerinden biri olan ilaç lojistiği alanında hizmet veren bir firma seçilmiştir.

1 *İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü, Anadolu BİL Meslek Yüksekokulu, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, berten@aydin.edu.tr

2 Prof. Dr., Makine Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, zaferutlu@aydin.edu.tr

İlaç Lojistik Sektöründe Risk Analizi Yapılarak 5x5 Matris, Fine Kinney ve FMEA Yöntemleri ile Risk Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması; Bir Firma Örneği

*Çalışma alanı ve faaliyetlerine göre tehlike ve riskler analiz edilmiştir. Risk değerlendirme metotlarının uygunluğu ve etkinliğini karşılaştırmak için üç yöntem seçilmiştir. 5*5 Matris metodu, Fine- Kinney metodu ve FMEA metodu ile hazırlanan rapor sonuçlarına göre değerlendirme yapılmıştır.*

Anahtar Kelimeler: *Risk Değerlendirme, 5X5 Matris Metodu, Fine Kinney Metodu, FMEA Metodu, Lojistik*

Pharmaceutical logistics industry 5*5 Matrix, Fine-Kinney and FMEA methods with risk assessment results comparison; example of company

Abstract

The subject of occupational health and safety, constitutes an important dimension of today's working life and labour law. the taking of occupational health and safety measures implementation, the reduction of occupational accidents and diseases, workers, employers and social security systems reveals important results. One of the basic principles of business law the principle of the protection of workers, the employer is not limited only to the emergence of the receivables from the workers. Workers with workers from potential hazards preventive policies with the entities of the physical and psychological protection is very important.

Workplaces in order to prevent risks that may occur or exist in the studied sector and sector activities, are required to analyze right. You need to get examined from a sectoral perspective and an operational risk assessment study for the logistics activities, which is gaining more and more importance nowadays, which is one of the company providing services in the field of pharmaceutical logistics was chosen. Information is given on the industry and given information about risk assessment methods and activities in the workspace after the application started.

*According to the activities and hazards and risks in the study area have been analyzed. Three methods were selected to compare the effectiveness and the appropriateness of risk assessment methods. 5*5 Matrix method, the Fine - Kinney and FMEA method, prepared by the results of the evaluation were made according to the report.*

Keywords: *Risk Assessment, 5X5 Matrix Method, Fine Kinney Method, FMEA Method, Logistics*

Giriş

İş Sağlığı ve Güvenliği çalışmalarının son birkaç yılda yaygınlaşması ile beraber bu alanda yapılan araştırmalar da artmıştır. Ülkemizde çalışma hayatı içerisinde yaşanan sorunlardan ve birçok çalışanın mağdur olduğu yoğun çalışma temposu ile insanlardaki eğitim, bilgi eksikliği en önemlisi de kadercı yaklaşımları iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesinde büyük bir engel teşkil etmektedir. Yasal düzenleme ve denetlemelerin yetersizliği ile iş güvenliği uzmanı olarak görev yapan kişilerin mesleki, teknik ve sektörel bilgilerindeki eksiklikler ise iş güvenliği çalışmalarının etkin olarak yürütülememesine neden olmaktadır. İşyerleri ve iş güvenliği alanında hizmet veren kişi ya da kuruluşların kaza önleyici değil yasal prosedürleri karşılama yeterliliği şeklinde bir sisteme doğru giden eğilimden uzaklaşmaları gerekmektedir.

İş güvenliği çalışmalarının en temel basamaklarından olan risk değerlendirmeleri incelendiğinde genelde uygulanması kolay ve belli sabit formatlar üzerinden ilerlenen çalışmalar yapıldığını söylemek mümkündür. Risk değerlendirme metotları bilinenden çok daha fazla olsa da uygulama kısmında veri azlığı ve yabancı kaynakların çok fazla kullanılmaması nedeni ile belli yöntemler dışına çıkılamamasına sebep olmaktadır. Risk değerlendirme metodunun çalışma alanı ve alan içindeki faaliyetlerin sonucunda mevcut veya oluşabilecek riskleri önleyecek etkinlikte olması gerekmektedir. Bu çalışmada, iş güvenliği sektöründe en çok kullanılan üç yöntem karşılaştırılarak en doğru analizlere ulaşılmaya özen gösterilmiştir.

Çalışma konusu

Dünyada ve ülkemizde birçok farklı sektör ve bu sektörlerde faaliyet gösteren milyonlarca çalışan bulunmaktadır. Yaşanan iş kazalarındaki artışlar, verilen kayıplar, ağır çalışma koşulları, eğitim ve teknoloji eksikliği sonucunda yaşanan maddi ve manevi kayıplar, çalışma ortamlarındaki koşullar, kullanılan maddeler, maruz kalınan dış etkenler, tekrarlı olarak yapılan işler sebebiyle çalışanlarda görülen meslek hastalıklarının yanında işyerlerinin çevresinde bulunan yerleşim yerlerinde dahi gözlenen hastalık artışları iş sağlığı ve

güvenliğinin ayrı bir disiplin olarak ele alınmasına sebep olmuştur. Bu çalışmada, iş sağlığı ve güvenliği kapsamında temel teşkil eden risk değerlendirme çalışmalarının lojistik sektörünün önemli bir kolunu oluşturan ilaç lojistik sektöründe yapılan iki uygulama ile elde edilen sonuçlar karşılaştırılacaktır.

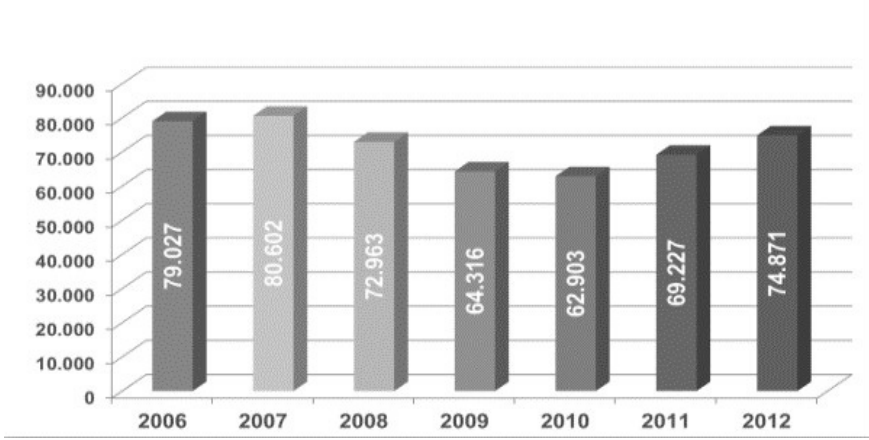
Çalışmanın amacı

Kalitatif, kantitatif ve karma olmak üzere üç temel başlık altında yaklaşık 150 adet risk değerlendirme metodu bulunmaktadır. Ancak her metot aktif olarak kullanılmadığı gibi yine her sektöre de tek yöntem kullanmak mümkün değildir. Risk değerlendirme metot seçimi yapılan çalışmaların etkinliği ve izlenebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarında uygulama kolaylığı açısından da sıkça tercih edilen Matris, Fine- Kinney ve FMEA yöntemi ile değerlendirmeler yapılarak üç yöntemin sonuçları değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda yöntem seçiminin önemi ve uygulanan yöntemlerin sektöre uygunluk derecesinin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

İş sağlığı ve güvenliği

6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun yürürlüğe girmesi çalışma hayatında yeni bir milat olmuştur. Belki de geç kalınmış bir düzenleme olması nedeniyle uygulanabilirliğinin sağlanması zorluklarla karşılaşılmasına sebep olmaktadır. Var olan bir düzeni ve özellikle de alışkanlıkları bir anda değiştirmeye çalışmanın getirmiş olduğu birçok zorluğun yanında güzel gelişmeleri de sağladığı gözlemlenmektedir. İş kazaları ve meslek hastalıklarının tespiti ve bildirimi konusunda yeterli denetim henüz sağlanamamasına rağmen özellikle bildirimi yapılan iş kazalarında 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile büyük bir artış olduğu görülmektedir.

Şekil 1: Ülkemizde yıllara göre iş kazaları SGK verileri (URL-1)

Şekil 1’ de görüldüğü üzere 2006-2012 yılları arasında bildirim yapılan iş kazalarına ait istatistiki bilgiler grafik olarak verilmiştir. Her yıl ortalama 70.000’in üzerinde bildirilen iş kazası yaşandığını gördüğümüz bu grafikte en son 2012 yılında yani 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu yürürlüğe girdikten sonra 74.871 olarak açıklanan SGK verilerinde 2013 yılında 191.389’a yükseldiği yani yaklaşık üç kat arttığı görülmüştür (URL 2). Bu artışın sebebi sektörel büyüme, istihdam artışı gibi etkenler değil açıkça yorumlanabileceği gibi bu konuda ayrı bir kanun ve denetim mekanizmasının devreye girmiş olmasıdır. Eğitim eksikliği, iş sağlığı ve güvenliğine karşı bakış açısı nedeniyle önlemlerin alınmaması, disiplin eksikliği, aşırı güven, kadercı yaklaşım, iş yetiştirmeye verilen öncelik sebebi ile yoğun çalışma şartları yaşanan kazaların en büyük sebepleridir. 2012- 2013 SGK verileri incelendiğinde elde edilen bir başka sonuç ise iş kazası sonucu hayatını kaybedenlerin %19’unun 18 yaşından küçük olduğudur. Sigortasız işçi çalıştırılmasının yanında çocuk ve genç işçilerin ağır koşullarda çalıştırılması sonucu maalesef birçok iş kazası yaşanmakta ancak bu kazalar bildirimden yoksun bir şekilde çözümlenerek istatistiki bilgilere dâhil edilememektedir.

İş Sağlığı ve Güvenliği çalışmalarının ciddi şekilde yürütülebilmesi için iş güvenliği uzmanlarına büyük sorumluluk düşmektedir. Sektöre

ve çalışma faaliyetlerine odaklı, çalışma alanını doğru yansıtan ve uygun yöntemler ile hazırlanmış risk değerlendirme çalışmaları yaparak konuların takibinde hassasiyet gösterilmelidir.

İlaç lojistik sektörü

İlaç endüstrisi beşeri ve veteriner hekimlikte tedavi edici, koruyucu ve besleyici olarak kullanılan sentetik, bitkisel, hayvansal, biyolojik kaynakları, kimyasal maddeleri, farmasötik teknolojiye uygun olarak, bilimsel standartlara göre belirli dozlarda basit veya bileşik farmasötik şekiller haline getiren ve seri olarak üreterek tedaviye sunan sanayi dalıdır (Anonim 1). İlacın üretilmesinden, tüketildiği son noktaya kadar olan tedarik zinciri içindeki hareketinin etkili ve verimli bir şekilde planlanması, uygulanması, taşınması, depolanması ve kontrol altına alınma sürecine ilaç lojistiği adı verilmektedir.

Lojistik

Küreselleşme süreci ile birçok bileşeni içinde barındıran sistem haline dönüşen modern hayatla, gelişen yeni lojistik uygulamalarına yeni tanımlamalar yapılması gerekmektedir. Lojistik, arzu edilen zamanda istenen ürün ve hizmetleri istenen yerde buldurmak durumu olarak ifade edilebilir (Gürdal, 2006). The Council of Logistics Management (CLM) kuruluşu tarafından yapılan lojistik tanıma göre ise müşterilerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere her türlü ürünün, servis hizmetinin ve bilgi akışının başlangıç noktasından, tüketildiği son noktaya kadar olan tedarik zinciri içindeki hareketinin etkili ve verimli bir şekilde planlanması, uygulanması, taşınması, depolanması ve kontrol altında tutulmasıdır. Lojistik beş doğruyu bir araya getirmeyi amaçlamaktadır. Bunlar doğru kalite, doğru ürün, doğru maliyet, doğru zaman ve doğru yerdir (Uslu ve Akçadağ, 2012).

Lojistik faaliyetler

İşletmelerin mevcut pazarları ellerinde tutmak ya da genişletmek amacıyla üretim, finans, pazarlama ve satışa yönelmeleri pek çok yeniliği de beraberinde getirmiştir. Bu yeniliklere uyum sağlamak için lojistik ya da dağıtım çözüm olarak kullanılmaktaydı. 1950'li yıllara kadar işletmeler, küresel anlamda lojistik kavramını tanımamakta

ve lojistik faaliyetleri tek bir bünyede değil, ayrı işletmeler veya bölümler tarafından sağlanmaktaydı. 1950 ile 1960'lı yıllar arasında özellikle pazarlama yaklaşımının gelişmesi lojistik kavramının önemini ortaya koymaya başlamıştır. Özellikle 1970'li yıllarda günümüz modern lojistik anlayışının temelleri oluşturulmuştur. Bu yıllarda işletmelerde lojistik yönetimi ve lojistik faaliyetlerinin en uygun maliyetle sağlanması için çalışmalar yapılmıştır (Oda, 2008). Gerçekleştirilen lojistik faaliyetleri ise aşağıda sıralanmaktadır (Orhan, 2003).

- a. Taşıma
- b. Depolama
- c. Talep yönetimi
- d. Elleçleme
- e. Sipariş işleme
- f. Ambalajlama
- g. Satın alma
- h. Bilgi

İş sağlığı ve güvenliği açısından sektörel iş akışına baktığımızda bizim için en önemli adımlar taşıma, depolama, elleçleme, sipariş işleme, ambalajlama faaliyetleri ve bu faaliyetler sırasında yaşanabilecek risklerdir. İlerleyen bölümlerde risk değerlendirme çalışmalarının temeli ve projeye konu olan risk değerlendirme metotları hakkında bilgi verilerek bu metotlar ile ilgili sektör bazlı operasyonel tehlike ve riskler analizi yapılacaktır.

Risk değerlendirme

Risk değerlendirme çalışmalarında sektörel bilgi önemli yer tutmaktadır. İş güvenliği uzmanlarının her sektöre hakim olması güçtür. Aynı sektörde dahi yapılan çalışmalarda firma yapısı ve işleyişten kaynaklanan farklılıklar gözlenir. Bu nedenle risk değerlendirme çalışmalarında iş sağlığı ve güvenliği ekibine (iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi) firma personellerinin

yetkinlikleri doğrultusunda destek olması ve gerekli bilgileri vererek çalışma ortamlarında mevcut ve oluşabilecek riskler hakkında görüş bildirmesi gerekmektedir. Risk değerlendirme çalışmaları bir ekip çalışmasıdır. Teknik, idari ve faaliyet konuları hakkında elde edilecek bilgiler ile çalışılan sektör grubundaki firmayı ve burada yaşanabilecek riskleri tanımlamak daha doğru olacaktır. Uzmanların analiz çalışmalarını ciddiye alarak hazır örnekler üzerinden değil operasyonel yani yerinde görerek ve izleyerek çalışma alanlarındaki faaliyetleri doğru değerlendirerek hazırlaması gerekmektedir. Bu şekilde yaşanabilecek kazaları gerçekten önleyebilir ve prosedürel olarak değil gerçekten bulunduğumuz yere katkı sağlayacak bir çalışma yapılmış olacaktır.

Risk yönetim prosesi

Risk yönetim prosesi, tehlikeler ile bu tehlikeler sonucu ortaya çıkan ya da çıkabilecek risklerin değerlendirilmesinde ve bu kontrol önlemlerinin etkili olması, aynı zamanda ek tehlike veya risk yaratmaması için gerekli olan yapısal sistemi oluşturmaktır. Büyük tehlikelere sahip kuruluşlarda risklerden korunmaya yönelik yönetsel, yasal ve teknik bir sistem oluşturulmasına yardımcı olmak adına ILO yönetim kurulunun 244. toplantısında alınan karara göre riskin tanımlanması şöyle yapılmaktadır: Belli bir dönemde veya koşullar altında istenmeyen olayın ortaya çıkma olasılığı, bu çevre koşullarına göre sıklık (belli zaman birimi içindeki olay sayısı) olasılığı (belli bir ön oluşuma bağlı olarak ortaya çıkma ihtimali) biçiminde ifade edilmiştir. Risk yönetimi ise “Bir kuruluş ve çalıştırılmasındaki iş güvenliği önlemlerini iyileştirme ve sürdürmeyi başaracak tüm girişimler.” olarak tanımlanmaktadır (Andaç, 2002).

Risk yönetiminin önemi

Proaktif uygulamalar olan risk değerlendirme çalışmalarının iş kazası ve meslek hastalıklarının önünde bariyer oluşturabilmesinin başarısı; yapılan risk değerlendirmelerinin sayısı, risk kontrol sıralamasına ne ölçüde uyulduğu gibi doğrudan bazı kriterlere bağlı olduğu kadar, bir işçi sağlığı ve iş güvenliği politikasının belirlenmesi, bunun çalışanlarca benimsenme düzeyi, her çalışanın

kendini bu konudan doğrudan sorumlu hissetmesi gibi kriterlere de bağlıdır (Turan, Müezzinoğlu, 2006).

Birçok işletmede tehlikeleri doğru şekilde tanımlamak ve analiz etmek zordur. Kazalar ile ilgili düzenli ve gerçekçi istatistiksel verilerin işletmelerin çoğunda bulunmaması bu durumun en önemli sebebidir. Bir işletmede kazaların olmaması orada tehlike olmadığını göstermemektedir. Kazaların ne zaman yaşanabileceği öngörülememektedir. Bu nedenle, şimdiye kadar kaza olmadığına göre burada bir önlem almaya gerek olmadığı düşüncesine kapılmak yanlıştır. Önemli olan kazalar gerçekleşmeden önce önlem almak ve kaza oluşum ihtimalini bu şekilde azaltmaktır. Alınan her önlem yapılan tüm tedbir çalışmaları düzenli aralıklar ile kontrol edilmeli ve etkinliği izlenmelidir. Gerekliyorsa revizeler yapılmalıdır. Risk yönetim çalışmalarının tam anlamı ile yürütülebilmesi için tüm çalışanların ve yönetimin katılımı, desteği gereklidir.

Risk değerlendirmesini hazırlayan uzman ve risk değerlendirme ekibinin tüm çalışmaları yakından takip etmesi gerekmektedir. Çalışmaların işletmeyi ve işletmede faaliyet gösteren personelleri koruyabilmesi için sürekli iyileştirmenin hedeflendiği bir çalışma prensibine sahip olmak önemlidir.

Çalışmada kullanılan risk değerlendirme metotları

İşletmelerde çalışma alanları ve faaliyetleri ile buralarda bulunan tehlike ve riskler doğru analiz edilerek uygun metodlar kullanılarak risk değerlendirme çalışmalarının yapılması doğru önlemleri almanın en önemli koşuludur. Her risk değerlendirme yöntemi her sektörde uygun ve yeterli sonucu veremeyebilir. Bilinen 150 civarı risk değerlendirme yöntemi olmakla beraber bu yöntemlerin tümünün uygulanabilirliği mümkün olmamaktadır. Bazı risk değerlendirme yöntemleri kolay uygulanabilmekteyken bazı risk değerlendirme yöntemlerini uygulayabilmek için ciddi bir sektörel deneyim ve birikim gerekmektedir. Bu çalışmada sektör faaliyetlerinde en çok kullanılan yöntemler üzerinde durularak sonuçları değerlendirilmektedir.

5X5 Matris metodu

L tipi matris sebep-sonuç ilişkilerinin değerlendirilmesinde kullanılır. Bu metot basit, tek başına risk analizi yapmak zorunda olan analistler için idealdir. Analistin birikimine göre metodun başarı oranı değişir. Bu metot, işletmelerde özellikle aciliyet gerektiren ve bir an evvel önlem alınması gerekli olan tehlikelerin tespitinin yapılabilmesi için kullanılmalıdır (Seber, 2012).

$$\mathbf{R} = \mathbf{O X \text{Ş}}$$

$$\mathbf{R} = \mathbf{Risk}$$

$$\mathbf{O} = \mathbf{Olabilirlik (tehdidin olma ihtimali)}$$

$$\mathbf{\text{Ş}} = \mathbf{\text{Şiddet (zararın derecesi) olarak ifadelendirilmiştir.}}$$

Fine Kinney Metodu

Fine Kinney metoduna risk değerlendirmesinin temelini oluşturan olasılık ve şiddet ifadelerine frekans yani olayların oluşum sıklığı da eklenerek daha ayrıntılı bir analiz gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu metotta mevcut ya da karşılaşılabilecek risklerin sonuçları değerlendirilir. İnsan, iş yeri ve çevre üzerinde oluşabilecek zarar ya da hasarları değerlendirmede kolayca uygulanabilen bir metot olduğu gibi iş yerine ait kaza, meslek hastalığı gibi istatistiklerin değerlendirilmeye alınmasına imkân sağlar.

$$\mathbf{R} = \mathbf{\text{İ} x \mathbf{F} x \mathbf{\text{Ş}}}$$

$$\mathbf{R} = \mathbf{Risk}$$

$$\mathbf{\text{İ}} = \mathbf{\text{İhtimal (zarar ya da hasarın zaman içinde gerçekleşme ihtimali)}}$$

$$\mathbf{F} = \mathbf{\text{Frekans (tehlikeye maruz kalma sıklığı)}}$$

$$\mathbf{\text{Ş}} = \mathbf{\text{Şiddet (tehlikenin gerçekleşmesi halinde insan, işyeri ve çevre üzerinde oluşturacağı zarar ya da hasarın şiddeti)}}$$

FMEA (Failure Mode and Effects Analysis) metodu

FMEA ilk kez Amerikan ordusu için tarafından geliştirilmiş ve kullanılmaya başlanmıştır. Donanımsal ve sistemsel problemler ile bunların oluşturduğu etkilerinin araştırılmasında kullanılmıştır. Bu metodoloji bütün teknoloji ağırlıklı sektörler ile uzay sektörü, kimya endüstrisi ve otomobil sanayinde sıkça tercih edilmektedir. FMEA metodu genellikle parçaların ve ekipmanların analizine odaklanır. (Özkılıç, 2005)

FMEA yönteminde risk; olasılık, şiddet ve saptanabilirlik (farkedilebilirlik) değişkenleri ile bağlantılı olarak tanımlanır.

$$\mathbf{R} = \mathbf{İ} \times \mathbf{F} \times \mathbf{Ş}$$

$$\mathbf{R} = \mathbf{Risk}$$

$$\mathbf{İ} = \mathbf{İhtimal} \text{ (zarar ya da hasarın zaman içinde gerçekleşme ihtimali)}$$

$$\mathbf{S} = \mathbf{Saptanabilirlik} \text{ (zararın meydana gelmesine sebep olacak durumun belirlenme zorluğu)}$$

$$\mathbf{Ş} = \mathbf{Şiddet} \text{ (tehlikenin gerçekleşmesi halinde insan, işyeri ve çevre üzerinde oluşturacağı zarar ya da hasarın şiddeti)}$$

Sonuç ve değerlendirme

İşyerlerinde olası tehlikeler ve bu tehlikeler sonucu oluşabilecek risklerin gerçekçi olarak değerlendirilebilmesi için mesleki deneyimden çok daha önemli olan sektörel deneyim gereklidir. Risk değerlendirme çalışmaları iş güvenliği uzmanlarının hazırlaması gereken bir doküman olarak görülse de hazırlık aşamasında işyerinde faaliyet gösteren her birimin desteği gereklidir. İşyerinde her gün aynı çalışma ortamını paylaşan kişilerin özellikle de kendi ait olduğu birimler ve mesleki deneyimleri ile ilgili geri dönüşleri risk değerlendirme çalışmalarında büyük önem taşımaktadır. Risk değerlendirme çalışmalarında önemli olan başka bir konu da risk değerlendirmesi hazırlanırken kullanılacak yöntemdir. Literatürde

denenmiş birçok risk değerlendirme yöntemi olsa da uygulanabilirlik açısından ihtiyaçlara cevap verebilen yöntem sayısı daha azdır. Her yöntemi her sektöre uygulamak doğru değildir. Çalışma alanı ve çalışma alanındaki faaliyetlere göre karşılaşılabilecek riskleri önlemede proaktif yaklaşım oluşturabilecek ve ihtiyaçları karşılayacak yöntemler seçilmelidir. Risk değerlendirme metotları içerisinde 5*5 Matris, Fine Kinney ve FMEA uygulamada en çok tercih edilen metotlardır. Projede yer alan risk değerlendirme çalışmalarında sürekli takip edilmesi gereken ya da önlem alınmayan konularda risk skorları aynı bırakılmış veya değerler tekrar yorumlanırken büyük düşüşler verilmemiştir. 5*5 Matris ve Fine Kinney metodları ile yapılan uygulamalar sırasında, çalışmaya konu olan ilaç lojistik sektöründeki tehlike ve risklerin analizi ile mevcut ya da oluşabilecek risklerin derecelendirilmesinde 5*5 Matris metodunun Fine Kinney metoduna göre yetersiz kaldığı gözlenmiştir. Matris metodunda riskleri acil önlem alınması gereken durumlara taşıyabilmek için olasılık ve şiddet değerlerinin bilinçli olarak yüksek tutulması gerekmiştir. Fine Kinney metodunda mevzuat ve alan bazlı çalışmak daha mümkün olmuştur. Yine bu metotta her alan noktasal olarak belirtilmek zorunda olduğundan çalışma alanlarındaki sorunlara daha hızlı ulaşabilmek mümkün olmaktadır. Aynı zamanda Fine Kinney metodunda mevzuat ile de ilişki daha detaylı belirtilebilmektedir. FMEA metodunun 5*5 Matris ve Fine Kinney metodları ile birlikte değerlendirilmesi sonucunda ise FMEA metodunun olayın gerçekleşme ihtimalini yani olasılık değerini çok daha net karşılayabildiği gözlenmiştir. Diğer yandan ise FMEA metodunda daha çok sistem çalışması ve mekanik risklerin şiddet bakımından net ifade edilebildiği ancak kişisel maruziyetler konusunda yetersiz kaldığı noktaların bulunduğu görülmüştür. 5*5 Matris ve Fine Kinney metotlarından farklı olarak FMEA metodunda bulunan fark edilebilirlik değişkeninin bazı ciddi riskleri ifade ederken tüm değişkenlerin birleşimi ile elde edilen risk önem derecesini olumsuz etkilediği gözlenmiştir. Örneğin; FMEA metodunda bir olayın saptanabilirliğini, topraklama olmaması, kaçak akım bulunmaması, yangın söndürme sisteminin bulunmaması gibi net olarak ifade edebiliyorsanız çok düşük saptanabilirlik değerleri

vermeniz gerekiyor. Bu derecelendirme ise sonucu oldukça etkiliyor. 5*5 Matris metodunda da sıkça yaşadığımız gibi değerler üzerinde sürekli düzenleme yapmak gerekiyor. FMEA metodunda sonuçta elde edilen risk önem derecesi skalası da kısıtlı olduğundan bir riski “Önlem alınabilir” ya da “Önlem alınması gereklidir” seviyesinde tanımlayabilme konusunda da sorun oluşmuştur.

Sonuç olarak Fine Kinney risk değerlendirme metodu uygulanabilirliği, işlevselliği ve sektör çalışma koşulları açısından daha kapsamlı görülmüştür. 5*5 Matris metodu sektör faaliyetleri açısından daha genel yani çalışmalara ön hazırlık oluşturabilecek şekilde kullanılabilir. FMEA metodu ise kapsamlı ve özellikle de mekaniğe dayalı faaliyet alanlarında etkin olarak sonuç almayı sağlamaktadır. Bu sonuçlar doğrultusunda çalışmaya konu olan ilaç lojistik sektöründeki faaliyetleri, kullanılan üç ayrı risk değerlendirme metodu içerisinde en net tanımlayan Fine Kinney metodu olmuştur. Çalışma sonuçlarından da anlaşılacağı üzere farklı sektörlerde ve faaliyet alanlarında risk değerlendirme yönteminin seçimi, düzeltici ve önleyici faaliyetlerin önem derecelerinin doğru ifade edilmesinde büyük bir etkiye sahiptir.

Kaynaklar

- [1] Andaç, M., (2002). *Risk Analizi ve Yönetimi. İSG Dergisi*, Sayı:7, s. 14-17
- [2] Anonim-1. (2003)., *TUBİTAK, Vizyon 2023 Teknoloji Öngörüsü Projesi: Sağlık ve İlaç Paneli Ön Rapor*, Ankara: 2003.
- [3] Gürdal, S., (2006). *Türkiye Lojistik Sektörü Altyapı Analizi*, İstanbul: İTO Yayınları.
- [4] Kınlı, H., (2008). *Risk Analizi ve Yönetim Hizmetleri, 10 Adımda Risk Değerlendirme, 5. Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Bölgesel Konferansı*, Lütfi Kırdar Kongre Merkezi, İstanbul.
- [5] Oda, S., (2008). *Türkiye’de Lojistik Sektörü ve Dış Ticaret Üzerine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

İlaç Lojistik Sektöründe Risk Analizi Yapılarak 5x5 Matris, Fine Kinney ve FMEA Yöntemleri ile Risk Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması; Bir Firma Örneği

[6] Orhan, O.Z., (2003). Osman, Dünyada ve Türkiye’de Lojistik Sektörünün Gelişim, *İstanbul Ticaret Odası Yayını*, No: 2003-39.

[7] Özkılıç, Ö.,(2005). İş Sağlığı ve Güvenliği, Yönetim Sistemleri ve Risk Değerlendirmesi Metodolojileri, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu TİSK.

[8] Seber, V., (2012). İşçi sağlığı ve güvenliğinde risk analizleri nasıl yapılır?, *Elektrik Mühendisliği Dergisi*. Sayı: 445, 30-34.

[9] Turan, A., Müezzinoğlu, A., (2006), Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi , Risk Değerlendirme Yöntemleri, Türk Tabipleri Birliği, Sayı:25, s.32-36.

[10] Uslu, Ş., Akçadağ, M.,(2012). İlaç sektöründe tersine lojistik ve dağıtımın rolü: bir uygulama. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt: 5(1), s. 149-158.

İnternet Kaynakları

[1] URL-1 <https://www.riskmed.com.tr/yeni2/component/k2/item/120-uclu-sorumluluk-temel-bilesenleri-cevre-is-sagligi-guvenligi.html> (Erişim Tarihi:12.06.2016)

[2] URL-2 <http://www.cscmp.org/downloads/resources/glossary03.pdf> (Erişim Tarihi:12.05.2016)

[3] URL-3 www.sgk.gov.tr (Erişim Tarihi:06.06.2016)

[4] URL-4 <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6331.pdf> (Erişim Tarihi:12 .06.2016)

Gender identity

Ayşe SUCU*

Geliş tarihi / Received: 15.06.2017

Düzeltilerek Geliş tarihi / Received in revised form: 20.06.2017

Kabul tarihi / Accepted: 28.06.2017

Abstract

According to some sociologists, gender is socially constructed. However, they do not actually mean that our genders are created purely because of the society we live in, but rather that they are affected by the society that we live in. They are pointing out that the way in which gender is seen as in some way controlled. Surely the social constraints of a certain discourse do effect our thinking, and this is in no way different when thinking about gender. In this way then we could say that an understanding of gender is that any attempt to universalize such as a thing would be brought down by the fact that it is a social construction.

This study is considering how cultural definitions of masculinity and/or femininity have shaped representations of men's and women's in our societies. The study also is looking into femininity and masculinity in Turkish culture. In order to understand this relation, there are some examples of cultural definitions from Turkish society has presented.

Keywords: gender identity, culture, masculinity, femininity

*Öğr. Üyesi Yrd. Doç. Dr. İstanbul Aydın Üniversitesi, ABMYO, Görsel İşstel Teknikler ve Medya Yapımcılığı Bölümü, Basın ve Yayın Teknolojileri Programı, aysesucu@aydin.edu.tr

Cinsel kimlik

Özet

Bazı sosyologlara göre cinsiyet sosyal bir oluşumdur. Bu tanıma göre cinsiyetin, tamamiyle içinde yaşadığımız toplum tarafından oluşturulduğu anlamından çok toplum tarafından etkilendiği üzerinde durularak cinsiyetin toplumsal kontrol altında olduğu konusunda araştırmalar süregelmektedir. Kesinlikle, düşüncelerimizin toplumsal kısıtlamaların etkisi altında olduğu gerçeği kaçınılmazdır ve bu gerçek cinsiyet hakkındaki düşüncelerimizden farklı değildir.

Bu nedenle cinsiyet anlayışının evrensel sosyal bir yapı ve oluşum olduğu gerçeğinden yola çıkarak bu çalışma, kadınlık, erkekliğin yaşadığımız toplumlarda kültürel oluşumunu ve cinsiyetin sosyal açıdan nasıl temsil edildiğini ele almaktadır. Çalışmada ayrıca Türk toplumunda cinsiyet kavramı ele alınarak Türk toplumunda kadınlık ve erkekliğin kültürel oluşumu ve cinsiyetin sosyal açıdan nasıl temsil edildiğine ilişkin örneklemelere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: cinsel kimlik, kültür, erkeklik, kadınlık

Introduction

In the sociological debate perhaps the most influential theory of the emergence of gender identity is that of Sigmund Freud. According to him, “the learning of gender differences in infants and young children is centered on possession or absence of the penis. This is symbolic of masculinity and femininity” (Giddens and Griffiths, 2006).

Although many writers have made use of Freud’s approach in studying gender development, they have usually modified it in major respects. An influential example is Chodorow. She reverses the Freudian emphasis to some extent. According to her, masculinity, rather than femininity, is defined by a ‘loss’, the forfeiting of continuing close attachment to the mother (Chodorow, 1988). “Thus, men later in life unconsciously feel that their identity is endangered if they become involved in close emotional relationships with others. Women, on the other hand, express and define themselves mainly in terms of relationships” (Giddens and Griffiths, 2006). A similar definition

was propounded by Harris, “Gender identity has been defined as an individual’s own feelings of whether he or she- a boy constructs his gender identity based upon his biology which influences messages he receives from his environment about how he ought to behave” (Harris, 1995). This can be summarized in his work with the following equation:

Gender identity = biology + dominant cultural norms + subcultural influences + unique circumstances (Harris, 1995).

He claims that behavior expected of men and women in any given culture defines masculinity and femininity. However, as he says if masculinity and femininity determined by culture then we should also ask, how much human behavior can be accounted for by biology, and how much is determined by culture. According to Collier and Yanagisako, “the biological difference in the functions of females and males in human reproduction lies at the core of the cultural organization of women’s and men’s relations” (Brod and Koufman, 1994). Such assumption presumes that sex itself is more a social construction than a biological construction. However, this is not axiomatic.

According to Foucault, in the case of sex, it is the practice of discovering a truth about sexuality from the prevalent discourse so that it can be seen as the product of a discourse. According to Foucault, sexuality is socially constructed. However, he does not actually mean that our sexual instincts and desires are created purely because of the society we live in, but rather that they are affected by the society that we live in Foucault trace some main points about sexuality. He has taken it from an historical and sociological viewpoint rather than taking a psychological stance focusing on the individual. In this way he avoids making any universal claims that uses limited evidence, instead he looks at the prevalent discourse of certain periods of time (Foucault, 1976).

Due to the fact that he places sexuality within the constructs of a discourse according to place and time, the picture he presents is one of an ever changing process, thus we are left with an open ended view of sexuality that changes according to time and place. In his studies of sexuality he is constantly pointing out that the way in which sexuality is seen as in some way controlled. Surely the social constraints of a certain discourse do effect our thinking, and this is in no way different when thinking about sexuality. In this way then we could say that the contribution Foucault makes to an understanding of sexuality is that any attempt to universalize such as a thing would be brought down by the fact that it is a social construction (Foucault, 1976).

This of course can be used to alter a discourse in such a way to fit in with a certain discursive strategy. There continues to be much debate and discussion about biological and cultural connections and facts. Consequently, it may reasonable to see body as representing encoded social meanings, as an image of society or even a metaphor for society as they are formed or represented in a culture. As Gatens says, “the body as a blank slate, as nothing apart from the cultural meanings constituting it, whereas, in reality, the body is not quite as receptable, but the very medium through which meanings are produced” (Thapan, 1997). This study revolves around how cultural definitions of masculinity and/or femininity have shaped representations of men’s and women’s bodies. In the main part of the study is looking into femininity and masculinity in relation to the body through Turkish culture. In order to understand this relation, some examples of cultural definitions from Turkish society has presented.

Gender identity in society

In attempt to develop a theory of gender identity inspired by Beauvoir’s famous formulation “one is born, but rather becomes women” it becomes clear that in saying that one becomes a woman, “Indeed, one is one’s body from the start, and only thereafter becomes one’s gender” (Thapan, 1997). In his study, beauvoir introduces the notion of the body as a situation. Firstly, the body is a material reality and

something which is tangible and can be held. It always has a meaning, because it has already been defined in a social and cultural context. Secondly, the body as a situation has a special obligation to come within the cultural and social definition assigned to it. (Thapan, 1997). Moreover, according to Harris, “every culture has a gender system that contains shared expectations for men and women behavior, social norms, or roles that vary from culture to culture” (Harris, 1995). In attempting a definition of that femininity and masculinity are culturally constituted across diverse socio-cultural contexts.

In Turkish society traditional attitudes about gender roles for women are put into practice by socialization and men and women internalize their gender roles (Dilek, 1997). For example, despite to Western countries parents in Turkey encourage their daughters to be dependent and obedient on their parents or husbands, whereas sons are allowed to be independent because they are expected to cope with the outside world (Ataca, Sunar, and Kağıtçıbaşı, 1994). Moreover, Turkish law is also endorses a patriarchal family model that the husband is the head of the family in terms of the most say concerning the family’s place of residence (Hortaşcu, Kalaycıoğlu, and Rittersberger-Tilic, 2003).

Color - clothes codes and the body

Silverman defines that, “clothing not only draws the body so that it can be seen, but also maps out a society’s gender dress codes” (Davis, 1997). In Turkish society gender color-clothes codes and rules are routinely divided as well as in other societies. For instance, a very common in other words, pink for girls and blue for boys. In this sense, gender enters into such codes and rules from their birth. That is to say, clothes for women and men becomes a purpose that keeps women and men in their place.

Yet, gender differences become visible by fashion, as Davis indicates in her study. Moreover, fashion can also be used to indicate social change and progress by its prescriptions around gender-appropriate dress (Davis, 1997). In this sense, regulation of gender through dress codes can be also change in tandem widespread social change. For

instance, the 60's movement produced new dressing codes as well as several cultural changes in the 60's Turkish society such as whereby women are now permitted to wear jeans or tight trousers.

Locations and the body

According to Thapan, bodies and locations are gender-marked through a consideration of the domains and activities of men and women in society (Thapan, 1997). A similar definition written by Brod and Kaufman is that, in the daily ritual of human experience one can find the roots which form the basis of the socially constructed person, that Bourdieu calls as "the socially informed body" (Brod and Kaufman, 1994).

The household, in more ways than one, is located at the center of women's lives of their daily activities in Turkey. Especially starting with women's typical household activities, we can see how their movements are choreographed by certain implicit cultural rules governing the use of location-place. For instance, cooking, childcare, and cleaning as social roles of the sexes. Moreover, delineation of inner location, such as the household defined as safe, legitimate place for women. For example, in Turkish culture, everyday expressions of mothers to their young daughters; 'What work do girls have on the street?' or 'you must come back home immediately from school!' carry implicit references to shame, honor, female sexuality and its regulations in the society. This is an example of female codes of morality and sexuality which indicate how rules regarding the use of space are defined.

According to Thapan, "the recognition of the household as women's space and women's responsibility is an opinion that is widely expressed, whether or not this is contrasted with the activities and spaces of men" (Thapan, 1997). For instance, in contrast with English culture there are Turkish coffee shops, which are called 'Kahvehane', that only allow men in Turkish society. This is in clear evidence in the norms governing the perceptions of the female and male body, and the rules underlying women's and men's activities. Consequently, we

can see how locations are gendered and circumscribed through their representations in Turkish culture. Hence, within to speak of space and femininity in Turkish society, these examples show how the female body is controlled by the patriarchal masculine social power throughout those patterns of physical space with daily practices.

The body and military service

The gendered associations of military service and to undergo some form of military service have been, at least until very recently, one of the most prominent features of sexual division of gender. For instance, in ninetieth century America, especially with the impact of the Civil War, masculine virtue was represented by a man's willingness to sacrifice self-interest to serve his country, while the wounding or scarring of a man's body became the visible symbol of his courage and patriotism. Especially, in Turkish society, only men are expected to fight or to be prepared to fight. Conversely, women are often formally barred from such activities.

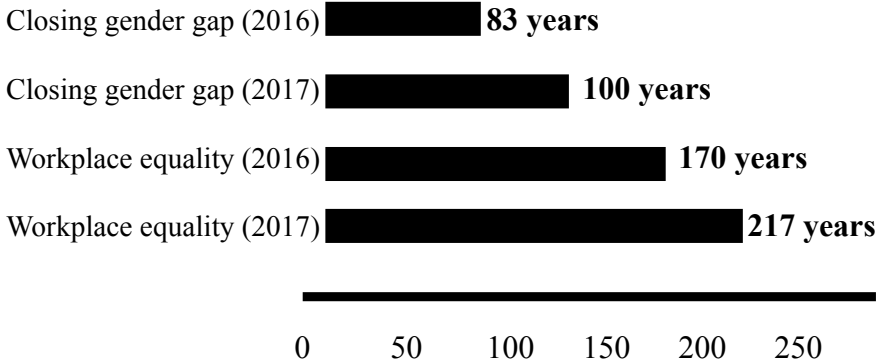
According to Brod and Kaufman, "one way of understanding military life and its relations with gender is in terms of the construction of the masculine body" (Brod and Kaufman, 1994). The masculine body is associated with the collective body of men. The shaping may often be literal such as close haircuts and uniforms. Consequently, the course of military training around socially constructed bodily needs and functions that are linked to strong and hegemonic definitions of masculinity in Turkish society. This also indicating how rules regarding the use of the institution itself perpetuates the perception of the female- male body.

Gender in economy

According to data's from the World Economic Forum (WEF) in 2017 "The equality gap between men and women would take 100 years to close" (URL-1). From this submission World Economic Forum claims that, this significant differences in economic participation and political empowerment between genders continue to endure across the world. Unlikely according to World Economic Forum's figures,

“women will have to wait 217 years before they earn as much as men and are equally represented in the workplace” (URL-1) (see Table 1).

Table 1. Prediction worsen on how long it will take to close gap (URL- 1)

World Economic Forum’s report also suggest that, women in the world earn less not just because of “gendered salary differences”, unfortunately because women are forced to do unpaid or part-time work than men in their countries social economic system. Strangely, this ‘economical gender gap’ is also exist in well-educated white-collars in such work areas like professionals, managerial, administrates and senior roles in governmental departments and private companies. According to data’s from the World Economic Forum unfortunately, women in Turkey coming 131st on the list with a gender equality score of 144 countries (see Table 2).

According to Özbilgin and Woodward, the Turkish state has been pursuing an explicitly ideological approach to promoting gender equality in employment as part of its modernization project since the 1920s within three decades of government action unfortunately progress towards gender equality in work place has been slow (Özbilgin and Woodward, 2004).

Table 2. How countries perform on the Global Gender Gap (URL-2).

How countries perform on the Global Gender Gap			
Rank	Country	Rank	Country
1	Iceland	131	Turkey
2	Norway	136	Morocco
3	Finland	137	Lebanon
4	Rwanda	138	Saudi Arabia
5	Sweden	139	Mali
6	Nicaragua	140	Iran
7	Slovenia	141	Chad
8	Ireland	142	Syria
9	New Zealand	143	Pakistan
10	Philippines	144	Yemen

Conclusion

According to Foucault, sexuality is socially constructed. However, he does not actually mean that our sexual instincts and desires are created purely because of the society we live in, but rather that they are affected by the society that we live in. He is pointing out that the way in which sexuality is seen as in some way controlled. Surely the social constraints of a certain discourse do effect our thinking, and this is in no way different when thinking about sexuality. In this way then we could say that the contribution Foucault makes to an understanding of sexuality is that any attempt to universalize such as a thing would be brought down by the fact that it is a social construction. This of course can be used to alter a discourse in such a way to fit in with a certain discursive strategy. There continues to be much debate and discussion about biological and cultural connections and facts. Hence, it may reasonable to see body as representing encoded social meanings, as an image of society or even a metaphor for society as they are formed or represented in a culture. Consequently, even some sociologists defines gender is socially constructed definitely the social constraints of a certain discourse do effect our thinking,

and this is in no way different when thinking about gender. In one point it is seen as in some way controlled. Perhaps our genders are affected by the society that we live in rather they are created purely because of the society we live in.

Clearly, through the study we can see how our culture has shaped representations of men's and women's bodies. As well, while the body has always been a matter of social concern, the definitions surrounding representations of male's and female's bodies are constructed differently through cultures and historical periods of time. As per the examples from Turkish culture, the study shows how cultures speak and constitute differently about genders, bodies and sexualities. Relating femininity and masculinity with location, the study also shows how women's bodies are situated in various cultural definitions of identities and spaces in patriarchal culture where men stands as one and women stands as other.

Moreover, in examples, such as the representation of gender by clothes the study has pointed out how cultures shape gender's bodies by clothing codes, and how rules and regulations of gender can be influenced by changing norms and values. In this way then we could say that an understanding of gender is that any attempt to universalize such as a thing would be brought down by the fact that it is a social construction.

References

- [1] Ataca, B., Sunar, D., & Kagitçibaşı, Ç., (1994). *Variance infertility due to sex-related differentiation in child-rearing practices*. Paper presented at the 12th International Congress of Cross Cultural Psychology, Pamplona, Spain.
- [2] Brod, H. and Kaufman, M., (1994). *Theorizing Masculinities*. London. Sage Publications. p. 78, p. 167, p. 74
- [3] Chodorow, N., (1988). *The Reproduction of Mothering*. Berkeley. University of California Press.

- [4] Davis, K., (1997). *Embodied Practices: Feminist Perspectives on the Body*. London. Sage Publications. p. 2, p.157.
- [5] Dilek, Y., (1997). *Parents' Role in Pre-school Children's Gender Role Socialization*. Unpublished master's thesis, Middle East Technical University, Ankara, Turkey.
- [6] Foucault, M., (1976). *The History of Sexuality*. London. Allen and Lane.
- [7] Garber, M., (1992):. *Vested Interests*. London. Penguin Books.
- [8] Giddens, A. and Griffiths, S., (2006). *Sociology*. Cambridge. Polity Press. p. 172, p. 174.
- [9] Harris, I. M., (1995). *Gender, Change and Society: Messages Men Hear*. London. Taylor and Francis. p. 2, p. 9, p. 10.
- [10] Hortaşcu, N., Kalaycıoğlu, S., and Rittersberger-Tilic, H., (2003). *Intrafamily aggression in Turkey: Frequency, instigation, and acceptance*. Journal of Social Psychology, 143, 163–184.
- [11] Özbilgin, M.F. and Woodward, D., (2004). *Belonging'and 'Otherness': Sex Equality in Banking in Turkey and Britain*. Journal of Gender, Work and Organizations. London. John Wiley and Sons Ltd. p. 668-688
- [12] Thapan, M., (1997). *Embodiment: Essays on Gender and Identity*. Oxford. Oxford University. p. 109, p. 112, p. 113, p. 129.
- [13] Woodward, D., and Özbilgin, M.F., (2004). *Belonging'and 'Otherness': Sex Equality in Banking in Turkey and Britain*. Journal of Gender, Work and Organizations. London. John Wiley and Sons Ltd. p. 668-688.
-

Internet References

- [1] URL-1 World Economic Forum (2017) <https://www.weforum.org/reports/the-global-gender-gap-report-2017> (Accession date:24.09. 2017).
- [2] URL- 2 Global Gap Index (2017) <https://www.weforum.org/reports/the-global-gender-gap-report-2017> (Accession date:24.09. 2017).

Yeni kent kültürü yaratılması ve Lüleburgaz örneği

Ahmet Cem SAIN*
Fethi GÜRÜN

Geliş Tarihi / Received: 02.05.2017

Düzeltilerek Geliş Tarihi / Received in Revised Form: 25.05.2017

Kabul Tarihi / Accepted: 26.05.2017

Özet

Kentler, günümüzde toplumsal ve siyasal dinamikleri şekillendiren faktörlerin en başında gelmektedir. Bugün, en basit tabiriyle Londra'da içtiğimiz bir kahveyi aynı damak tadıyla Dubai'de de içebiliyor olmak olarak tanımlanan küreselleşme, kentlerde köklü değişimlere neden olmaktadır. Ulusal sınırların giderek önemini yitirdiği, bu doğrultuda klasik vatandaşlık anlayışın yerini dünya vatandaşlığı gibi kavramların aldığı bu süreçte kentsel yaşam tarzı bütün dünyaya hâkim olmuştur. Bu süreç içerisinde bütün heterojen kültürler dünyayı sarıp sarmalayan hâkim kültürün içinde yok olup gitmektedir. Bu makalede, bütün bu gelişmeler karşısında Lüleburgaz örneği üzerinden kültür, yaratıcılık ve şehir planlamasının etkileşimi incelenecektir. Bu doğrultuda kent kültürünün paylaşılması ve yeni kent değerleri yaratılması amacıyla gerçekleştirilen politikalar analiz edilecektir.

Anahtar kelimeler: Kent, kültür, kent kimliği, Lüleburgaz, Türkiye

¹ İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, ahmetcemsain@gmail.com

² Yrd. Doç. Dr. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, fethi.gurun@uskudar.edu.tr

Creating new urban culture & Luleburgaz case

Absract

Cities are at the top of the factors shaping social and political dynamics today. Today, the simplest way of describing globalisation is to have the same taste with the coffee we drink in London and in Dubai. This is causing radical changes in cities. The urban lifestyle has dominated the whole world in this process, where national boundaries have gradually lost its importance and concepts such as world citizenship have been replaced by classical citizenship. In the process, all heterogeneous cultures are disappearing in the judge culture that surrounds the world. In this article, the interaction of culture, creativity and city planning will be examined through the Luleburgaz example against all these developments. In this direction, policies to share urban culture and create new city values will be analyzed.

Keywords: *City, culture, urban identity, Luleburgaz, Turkey*

Giriş

21. yüzyılın en önemli mücadele konularından biri olan küreselleşme, yaşamın her alanında dünya çapında ilişkilerin ve bağlantıların değiştiği ve ekonominin yaşamın tüm alanlarında itici güç olarak yeniden tanımlandığı bir süreçtir. Ekonomik anlamda dünya ekonomisinin küresel üretim ve finans mekanizmaları ve küresel pazarlar aracılığı ile küreselleşmesi olarak tanımlanabilecek bu süreç; kültürel anlamda, insanların, sermayenin ve bilginin artan hareketliliğini mekândan bağımsızlığını temsil etmektedir (Günay, 2011). Nitekim her geçen gün hayatımız sayısallaşmakta, bu durum kentlerimizde ortaya çıkan paradigma değişimine neden olmaktadır. Bu doğrultuda kent ve kent kültürü, insan ve insan ilişkilerini merkeze alan sorgulamayla gündeme gelmiştir.

Her kentin kendine özgü yönleri ya da ayırıcı vasıfları ona belirli bir kimlik kazandırır. Bir kentin kimliğini oluşturan onun kültür varlığı; kültürüne katkıda bulunan da kentin kimliğidir. Her ikisi arasında çok yakın bir etkileşimin bulunduğu yadsınamayacak bir gerçektir. Bu bağlamda, kent kültürünün, dar anlamıyla, kentin tiyatro temsilleri, sergileri, kitap fuarları, folklor gösterileri ve benzeri sanat ve kültür

etkinlikleri olarak algılanması ve onunla yetinilmesi yanlış ve eksik bir kent kültürü anlayışıdır. Aranması gereken temel ölçüt, kalıcı kültür öğelerinin korunması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesidir (Keleş, 2005).

Özetle bu çalışmada, kent kimliklerinin şekillenmesine neden olan etmenler incelenerek bu süreç içerisinde yeni kent kültürü ve kent değerleri yaratılması açısından Lüleburgaz analiz edilmiştir.

Amaç

Gelişmekte olan kentlerde hızlı sanayileşme ve hızlı kentleşme sonucu kentler, düzensiz gelişmekte ve bu düzensizlik kentlerde büyük sorunlara neden olmaktadır. Her kent, oluşum ve gelişim sürecinde yaşadığı farklı ekonomik ve sosyal olaylara bağlı olarak birbirinden farklı gelişmeler gösterir. Kentlerin belirli bir süreç içinde kazandıkları bu durum onlara özgü olgular olarak ortaya çıkar ve kentlerin karakterini oluşturur. Kentlerin sahip oldukları karakterler onların kimliği anlamındadır. Kentler yalnızca kendi kimliklerini değil zaman içinde barındırdıkları toplumun da kimliğini yansıtırlar. Zaman içinde değişen her durum, her farklılaşma, toplumdaki bütün hareketlenmeler kentte okunabilir düzeyde olmalıdır. Kentlerin sürdürülebilirliği ve sahip olduğu çevrenin varlığını devam ettirebilmesi açısından, kentlerin kimliği önemlidir ve korunması gerekmektedir.

Bu çalışmada; Lüleburgaz örneği üzerinden kültür, kimlik, yaratıcılık ve şehir planlamasının etkileşimi incelenmiştir. Bu doğrultuda kent kültürünün paylaşılması ve yeni kent değerleri yaratılması amacıyla gerçekleştirilen politikalar analiz edilmiştir.

Önem

Kültür yaşam biçimini ve yaşamı anlamlaştıran sistemdir. İnsanın öğrenme ve öğrendiklerini simgesel biçimlerde örgütleme, bu öğrendiklerini toplumun diğer üyelerine bilgi olarak iletme ve öğrendiklerini ya da kazandığı bilgileri temel olarak davranışlarını sergileyebilme gücü tüm kültürel olgunun kaynağını oluşturur.

Literatürde kentlerin kimliğini ve kültürünü inceleyen çok sayıda çalışma mevcuttur. Fakat bu çalışmaların çoğu mevcut kent değerleri üzerinden şekillendirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada Lüleburgaz'ın mevcut kent değerlerine ilave olarak yeni ve modern kent değerleri yaratılarak yerel değerler ile evrensel eğilimler arasında köprü kurabilecek bir kent kültürü oluşumu aktarılmaya çalışılmıştır. Araştırmamız bu kapsamda spesifik bir özelliğe sahip olup diğer kentsel politikalara model olacaktır.

Yöntem

Bu araştırmada tarihsel ve betimsel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Basılı ve elektronik ortamdaki yazılı kaynaklar taranarak bilgi toplanmış, ulaşılan eserler eleştirel kaynak taraması anlayışı ile gözden geçirilmiş, elde edilen bulgular niteliklerine göre sınıflandırılarak ilişkilendirilmiştir. Ayrıca bu konuyla ilgili araştırma yapmış bilim insanlarıyla ve kent yöneticileri ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

Varsayımlar

1. Her kentin kendine özgü yönleri ya da ayırıcı vasıfları ona belirli bir kimlik kazandırır. Bir kentin kimliğini oluşturan onun kültür varlığı; kültürüne katkıda bulunan da kentin kimliğidir. Her ikisi arasında çok yakın bir etkileşimin bulunduğu yadsınamayacak bir gerçektir.
2. Bir kentin değişim sürecinde, değişen kentle birlikte toplum yapısı da değişir ve bu durum kent kültürünün ve kent kimliğinin yeniden tanımlanmasına ya da üretilmesine neden olur.
3. Kentlerin çoğu hızlı kentleşme ve sanayileşme sonucu kontrolsüz büyümüş, nitelik değiştirmiş ve bunun sonucu olarak çoğu kimliklerini kaybetmiş ve birbirlerine benzemeye başlamışlardır. Bu nedenle günümüz kentleri mevcut değerlerini tespit etmeli ve buna ilave olarak yeni değerler inşa ederek bu değerlerin modern dünyaya entegrasyonunu sağlamak durumundadırlar.

Kent ve kültür

Kentler sadece insanların bir arada yaşadığı fiziksel mekânlar değildir. Günlük hayatlarındaki davranış kalıpları, düşünce biçimleri, politik tercihleri, sosyal ilişkileri gibi kente özgü sosyal, siyasal ve kültürel özellikler olduğu gibi fiziksel yapı da mimarisıyla, estetiğiyle, kente özgü hız ve ölçeği ile ayrı özellikler taşır (Kaya, 2003). Burada önemli olan kente dair bir bellek oluşumu ve üretilen kültürel çıktıların kentli insan vasıtasıyla anlamlanıyor oluşudur. Örneğin Vatikan şehri bir din kenti iken, New York şehri Özgürlük Heykeli ve gökdelenlerle özdeşleştirilir; Paris denince kültür şehri ve Eyfel Kulesi, İstanbul denilince Ayasofya ve Sultanahmet Camii akla gelmektedir (Çöl, 1998).

Kent aynı zamanda, birbirine eklenen parçaların bir bütünlüğü olduğu kadar, içinde olduğu, geliştiği zaman dilimlerinin, farklılaşan ihtiyaçları ve değişen amaçları, tarihi ve kültürel miras karşısında alınacak tavırla dolayısıyla da bir kültürler birikimi ve zaman içinde birbiri ile hesaplaşarak şekillenen davranışlar bütünlüğüdür (Koçak, 2011).

Kültür, kavram olarak bilimsel araştırmalarda en çok üzerinde durulan kavramlardan biridir. Sosyoloji, antropoloji, tarih vb. alanlarda insan olgusu gerek bireysel gerekse toplumsal olarak ayrıcalıkları, benzerlikleri ve değişkenlikleri ile yerel ve evrensel boyutlar ile ele alınmaktadır (Hayta, 2016). Tarihsel süreç analiz edildiğinde kültür kavramının çeşitli alanlarda kullanıldığı görülmektedir. İlk olarak, 18. yüzyıldan itibaren zihinsel, manevi ve estetik gelişime ilişkin genel bir süreci anlatan kültür; ikincisi özel ya da genel biçimde kullanılan bireyin, toplulukların ya da toplumun yaşam biçimini anlatan kültür ve üçüncüsü ise düşünsel ve sanatsal etkinliğin ürünleri anlamında kullanılan kültürdür (Williams, 2005).

Kültür, yaşam biçimini ve yaşamı anlamlaştıran sistemdir. İnsanın öğrenme ve öğrendiklerini simgesel biçimlerde örgütleme, bu öğrendiklerini toplumun diğer üyelerine bilgi olarak iletme ve öğrendiklerini ya da kazandığı bilgileri temel olarak davranışlarını sergileyebilme gücü tüm kültürel olgunun kaynağını oluşturur (Tatlıdil, 2009). Ancak kenti her gün yeniden yaratan öznenin

gerçekte insan olduğunu bilmeliyiz. Özne olarak insan kendisini ve yaşadığı ortamı değiştiren, dönüştüren bir varlıktır. Nasıl bir kent, nasıl bir insan sorusuna verilecek yanıt her zaman aynıdır (Tuncer, 2011). Bu nedenle insan, kültür ve sanat içerikli kent politikalarının odak noktasını oluşturmalıdır.

Lüleburgaz ve kent kültürü

Kent kültürünü en çok etkileyen faktörlerin başında o kentin fiziksel, sosyal, kültürel, ekonomik ve tarihsel özellikleri gelmektedir. Tarihsel süreç analiz edildiğinde Lüleburgaz'ın tam anlamıyla "Osmanlı Kenti" kimliğine bürünmesi 16. yüzyılda Sokullu Mehmet Paşa Külliyesi ile

başlamıştır. Sokullu Mehmet Paşa'nın kendi ismini taşıyan ve birçok külliye'den daha büyük ve daha fazla fonksiyona sahip olan böyle bir yapıyı inşa etmesi ve çevre düzenlemeleri ile birlikte Lüleburgaz'ı yeniden imar ederek şehir haline getirmesi, Lüleburgaz'ın konumu ve yapısı itibari

Şekil 3.1: Lüleburgaz Sokullu Külliyesi- Kervansaray Avlusu (Mustafa Gültekin Koleksiyonu)

ile son derece stratejik öneme sahip olduğunu açıkça göstermektedir. Özellikle Kanuni Sultan Süleyman döneminde Balkanlar ve Avrupa'ya yapılan seferlerin artması, İstanbul-Belgrad arasındaki ulaşımı sağlayan eski Roma yolunun tekrar etkin bir biçimde kullanımını gerektirmiştir. Bu doğrultuda güzergâh üzerinde önemli merkezler, menzil adı verilen konaklama ve durak yerleri olarak belirlenmekteydi. Lüleburgaz, ordunun konaklayabileceği ve iâşesini sağlayabileceği menziller içinde en başta gelen yerleşimlerden biridir (Müderrişoğlu, 1997).

Kentin yakın tarihine baktığımızda Lüleburgaz'ın ilk direniş örgütünü Mondros'tan hemen sonra kurabilmesi (Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti), Yunan işgaline karşı direnişleri yerel siyasi önderlerini yaratarak örgütlemesi, Trakya'nın kurtuluşu tarihinde

çok önemli bir yer işgal etmektedir. Bu direnişin kararlaştırıldığı Lüleburgaz Kongresi'ne ithafen isimlendirilen ve kentin merkezinde bulunan Lüleburgaz Kongre Meydanı, nice kurtuluş bayramlarının büyük bir coşku ile kutlandığı ve bağımsızlık yürüyüşlerinin başladığı yer olarak kentin kimliğini ve kişiliğini ortaya koyan önemli bir kentsel yaşam odağı haline gelmiştir.

Son dönemlerde artan sanayileşme, elverişli tarım arazileri, hayvancılık potansiyeli ve sorunları büyük oranda çözümlenmiş altyapısından dolayı kent nüfusu son 15 yılda %40 artış göstermiştir. Lüleburgaz Belediyesi, bu göç olgusunun kent kimliğine olan etkilerinin en aza indirilmesi, kent kültürünün paylaşılması ve yeni kent değerlerinin yaratılması amacıyla iki temel politika belirlemiştir: “Soyadı Kültür Olan Lüleburgaz” ve “Akademiler Kenti Lüleburgaz”.

Soyadı kültür olan Lüleburgaz

Kentler, küresel rekabet ortamının baskısı altında hızla yeniden yapılanırken kentsel dönüşüm ve kentteki nüfus hareketliliği artık büyük ölçüde kültür ve sanat üzerinde temellenen politikaların etkisindedir (Özkan, 2011). Küresel ekonomi ve politığın dayattığı gelişmelere bağlı olarak kentlere doğru hızla artan göç olgusu nedeniyle farklı kültürlerden gelen insanların kente adaptasyonu ve insanlara aidiyet duygusunun kazandırılması açısından kültür ve sanat, kent politikalarının temel unsuru haline gelmiştir. Bu bağlamda Lüleburgaz Belediyesi “Soyadı Kültür Olan Lüleburgaz” sloganıyla yola çıkarak insanları ortak paydada buluşturmayı ve yerel değerler ile evrensel eğilimler doğrultusunda kendi kültürünü inşa etmeyi hedeflemektedir. Bu anlayışla hem yerel hem de küresel ölçekte etki yaratan çeşitli projeleri hayata geçirmiştir. Bunlardan en önemlisi “Temalı Yıllar” kapsamında 2016 yılını “Kadın Yılı” olarak ilan ederek dünyanın en önemli iki sorunundan biri olan toplumsal cinsiyet eşitliğine dikkat çekerek küresel ölçekte etki yaratmayı başarmıştır. “Kadın Yılı” kapsamında “Cinsiyet, Eşitlikçi Yaklaşım ve Yönetici Kadınlar” projesiyle “Şehirlerin Oscar’ı” olarak bilinen Guangzhou Uluslararası Kentsel İnovasyon Ödülü”

için dünya genelinde 171 şehir ve 301 proje arasından ilk 15'e girerek Türkiye'yi Çin'de temsil etme başarısını göstermiştir.

Diğer yandan “Kadın Yılı” kapsamında sanat camiasından iş dünyasına kadar birçok lider ve sanatçı çeşitli etkinlik ve organizasyonlarla kente davet edilerek kent halkı ile tecrübelerini paylaşmış ve halka ilham kaynağı olmuştur.

Yeni kent değerleri ve kültürü yaratmak adına belediye her yıl farklı bir tema belirlemekte ve bu doğrultuda çalışmalar gerçekleştirmektedir. Yönetim 2017 yılını “Bisiklet Yılı”, 2018 yılını da “İnovasyon ve Tasarım Yılı” olarak belirleyerek hem bölgesel küresel ölçekte farkındalık yaratmaya devam etmektedir.

“Kültür Kenti” kimliğinin içeriğini kültürel üretim politikaları oluşturmaktadır. Kentin her tarafını sarmış olan kültür ve sanat birimleri tarafından yılda ortalama 250'nin üzerinde etkinlik gerçekleştirilmektedir. Çocuğundan yaşlısına binlerce insan hep birlikte halk dansından baleye, müzikten tiyatroya, fotoğraftan plastik sanatlara kadar kentin kültür ve sanat iklimine katkıda bulunarak kentin kimliğini inşa etmektedir.

Akademiler kenti Lüleburgaz

Sağlıklı gelişen kentlerde geçmişten geleceğe uzanan tarihsel süreklilikler içerisinde özgün kimliklerin korunması, kentin zaman ve mekân içindeki okunabilirliği açısından son derece önemlidir. Ancak günümüze bir bütün olarak ulaşmayı başaramamış Sokullu Külliyesi hariç mimari çevre değerleri bakımından çekicilikten yoksun olan Lüleburgaz'da, tarihi kent merkezi etrafında kümelenmiş odaklar, Lüleburgaz Belediyesi tarafından “Lüleburgaz Yıldızları” isimli akademiler serisi ile tüm kente dağıtılmaktadır. Bu akademiler serisinin en önemli özelliği kentin mekânsal değil sosyal strüktürünü kurmaya çalışan bir yönetim anlayışını yansıtmalarıdır (Dündaralp, 2011).

İnşa edilen her yapı bulunduğu çevreyi ve yerli halkı öncesinden farklı olan yeni bir süreç ile tanıştırır. Özellikle kamusal yapıların bu anlamda üzerlerine düşen pay daha fazladır. Kamusal yapılar

kentin önemli merkezlerini yeniden tarif eder ve önceden var olan kullanım alışkanlıklarını tekrar tarifler. Bu anlamda kamusallaşma ve toplumsallaşma adına bir nevi kamusal eğitim merkezleri olarak planlanan bu yaşam akademileri serisi kent hayatının içine sızan, eğitim, üretim ve paylaşma alanlarının etkinliklerle zenginleştirildiği, özgün kurumsal yapılanmalardır (URL 1).

Lüleburgaz yıldızları futbol akademisi (LYFA) - 79.500 m² üzerine inşa edilen tesisin öncelikli hedefi 6-14, 8-16 yaş gruplarına yönelik bir eğitim ortamı oluşturulmasıdır. Bu tesis, eğitim ortamı olarak odağında futbol ve çocuklar olsa da sadece çocukların kullanımına yönelik değil, tüm ailelerin, sosyal çevrenin ve kentlinin paylaşımına olanak sağlayacak spor ve çeşitli etkinliklerin gerçekleşeceği bir merkez olarak ele alınmıştır. Bu merkezin, 'eğitim'i sadece aktarılan bilgi olarak değil, mekânı, sosyal yaşantısı ile bir bütün olarak gören, bir 'ortam' olarak kavrayan anlayışın sonucu olduğunu söyleyebiliriz. Akademi, kapalı spor aktiviteleri ve servis yapıları dışında; açık spor alanları, kalabalık aktivitelere izin veren çevre düzenlemeleri ve park alanlarını kapsayan bir kompleks olarak tasarlanmıştır. Tüm bu alanlar, hem engelli kullanıcılarına izin veren hem de bisikletle dolaşıma izin veren rampalı dolaşım alanları ile birbirine bağlanmıştır. Kentin merkezindeki kentsel dokunun sıkışık ve talepleri karşılayamayan fiziki çevresinin potansiyellerini dönüştürmeyi hedefleyen, yeni odak noktaları ve dinamikler oluşturarak hem kentsel dokuyu rahatlatmaya hem de kentliye yeni olanaklar yaratmaya çalışan çalışmaların bir parçasıdır (Dündaralp, 2011).

Lüleburgaz yıldızları sanat akademisi (LYSA) - Lüleburgaz Yıldızları Sanat Akademisi projesi, Lüleburgaz Belediyesi'nin yaklaşık 15 yıldır çok önem vererek sürdürdüğü kent kültürü odaklı sosyal içerikli projelerinin en önemli parçalarından biri olarak inşa sürecine başlamıştır (Dündaralp, 2011). 20.000 m²'lik alana sahip olan, kültür ve insan arasında ilişkiler yaratma ve pekiştirme amacını taşıyan bu yapının 800 kişi kapasiteli büyük salonu ve 1000 m² alana sahip çok amaçlı salonu, tesisin ana ve büyük fonksiyonlarıdır. Daha küçük olmasına rağmen daha yoğun kullanımı olacağı muhtemel

olan 250 kişilik küçük salon ve 150 kişilik deneysel salon ise tesisin merkezinde yer almaktadır. Bu fonksiyonlar dışında derslikler, bireysel enstrüman ve çalışma odaları ile beraber atölyeler ise yoğun kullanımı muhtemel fonksiyonlardır (URL 1).

Lüleburgaz yıldızları kadın akademisi (LYKA) - Yaklaşık 21.000 m² alana sahip, doğal çevreye uyumlu, kentin kimliğine katkı sağlayacak tasarımları yansıtan, bölge ve şehir halkının kullanımına yönelik toplum yararını gözeten, kentsel yaşam kalitesine katkı sağlayan, çevre tasarımları ile desteklenen açık ve yeşil alanlar, çocuk parkları ile spor alanlarını içeren, güzel sanatları teşvik eden özgün öneriler getirilmiş bir proje olan Lüleburgaz Yıldızları Kadın Akademisi, kadınların toplumsal hayata katılımlarına, üretimlerine ve diğer ailesel problemlerinin çözülmesi ve destek olunmasına yönelik bir yapıdır. Ağırlıklı olarak çocuk ve kadınların uzmanlarla iletişim kurarak gelişim ve üretim anlamında etkinliklere katılabilecekleri, çeşitli kongre ve seminerlere halkın da katılımıyla birlikte çözümler üreteceği bir akademi olarak düşünülmüştür.

Lüleburgaz Yıldızları Kadın Akademisi, kadın sığınma evleri ve çocuk bakım evleri ile kreşin de bulunduğu akademi, kullanıcıların yapıyla güçlü bir ilişkiye girmesini ve 24 saat kullanılmasını sağlamaktadır. Bu sebeple akademide kentten farklı olarak bir yaşam örgüsü oluşmaktadır. Bu yaşam örgüsü spor alanları ve ekolojik tarım alanları, üretim atölyelerinin de etkisiyle yeni bir tür insan-doğa-yaşam ilişkisi çerçevesi kurmaktadır.

Lüleburgaz yıldızları motosiklet ve bisiklet akademisi (LYMBA) - Yaşanan trafik sıkışıklığı ve kent merkezlerinin olabildiğince araçlara kapatılmasının ardından mobilitesi yüksek ve park sorunu yaratmayan taşıtlara olan rağbet gün geçtikçe artmaktadır. Bisiklet kullanımını teşvik ederek şehrin yaşadığı trafik sorunu için bir makro önlem olarak düşünülen bu akademi ile çevresel sürdürülebilirlik ilkesi göz önüne alınarak halkın daha temiz ve bilinçli ulaşım araçlarını tercih etmesi hedeflenmektedir.

Lüleburgaz'ın ana kara yolu ulaşımı güzergâhında olması nedeniyle ulusal ve uluslararası bisiklet ve motosiklet kullanıcıları ilçeden geçmekte, bu durum farklı organizasyonlar ile coachsurfing vb. konaklama imkânları talebi doğurmaktadır. Bu talep doğrultusunda akademide bisiklet ve motosiklet kullanma alanları ile ulusal ve uluslararası bisikletçilerin veya motosikletçilerin konaklayabileceği alanlar inşa edilmiştir. Tesisin içinde banyosu, mutfağı, yatakhane, çamaşırhanesi, kafeteryası olan konukevi, eğitim odaları ve tamir atölyeleri bulunmaktadır. Lüleburgaz Yıldızları Motosiklet ve Bisiklet Akademisi de bu kapsamda her ihtiyaca cevap verebilecek bir tesis olmayı ve konaklama imkânları ile desteklenmesi ve niş turizm alanı yaratılması ile de cazibe merkezi olmayı hedeflemektedir.

Lüleburgaz yıldızlar lezzet akademisi (LYLA) - Geçmişten günümüze çeşitli uygarlıkların da etkisiyle gelişen ve zenginleşen Türk Mutfağı, dünyanın en zengin üç mutfağı arasında yer almakta ve dünyanın en besleyici mutfağı olma özelliğini elinde tutmaktadır. Ankara Ticaret Odası tarafından hazırlanan Türkiye'nin Lezzet Haritası araştırmasına göre 2.205 çeşit yöresel yiyecek ve içecek çeşidiyle Türkiye'nin gastronomi turizmüne geniş yer ayırabilecek lezzetli tatlara sahip bir ülke olduğu belirtilmektedir (URL 3). İnşa edilen Lüleburgaz Yıldızları Lezzet Akademisi sayesinde geniş bir yöresel mutfağa sahip olan Trakya Bölgesi'nde doğru bir konumlandırma ve çekici bir imajla Lüleburgaz'ın gastronomi konusunda cazibe merkezi haline gelmesi hedeflenmiştir.

Kentin marka değerini yükseltmenin yöntemlerinden biri de lezzetli et ve süt ürünlerinin, yeme içme kültürünün sistematik bir bütünlüğe kavuşmasından yani gastronomiden geçmektedir. Trakya Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan 2013–2023 Trakya Turizm Master Planı kapsamında bölge turizminin geliştirilmesi amacıyla eylem planı oluşturulmuş ve 62 öncelikli turizm ürünü belirlenmiştir. Planda belirlenen öncelikler göz önüne alındığında yöresel mutfağa yönelik turizm ürünlerinin oluşturulmak, yiyecek-içecek işletmelerinde hizmet kalitesinin yükseltilmesine yönelik standartları geliştirmek, yerel mutfakları araştırma ve ticari olarak sunumlarını sağlamak, farklı seviyelerde çalışacak nitelikli elemanların eğitimini üstlenmek

gibi önemli fonksiyonları içinde barındıracak olan Lüleburgaz Yıldızları Lezzet Akademisi bölge ekonomisine de somut katkılar sağlayacak niteliktedir.

Diğer yandan kent halkı, belirli günlerde düzenlenecek kurslara ve etkinliklere katılıp usta aşçılar nezaretinde lezzetin sırlarını keşfederek yemek yapma fırsatı bulacaklardır.

Lüleburgaz yıldızları yüzme akademisi (LYYA) - Nitelikli kentleşme, sosyal donatıların planlanarak kent hayatına adapte edilmesi ve bu alanlar çevresindeki sosyal hayatın zenginleşmesi ile sağlanabilir. Lüleburgaz Yüzme Akademisi, spor aktivitelerinin günlük hayatın bir parçası olarak eğitim ve dinlenme alanları ile iç içe planlanıp, kent hayatına adapte edilmesi amacıyla örnek bir model olarak ele alınmıştır (Gürkan, 2016).

Yaklaşık 82.000 m² alana sahip olacak Yüzme Akademisi için önerilen yapıların öncelikle çevresiyle bütünlük kurması ve bu çevreye değer katması ana amaçlardan birisidir. Farklı kullanıcıları ortak kullanım alanlarında bir araya getirmek, spor etkinliklerin yanı sıra eğitim, dinlenme ve rekreasyon alanları ile ortak ve özgün mekânlar yaratmak akademinin öncelikli hedefidir.

Proje kapsamında önerilen koşu parkuru ve bisiklet yolları gibi açık alan spor aktiviteleri de benzer şekilde yeşil alanları daha tanımlı kılmanın yanı sıra spor alanlarının daha etkin kullanılması ve şehir hayatı ile bütünleşmesi açısından önemlidir.

Spor etkinlikleri, seyircisine de eğlence sağlayan, toplum içinde heyecan yaratan olaylardır. Sporcular ilk çağlardan beri kahraman gibi görülmüş, kentler bugün olduğu gibi spor müsabakalarına ev sahipliği yapmak için yarışmışlardır. Planlama aşamasında olan Yüzme Akademisi, kentin itibarını artıracak, spor eğitimi ve müsabakaları için bir merkez olacaktır. Yüzme yarışmalarına da ev sahipliği yapacak olan Akademi, Lüleburgaz'ı temsil edecektir (Akkaş, 2016).

Lüleburgaz yıldızları bilişim ve garaj akademisi (LYBGA)

- Gelişmiş ülkelerde, “çocuklar bilgisayar kullansın mı, kullanmasın mı?” tartışması artık son bulmuştur. Amerika Birleşik Devletleri’nde, Avrupa Birliği üye ülkelerinde ve bazı uzak doğu ülkelerinde çocukların eğitim hayatlarının ilk yıllarından itibaren programlamayla tanışması yönünde büyük çaba harcanmaktadır.

Çocuklar için programlamanın en popüler ortamı Scratch’in yaratıcısı Profesör Mitchel Resnick’in de ifade ettiği gibi; çocuklarımız gelecekte ne bildiklerine veya ne kadar bildiklerine göre değil, ne yapabildiklerine ve beklenmeyen sorunlara karşı ürettikleri yenilikçi çözümlere göre başarılı veya başarısız kabul edileceklerdir.

Dünyadaki bu gelişmeler paralelinde ülkemizde örnek olmak, farkındalık yaratmak, bazı şeyleri harekete geçirmek adına Lüleburgaz Belediyesi, Doç. Dr. Selçuk Özdemir ve Lüleburgaz Halk Eğitim Müdürlüğü’nün ortaklaşa gerçekleştirdiği proje ile Lüleburgaz’da yaşları 11 ile 16 arasında değişen 150 çocuk ücretsiz olarak Bilişim Garaj Akademisi eğitimlerini almaya başlamıştır.

Bilişim Garaj Akademisi ile dünyada ilk defa 7-16 yaş arası gençlere online ortamda kodlama, 3D tasarım, web tasarımı, robot tasarım ve bilişimle girişimcilik eğitimleri sağlamaktadır. Lüleburgaz Belediyesi Bilişim Akademisi eğitimleriyle çocuklar bir anlamda bilişimin sadece bir eğlence, oyun veya iletişim aracı olmadığını, aslında problem çözmek, değer yaratmak ve “hayallerini inşa etmek” üzere bir tür “alet kutusu” olduğunu anlamaktadırlar.

İlk olarak 3D tasarım eğitimleri ile başlanan projede; öğrenciler 2 yıl boyunca hiçbir ücret ödemedi, web tasarımı, programlama, robot tasarım ve bilişimle girişimcilik eğitimlerini alacaklardır. Çocuklar teorik eğitimi, Bilişim Garaj Akademisinin web sitesinden 7 gün 24 saat istedikleri anda uzaktan eğitim ile almaktadır.

Projenin amacı; çocuklarımıza var olan bir teknolojiyi hızlı ve kolay bir şekilde kullanırmak değil, öğrendikleri teknolojinin alt yapısını, çalışma prensiplerini ve onu oluşturan bileşenleri de görmelerini

ve öğrenmelerini sağlamak, farkındalıklarını artırarak bilgisayar okuryazarı değil, kod okuryazarı gençler yetiştirmektir. Bilişim Garaj Akademisi'nde programlama eğitimi alan çocuklar, yazılımcı olmak istemeseler bile eğitimlerde göreceği örnekler, bilişim sınıfında arkadaşları ile geliştirdikleri projeler ve kendi yapacağı etkinliklerle; problemlere bilimsel çözüm üretme bakış açısı, sistematik düşünme, olaylar arasındaki neden sonuç ilişkilerini görebilme, bilgisayarda kendi ürünlerini geliştirmenin verdiği özgüven, yaratıcı ve eleştirel düşünebilme gibi günümüz sosyal ve iş hayatının çok önem verdiği bilgi ve becerileri kazanma yolunda önemli bir adım atmış olacaktırlar (Stratejik Plan, 2017-2021).

Sonuç

Kentler sadece üzerinde kalabalıkların yaşadığı, cadde ve yeşil alanlardan oluşan mekânlar değildir. İnsanların günlük yaşantılarındaki davranışlarını, çevresi ile arasında olan ilişkilerini ve düşünce biçimlerini düzenleyen sosyal, kültürel ve ekonomik olayların gerçekleştiği mekânlardır. Aynı zamanda bağlı oldukları ekonomik ve toplumsal dizgelerin birer parçası, minyatürü ve aynasıdır.

Kentler, küreselleşme ve ona paralel gelişen yerelleşmenin sonucu olarak yeni boyutlar kazanmaktadır. Yerelleşmeyle birlikte kentlerin yerel değerlere odaklı konuları ön plana çıkmış, buralardaki sorunlara çözüm arayışları bu bağlamlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Söz konusu çözüm arayışlarında kent kültürü önemli bir araç niteliği taşımaktadır. Küreselleşme sürecinde kent kültürü dönüşüme uğramaktadır. Kent kültürünün modern içeriğine yerel değerler de eklenmektedir. Kentlerdeki kültürel krizlerin çözümü bakımından kentlilerin ve kent yöneticilerinin bu dönüşümü algılaması önemlidir. Kentlerin, kendilerine kent olma özelliğini veren kent yönetim birimlerinin, iki büyük kültürel görevi vardır. Bunlardan birincisi maddi kültür mirasını korumak, diğeri ise ülkenin temel kültürel değerlerine uygun bir yapılaşma sağlamaktır.

Günümüz dünyasındaki modern kent anlayışı, kentin sahip olduğu doğal ve kültürel değerlere eklenerek büyümesi ve gelişim

göstermesi gereken bir olgu olarak ifade edilmektedir. Nitekim bugün global ekonomi yerel değerler ile evrensel eğilimler arasında köprü kurabilen kentleri ödüllendirmektedir. Burada kente özgü kimliklerin korunması kadar küresel ölçekte yaşanan değişim ve dönüşüme ayak uyduracak yeni kent değerleri yaratılması da çok önemlidir. Bu doğrultuda kent yöneticileri kentin sadece mekânsal değil sosyal yapısını düzenleyen planlamalar yapmak zorundadırlar. Bu hedef doğrultusunda öncelikle mekânsal değil, sosyal eksiklikleri anlamaya çalışan, sonra bu eksiklikleri küçük ölçeklerde çözmeye yönelik denemeler yapıp sürdürülebilirliğini tartan ve bu bağlamda yatırımların ölçeğini kentin ihtiyaçlarına ve küresel gelişmelere göre yeniden değerlendiren bir stratejik yönetim anlayışa sahip olan Lüleburgaz Belediyesi, bu süreçte kentin sosyal, kültürel ve ekonomik struktürünü inşa ederek, geleceğin yaşam alanlarını oluşturmaktadır. Bu anlayış, kentin dünya arenasında sahne alabilmesi için, kente stratejik üstünlük sağlayacaktır.

Kaynaklar

- [1] Akkaş, S., (2016). *Lüleburgaz Yıldızları Yüzme Akademisi Proje Yarışması Mimari Proje Raporu*, <http://arkitera.com>, (Erişim tarihi: 17.03.2017).
- [2] Çöl, S., (1998). *Kentlerimizde Kimlik Sorunu ve Günümüz Kentlerinin Kimlik Derecesini Ölçmek İçin Bir Yöntem Denemesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi, FBE, Şehir ve Bölge Planlama – Kentsel tasarım.
- [3] Dünderalp, B., (2011). *Lüleburgaz yıldızları futbol akademisi*, *Mimarlık Dergisi*, www.bogachandundaralp.wordpress.com, (Erişim tarihi: 16.03.2017).
- [4] Günay, Z., (2011). *Neoliberal Kentleşme Dinamikleri Çerçevesinde Tarihi Çevrenin Sürdürülebilirliği: Sürdürülebilir Kentsel Koruma Modeli*, (Yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 15-16
- [5] Gürkan, E. T., (2016). *Lüleburgaz Yıldızları Yüzme Akademisi Proje Yarışması Mimari Proje Raporu*, www.arkitera.com, (Erişim tarihi: 17.03.2010).

- [6] Hayta, Y., (2016). Kent kültürü ve değişen kent kavramı, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2: 165-184
- [7] Kaya, E., (2003). *Kentleşme ve Kentlileşme*, İstanbul: İlke Yayıncılık, 4-20
- [8] Keleş, R., (2005). Kent ve kültür üzerine, *Mülkiye Dergisi*, 29 (246): 9-18
- [9] Koçak, H., (2011). Kent-Kültür ilişkisi bağlamında Türkiye’de değişen ve dönüşen kentler, *Sosyal Bilimler Araştırması Dergisi*, 259-269
- [10] Müderrisoğlu, F., (1997), *Lüleburgaz ve Sokollu Mehmet Paşa Külliyesi*, Lüleburgaz Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 17-64
- [11] Tatlıdil, E., (2009). Kent ve kentli kimliği: İzmir örneği, *Ege Akademik Bakış Dergisi/Ege Academic Review*, 9.1: 319-336
- [12] Tuncer, B., (2011). *Adana'nın Kent Kimliği ve Bilincinin Etkileşimi, Adana Sorunları Sempozyumu 2*, Türk Mühendis ve Mimarlar Odası Birliği (TMMOB), Adana, 181-185
- [13] Özkan, M., (2011). Kültür ve sanat içerikli kent politikaları, *Skop Dergi*, 1:1-15
- [14] Stratejik Plan, (2017-2021). *Lüleburgaz Belediyesi*, 19-60
- [15] Williams, R., (2005). *Anahtar Sözcükler: Kültür ve Toplumun Sözvarlığı*. (S.Kılıç, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları

İnternet Kaynakları

- [1] URL 1 – <http://arkitera.com>, (Erişim tarihi: 20.03.2017).
- [2] URL 2 – <http://luleburgaz.bel.tr>, (Erişim tarihi: 14.04.2017).
- [3] URL 3 – <http://atonet.org.tr/yeni/index.php?p=1475&l=1>, (Erişim tarihi: 26.02.2017).

Sosyal belediyecilik anlayışı üzerinden engellilere yönelik hizmetler

Fethi GÜRÜN¹
Şükran KARARAĞAÇ *²

Geliş Tarihi / Received: 15. 06.2017

Düzeltilerek Geliş Tarihi / Received in Revised Form: 20.06.2017

Kabul Tarihi / Accepted: 28. 062017

Özet

1980’li yıllar itibarıyla uygulanan neoliberal politikalar, küreselleşme, bilgi ve iletişim olanaklarının gelişmesiyle birlikte merkezi yönetimlerin sosyal politikalar alanında hizmet sunma yönetmelerinde değişiklik yaşanmasına neden olmuş ve merkezi yönetimlerin yetki ve sorumluluklarının bir kısmı yerel yönetimlere devredilmiştir. Bu bağlamda günümüzde merkezi yönetimler savunma, sosyal güvenlik, adalet, eğitim gibi ülke genelindeki hizmetlere yönelik politikalar üretirken, halka en yakın yerel yönetim birimi olan belediyeler de imar, şehircilik, altyapı, çevre düzenleme gibi görevlerinin yanında sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde sunduğu, bilgilendirme, bilinçlendirme, sosyal ve kültürel faaliyetler, sosyal hizmetler ve yardımlar ile aktif bir rol oynamakta ve hizmeti en etkin, hızlı ve sürdürülebilir şekilde yerine getirmektedir.

Bu çalışmada İstanbul Büyükşehir Belediyesinde sosyal belediyecilik anlayışı üzerinden engellilere yönelik sunulan hizmetler değerlendirilmiştir. Bu çalışmada engelli ve engellilik kavramları, Dünya, Türkiye ve İstanbul’da yaşayan engellilerin niceliksel değerleri ve yasal haklarının tarihsel gelişimi; yerel yönetim ve sosyal belediyecilik kavramları ile sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde hizmet veren belediyelerin tarihsel gelişimi, fonksiyonları ve faaliyet

¹ Yrd. Doç. Dr. Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, fethi.gurun@uskudar.edu.tr

² *İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, sukrankaraagac721@gmail.com

alanları; engellilere yönelik hizmetleri değerlendirmek üzere İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü tarafından verilen hizmetler üzerinde çalışılmıştır. Sonuç bölümünde İBB Engelliler Müdürlüğü tarafından verilen hizmetlerin ve istatistiklerin değerlendirilmesi yapılmış ve çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Engelli, engellilik, yerel yönetimler, belediye, sosyal belediyecilik.

Services oriented towards people with disabilities based on social municipality perception

Abstract

The neoliberal policies have been implemented since 1980s, with the globalization and development of information and communication facilities led to changes in service delivery regulations in the field of social policies of central governments and some of the powers and responsibilities of central governments have been transferred to local governments. In this context, while central governments produce policies for services across the country such as defense, social security, justice and education; municipalities which are closest governance agency to the people, play an active role with informing and awareness raising, social and cultural activities, social services and aids, which submitted within the terms of social municipality perception; besides to their duties such as reconstruction, urban planning, infrastructure and environmental regulation.

In this particular study, services were evaluated that are offered in terms of social municipality perception in oriented towards people with disabilities in Istanbul Metropolitan Municipality. In this study, the concepts of people with disabilities and disability, the historical development of the quantitative values and legal rights of the people living in the world, Turkey and Istanbul; the concepts of local government and social municipality, the historical development, functions and fields of activity of municipalities which serve within the terms of social municipality perception; it is studied on the services which are provided by İstanbul Metropolitan Municipality Directorate of Disabled People for evaluation of services intended to People with Disabilities. In final chapter, services and statistics that are given by İstanbul Metropolitan Municipality Directorate of Disabled People are evaluated and offered with solutions.

Keywords: *People with disabilities, disability, local governments, municipality, social municipality*

Giriş

Ülkemizde ve dünyada küreselleşme süreci ile birlikte ortaya çıkan yerelleşme etkisiyle merkezi yönetim, elindeki yetki ve sorumluluklarının bir kısmını yerel yönetimler ile paylaşmaya ve yerel idarelere devretmeye başlamış, bu yeni sorumluluklar ile birlikte belediyelerde sosyal belediyeçilik anlayışı gelişmeye başlamıştır. Belediyeler bu kapsamda; imar, altyapı ve üstyapı, çevre düzeni, vergi toplama gibi görevlerinin yanında eğitim, istihdam, sağlık, sosyal ve kültürel yaşamın desteklenmesi, yaşlı, çocuk, engelli, kimsesiz ve yardıma muhtaç kişilere yapılan sosyal yardımlar gibi yerel ölçekte belde halkının sosyal ihtiyaçlarına yönelik politikalar üretmeye çalışmıştır.

Ülkemizde özellikle 2004 yılından sonra çıkarılan yasalar ile birlikte belediyeler sosyal belediyeçilik çerçevesinde dezavantajlı gruplar olarak sayılan kadın yaşlı, engelli ve çocukların ihtiyaçlarının karşılanması ve korunması doğrultusunda hizmetlerin yürütülmesi amacıyla önemli görev, yetki ve sorumluluklar verilmiştir. Sosyal belediyeler; engellilerin sosyal hayata katılımını ve adapte olmalarını sağlamak, evlere ve kapalı alanlara hapsolmalarını engellemek, kentin sunduğu tüm imkânlardan toplum içinde diğer sağlıklı insanlar gibi yararlanmalarını sağlamak, işgücüne katılımını sağlamak ve kenti engellilerin erişilebilirliğine uygun hale getirmek için çalışmalar yapmaktadır.

Araştırmanın amacı ve metodolojisi

Bu araştırmanın amacı, sosyal belediyeçilik yaklaşımını ortaya koymak, yasal ve yönetsel düzenlemeler ile belediyelere tanınan yetki ve sorumluluklar çerçevesinde belediyelerin engelli vatandaşların sosyal hayata adaptasyonu kapsamında yapılmakta olan sosyal belediyeçilik faaliyetlerini İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü örneğinde incelemektir.

Araştırmanın metodolojisinde, araştırmanın hazır hale getirilmesine ve uygulanmasına yönelik süreçler belirli bir hiyerarşik uyum içerisinde sunulmuştur. Buradan yola çıkarak araştırmanın sürecini;

literatür taraması ve demografik verileri, ulusal ve uluslararası yasal ve yönetsel düzenlemeleri, araştırmada örnek olarak seçilen konuya yönelik belirlenen karakteristikleri, inceleme alanında verilen hizmetlere yönelik analizler neticesinde ulaşılan bulguları kapsamaktadır. Araştırmanın ana bölümü; sosyal belediyecilik çerçevesinde engellilere yönelik hangi tür hizmetlerin sunulduğunu incelemek, engellilerin sosyal hayata katılmasına ve ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik uluslararası alanda yapılan düzenlemeler ile karşılaştırmak ve toplam nüfus ölçeği değerlendirildiğinde ülke genelinde engelli nüfusun en yoğun şekilde bulunduğu İstanbul'da Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurulan Engelliler Müdürlüğü'nün engelli vatandaşlara yönelik verilen hizmetleri irdelemekten oluşmaktadır.

Engelli-Engellilik

“Sakat”, “malul”, “özürlü” ve “engelli” kavramları literatürde farklı anlamlar ifade etmesine rağmen gündelik hayatta ve mevzuatta birbirlerinin yerlerine kullanılmaktadır. Yapılan bu farklı tanımlamalar insanların zihinsel, fiziksel ve ruhsal açıdan diğer sağlıklı insanlardan farklı olduğunu göstermekte ve engelli insanları olumsuz yönde etkilenmektedir.

“Engellilik” ile ilgili tanımlar, Uluslararası literatüre göre “sakat”, “engelli”, “özürlü” gibi birçok tanım kabul edilirken, ülkemizdeki 6462 sayılı Kanun ile “engelli”, “özürlü” ve “sakat” terimleri ayrı ayrı kullanılmayarak tüm kavramlar tek bir başlık olarak “Engelli” terimi altında birleştirilmiştir (6462 Sayılı Kanun, 2013: Madde 1).

Ülkemizde Engelliler Kanununa göre (5378 Sayılı Engelliler Kanunu, 2005: Madde 3/a); Engelli, “Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen birey” olarak ifade edilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 1980 yılında özürlülük ile ilgili verilerin karşılaştırılabilmesi ve tanımların standardize edilmesi için “Bozukluklar, Yeti Yitimi ve Engellilerin Uluslararası Sınıflandırması” çerçevesinde yetersizlik, özürlülük ve engellilik sınıflandırması geliştirmiştir. Engellilik konusunda yapılan sınıflandırma aşağıda gösterilmiştir (T.C. Başbakanlık Özürsümler İdaresi Başkanlığı [ÖİB], 2004).

- Bozukluk (Impairment): Sağlık bakımından psikolojik, fizyolojik ve anatomik (fiziksel) yapı ve fonksiyonlarındaki eksiklik ve anormallik,
- Özürlülük (Disability): Bir yetersizlik sonucu normal tarzda veya normal kabul edilen sınırlar içinde bir aktiviteyi gerçekleştirme becerisinde kısıtlılık veya yetersizlik,
- Engellilik (Handicap): Bozukluk veya özürlülük nedeniyle, kişinin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel faktörlere bağılı olarak kişiden beklenen rollerin kısıtlanması veya yerine getirilememesi olarak sınıflamakta ve tanımlamaktadır (ÖİB, 2004).

WHO'nun vermiş olduğı istatistiki bilgilere göre 1970 yılında dünyadaki toplam nüfusun yüzde 10'u engellidir. 2004 yılında WHO tarafından yayınlanan “Dünya Sağlık Araştırması (World Health Survey)”na göre 15 yaş ve üzerindeki engelli sayısının 785 milyon (yüzde 15,6) kişi olduğı ve yine 2011 yılında yayınlanan “Dünya Engellilik Raporu (World Report on Disability)”na göre 2010 yılında dünyadaki engelli nüfusun toplam nüfusa oranının yüzde 15 olduğı belirtilmektedir (URL-1). Yine Özürsümler İdaresi Başkanlığı (ÖİB) ve Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) tarafından 2002 yılından yaptırılan Türkiye Özürlülük Araştırması'na göre ülkemizdeki toplam nüfusun (68.662.559 kişi) yüzde 12.29 (8.431.937 kişi)'u engellidir. Bu engelli nüfusun yüzde 9.70 (6.659.632 kişi)'i süreğen hastalıklı engelli iken yüzde 2.58 (1.772.305 kişi)'i fiziksel ve zihinsel engelle sahip kişilerden oluşmaktadır (DİE ve ÖİB, 2009).

Engelli haklarına yönelik yapılan yasal ve yönetsel düzenlemelere baktığımızda devletler üstü bir örgüt olan BM, kendine bağılı

ve ilişkili kuruluşlar eliyle engellilerin haklarının gelişiminde büyük bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Yapmış olduğu çalışmalar ve aldığı kararlar ile birçok ülkenin engellilerin eğitim, sağlık, istihdam, erişilebilirlik, ayrımcılıkla mücadele ve rehabilitasyonuna yönelik uyguladığı politikalarda önemli rol oynamıştır. Yine devletler üstü bir örgütlenme olan Avrupa Birliği, kendine üye ülkelerde son 20 yıl içerisinde yaptığı çalışmalarla engellileri pasif ve yardıma muhtaç olarak görmekten ziyade diğer kişiler gibi eşit haklara sahip ve toplumda bütünleşik bir şekilde yaşayabilen kişiler olarak görmekte ve çalışmalarını bu yönde ilerletmektedir. ABD; engelli hakları ve engellilerin toplum içinde yaşamlarını kolaylaştırma konusunda çıkardığı federal ölçekte çıkarmış olduğu yasalar, yönetmelikler, bildirimler vb. ile ulusal anlamda ilk çalışma yapan ülkelerden biridir (URL-2).

Ülkemizde engellilere yönelik yasal ve yönetsel düzenlemelere bakıldığında gerçek anlamda çalışmaların başlaması 1990'lı yıllara dayanmaktadır. 1990'lı yılların öncesinde yapılan düzenlemeler daha çok tek engel grubuna yönelik ufak çaplı düzenlemelerdir. 1997 yılında kurulan Özürlüler İdaresi Başkanlığı ile beraber yapılan kurumsal çalışmalar neticesinde çıkarılan 5378 sayılı Özürlü ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, engellilerin tüm hakları konusunda dönüm noktası oluşturmuş ve bu kanun ile engellilerin alanına giren her kanun ve yönetmeliklerde değişiklikler yapılmıştır.

Sosyal belediyecilik kavramı ve Türkiye'de sosyal belediyeciliğin gelişimi

Sosyal belediyecilik, "mahalli idareye sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede kamu harcamalarını konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca kanalize eden; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal dayanışma ve entegrasyonun tesis edilmesi ile sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan altyapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretmesini öngören; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal

güvenlik ve adalet mevhumunu güçlendirmeye yönelik olarak mahalli idarelere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen bir modeldir.” şeklinde tanımlanmaktadır (Akdoğan, 2002).

Sosyal belediyeciliğin tarihsel süreci

19. yüzyılın sonlarında gelişen “sosyal devlet” anlayışı Sosyal belediyecilik yaklaşımının temellerini oluşturmaktadır. Yerel yönetimlerin sosyal politika alanındaki işlevleri Sanayi Devrimi’nden İkinci Dünya Savaşı’na kadar olan dönemde 20. yüzyılın başlarına kadar genelde yoksullara yardım ölçeğinde kalmış iken I. ve II. Dünya Savaşı arasındaki dönemde yaşanan sosyal imkânsızlıklar nedeniyle yerel yönetimlere daha geniş sorumluluklar yüklenmiştir (Ersöz, 2006).

Devletlerin vatandaşların eğitimden sağlığa kadar sosyal ihtiyaçlarına çözüm bulmak üzere uyguladığı politikalar zaman içinde yaşanan ekonomik krizler, sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmeler ile birlikte değişen insan ihtiyaçları sosyal devletin krize girmesine neden olmuş ve buna çözüm olarak devletler yerelleşme yoluna gitmişlerdir. Devletlerin sosyal politikaları yereldeki uygulayıcılar üzerinden yürütmeye başlamasıyla yerel yönetimlerin gücü artmaya başlamış ve bu durum sosyal belediyecilik anlayışının gelişmesinde en önemli etken olmuştur. Özellikle Avrupa’da Avrupa Kentsel Şartı anlayışının uygulamaya geçmesi ile beraber sosyal belediyecilik anlayışının fonksiyonları ve hizmet yelpazesi gelişmiştir.

Ülkemizde Modern anlamda bir belediye kurulması isteği Tanzimat ile birlikte yoğunlaşmış, Kırım Savaşı’ndan sonra yaşanan gelişmelerin de etkisiyle 1855 yılında ilk yasal girişimi, İstanbul Şehremaneti’nin kuruluşunu beraberinde getirmiştir (Nadaroğlu, 2001). Batılı anlamda ilk belediye örgütü ise 1857 yılında azınlıkların yaşadığı Beyoğlu-Galata’ya yerel hizmetler götürmek üzere kurulan “Altıncı Daire-i Belediye”dir. Paris Belediyesi örnek alınarak kurulan bu belediyenin başkanı ve meclis üyeleri seçimle işbaşına gelmeyip merkezi idare tarafından atanmakta ve özel gelir kaynakları ve ayrı bir personeli bulunmaktaydı (Görmez, 1997).

Cumhuriyetin ilk yıllarında imar ve belediyecilik ilgili önemli sorunlarla karşılaşmış ve bu sorunların çözüme ilişkin çalışmalar Cumhuriyet döneminin belediyecilik görüşü ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamda çıkarılan 26 Şubat 1924 tarih ve 423 sayılı “Belediye Vergi ve Resimler Kanunu” Cumhuriyet döneminde belediyelerle ilgili atılan en önemli adımdır. Yine aynı yıl 16 Şubat 1924’de çıkarılan 417 sayılı “Ankara Şehremaneti Kanunu” ile Ankara Şehremini hükümet tarafından atanacak ve şehir dört üyesi bulunan bir “Cemiyet-i Umumiye-i Belediye” tarafından yönetilecekti. Belediyeler ile ilgili hazırlanan en önemli düzenleme olan ve 3 Nisan 1930 tarihinde yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Kanunu ile elli üç sene yürürlükte kalan “Vilayet Belediye Kanunu”, “Ankara Şehremaneti Kanunu” ve “Der-saadet Belediye Kanunu” 1 Eylül 1930 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırmıştır (Çağdaş, 2011).

Ülkemizde yerel yönetimlerin sosyal belediyecilik bağlamındaki fonksiyonları 1945-75 yılları arasında çıktığı görülmektedir. Bu dönemde belediyelerin sosyal yardım ve sosyal hizmet alanları çok genişlemiş ve belediyeler ulusal düzeyde planlanan sosyal politikaların mahalli düzeyde hayata geçirilmesinde temel ajans hale gelmişlerdir. Merkezi devlet eğitim, sağlık ve konut hizmetlerinde yerel yönetimlerden bir ajans olarak yararlanmıştır. Bu fonksiyonlarını yerel yönetimlere bırakmış, onunla paylaşmıştır. Böylece dünyada sosyal belediyecilik dediğimiz belediyecilik anlayışı gelişmiş ve belediyelerde, nasıl ki devlet sosyal devlet olarak tanımlanıyorsa, belediyelerde refah belediyeleri (sosyal belediyeler) olarak tanımlanmışlardır (Ersöz, 2010).

2000’li yıllardan itibaren hayata geçirilen Türk Kamu Yönetimi Reformu ile birlikte yapılan düzenlemeler sosyal belediyecilik anlamında büyük bir çığır açmıştır. 2004 yılından itibaren peşe peşe çıkarılan 2004 tarih 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile 1984 tarihli 3030 sayılı büyükşehir Belediyeleri Yönetimi Hakkında Kanunu’nun; 2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile 1913 tarihli İl Özel İdaresi Kanunu’nun (İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkatı) ve 2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Kanunu’nun sona

ermesi ve güncel ihtiyaçları karşılayacak şekilde yenilenmesi artık belediyelerin sosyal belediyeçilik anlayışı çerçevesinde güçlü ve etkin bir yönetim sergileyebileceğini ortaya koymuştur.

Bu kapsamda günümüze geldiğimizde Büyükşehir belediyeleri başta olmak üzere il ve ilçe belediyeleri sadece ulaşım, altyapı, su ve kanalizasyon gibi temel ihtiyaçları karşılamakla beraber sosyal, kültürel, ekonomik, eğitim, sosyal hizmet vb. gibi birçok alanda sorumluluk sahibi olduğu ve sosyal belediyeçilik alanında hizmetlerini yoğun bir şekilde sürdürdüğü görülmektedir.

Türkiye’de sosyal belediyeçilik kapsamında faaliyet alanları

Ülkemizde sosyal belediyeçilik anlayışı çerçevesinde belediyeler; kadınlara yaşlılara, engellilere, çocuk ve gençlere, yoksullara ve muhtaç asker ailelerine, işsizlere ve afetzedelere yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır.

- *Kadınlara yönelik sosyal belediyeçilik faaliyetleri:* 5393 sayılı Belediye Kanunu (2005: Madde 14/a)’na göre Büyükşehir Belediyeleri ve nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler tarafından kadınlara yönelik konukevleri açmaları zorunlu tutulmuştur. Diğer belediyeler ise hizmet önceliği ve mali yeterliliği göz önünde tutularak kadınlara yönelik konukevleri açabilirler.
- *Yaşlılara yönelik sosyal belediyeçilik faaliyetleri:* Belediye Kanunu’na göre belde içerisinde yaşayan insanlara sunulan hizmetler kendilerine en yakın ve en uygun olacak şekilde verilmesi gerekmektedir. Engelli, çocuk, yaşlı, dar gelirli ve düşkün durumda olan vatandaşlara hizmetlerin sunulmasında en uygun yöntem uygulanmakta ve verilecek hizmetlerde öncelik tanınmaktadır (Belediye Kanunu[BK], 2005: Madde 14).
- *Çocuk ve gençlere yönelik sosyal belediyeçilik faaliyetleri:* Belediye kanununa göre büyükşehir belediyeleri ve nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler tarafından çocuklara yönelik konukevleri açmaları zorunlu tutulmuştur. Diğer belediyeler ise hizmet önceliği ve mali yeterliliği göz önünde tutularak çocuklar için konukevleri açabilir ([BK], 2005: Madde 14/a)

- *Engellilere yönelik sosyal belediyecilik faaliyetleri:* Ülkemizde engelli vatandaşlarımıza verilen hizmetlere önem verilmekte ve özellikle hizmetlerin yerel ölçekte belediyeler tarafından verilmesi için 2005 yılından çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu ile birlikte yapılmaya başlanmıştır. Bu düzenlemeler kapsamında bütçede engellilere yönelik hizmetlerin yürütülmesi ve engelli merkezleri oluşturulması, engellilere yönelik ayni ve nakdi yardımların verilmesi sağlanmaktadır.
- *Yoksullara yönelik sosyal belediyecilik faaliyetleri:* Türkiye’de belediyeler tarafından yoksul, fakir ve kimsesiz insanlara yönelik sunulan hizmetlerin en başında aşevi hizmetleri gelmektedir. Aşevleri hizmetleri kapsamında günlük yemek çıkartılmakta olup yine gezici aşevi şeklinde de hizmet verilmektedir. Bunun dışında belediyeler, muhtaç, yoksul ve kimsesiz insanlara gıda, ekmek, yakacak ve temizlik maddesi gibi sosyal yardımlar yapmakta, toplu sünnet ve toplu nikâh törenleri düzenlemektedir (Yıldırım ve Göktürk, 2008).
- *Afetzedelere yönelik sosyal belediyecilik uygulamaları:* Afet durumlarında, afet bölgesinde yaşayan herkes bu felaketten etkilendiği için sosyal yardıma muhtaç kesim genişlemekte, sosyal yardımlar zengin, fakir, çocuk, yaşlı ayırt etmeden herkese verilmektedir. Kriz durumlarında belediyeler, afete uğramış kesimlere yönelik giyecek, yiyecek, ısınma, gezici aşevi, geçici barınma, gezici ekmek yapımcısı gibi sosyal yardım faaliyetlerinin yanı sıra, iş makinesi, kurtarma timleri gibi teknik destek faaliyetlerini de verebilmektedirler (Yıldırım ve Göktürk, 2008).
- *İşsizlere yönelik sosyal belediyecilik uygulamaları:* Yaygın eğitim hizmeti belediyelerin sosyal hizmet faaliyetleri kapsamında sunduğu en önemli hizmetlerden biridir. Yaygın eğitimin amacı, toplumun her kesimini ömür boyu sürecek bir öğrenme sürecine sokmaktır. Yaygın eğitim faaliyetleri içerisinde okuma-yazma kursları, çıraklık eğitimi kursları, çocuk bakımı ve eğitimi kursları, beceri kazandırma kursları, madde bağımlılığın korunma eğitim programları, trafik kazalarında ilk yardım kursları gibi kurslar bulunmaktadır (Yener, 1998).

Yerel yönetimlerin engelli hizmetlerine yönelik uluslararası örnekleri

Engellilerin sosya hayata katılmasına ve ihtiyaçlarının karşılanmasına amacıyla sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde engellilere yönelik sunulan hizmetler İsveç ve İngiltere ölçeğinde değerlendirilmiştir.

İngiltere

İngiltere’de yerel yönetimler, ihtiyaç sahibi vatandaşlara sosyal yardım ve sosyal hizmetler sunmak konusunda çok önemli çalışmalar yapmaktadır. Özellikle eğitim ve sağlık alanlarında çok kapsamlı görevler yerine getiren belediyeler, bölgesel gelişme ve kalkınma için istihdam geliştirme programları yürütmektedir (URL-3).

İngiltere’de çıkarılan Engelli Ayrımcılığı Yasası, engellilere istihdam, mal ve hizmetlere erişimde kolaylık, mal mülk alımı ve kiralanmasında yeni haklar vermektedir. Ayrıca okullar, kolejler ve üniversiteler engellilere bilgi sağlamakla yükümlü kılınmış ve belediyeler taksi, tren ve otobüsler için asgari ulaşım standardı oluşturmakla görevlendirilmişlerdir (Okur, 2001). İngiltere’de yerel yönetimler, eğitim ve kütüphane kurulları, özel eğitim gereksinimi olan çocukların eğitimini normal okullarda gerekli koşullar hazırlayarak sağlamakla yükümlüdür. Yapılan yasal düzenlemelerle çocukların engel gruplarına göre sınıflandırılması ortadan kaldırılmıştır. 1988 Eğitim Reformu Yasası ile İngiltere’de tüm çocuklara uygulanabilecek bir müfredatın geliştirilmesi ve uygulanması zorunlu kılınmıştır. Özel eğitime muhtaç çocukların eğitime başlayış ve bitirişleri yerel yönetimlerin sorumluluğundadır ve bunlar sosyal hizmet birimleriyle koordinasyon içinde yürütülmektedir (Okur, 2001).

İsveç

Belediyelerin okul eğitimi ve sosyal hizmetler gibi konulardan sorumludur. Aynı zamanda halkın temel güvenliğinin sağlanması, vatandaşlara ve halka hizmet ve yardımlar belediyelerin en önemli sorumlulukları arasındadır. Engellilere yönelik ulaşım hizmetleri,

kişisel yardımların sağlanması, zihinsel engelliler için temsilciliklerin açılması, motorlu taşıt ve ev almaları için hibe desteği, engelli kişilerin bağımsız ve aktif bir yaşam sürebilmeleri için hizmetlerini sürdürmektedir. Bu hizmetler için hükümet tarafından belediyelere sağlanan finansal hibeler engellilik politikasının önemli bir özelliğidir (Swedish Institute, 2007).

Belediyeler Sosyal Hizmetler Yasası, Sağlık ve Medikal Hizmetler Yasası ve Belirli Fonksiyonel Bozukluklara Sahip Kişilere Destek ve Hizmet Yasası kapsamındaki çoğu hizmetlerin verilmesinden sorumludur. Yardım Yasası kapsamındaki maliyetlerden ise merkezi hükümet sorumludur. 2006 yılında belediyelerin engelli kişilerin bakımı için harcadığı genel işletme giderleri 36.1 milyar kron dur (3,9 milyar Euro). Engellilerin bakım giderlerin yüzde 80'i Belirli Fonksiyonel Bozukluklara Sahip Kişilere Destek ve Hizmet Yasası ve Yardım Yasası kapsamında kullanılmış iken yüzde 20'lik kısmı Sosyal Hizmetler Yasası ve Sağlık ve Medikal Hizmetler Yasası kapsamında harcanmıştır. Sosyal hizmetler haricinde belediyelerin engellilere yönelik ulaşım ve diğer hizmetler için maliyeti 2006 yılında 350 milyon kron (38 milyon Euro) olarak hesaplanmaktadır. Engellilere yönelik hizmetler belediyelerin en hızlı büyüyen ve giderek daha fazla kaynak tüketen bir hizmet çeşididir (URL-4).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü'nün hizmetleri

İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Engelliler Müdürlüğü; 2016 yılında İstanbul'un her noktasına hizmet verebilmek için 26 merkez ve 8 irtibat bürosuna ulaşarak, profesyonelleşmiş tecrübesiyle engellilikle ilgili birçok alanda hizmet vermektedir. Engelliler müdürlüğü, İstanbul'da ikamet eden tam teşekküllü bir hastaneden %40 veya üzeri vücut fonksiyon kaybı olduğunu engelli sağlık kurulu raporuyla belgeleyen; zihinsel, ortopedik, işitme, görme, dil ve konuşma, ruhsal / duygusal rahatsızlığı ve süregelen hastalığı olan bütün engellilere hizmet vermektedir.

Engelliler Müdürlüğü'nün hizmetleri

Engelliler Müdürlüğü İstanbul ili genelinde engelli vatandaşlarımızın toplumsal hayata katılımını kolaylaştırmak, kentin sunduğu imkânlardan engelli olmayan diğer bireyler gibi eşit faydalanmalarını sağlamak, kapasitelerini geliştirmek, bağımsızlaşmalarına destek olmak, yaşam koşullarını iyileştirmek, bakıma ve korunmaya muhtaç engelli bireylerin özel ihtiyaçlarını karşılayarak yaşam kalitelerini yükseltmek, toplumsal üretime katkıda bulunmalarını sağlamak ve topluma yönelik engelliliği önleyici çalışmalarda bulunmak amacıyla hizmetlerini yürütmektedir.

Sosyal servis hizmetleri: İSEM Sosyal Servisi, Engelliler Müdürlüğü'nün engelli ve yakınlarının taleplerini ilk iletildiği, engelli ve yakınlarına ilk temas ettiği servistir. Bu serviste görevli alanında uzman psikolog, sosyolog ve kayıt elemanları ile bilgilendirme bilinçlendirme, danışmanlık, belediye içi departmanlara ve farklı kurumlara yönlendirme ve bu yönlendirmeleri takibi yapılmaktadır.

Psikolojik destek hizmetleri: Engelli ve ailesine, bireysel ve çevresel sorunlarla başa çıkma becerileri kazandırılması ve toplumsal hayata katılımının artırılması amacıyla, engelli bireylerin; mesleki, sosyal, eğitsel ve duygusal gelişimlerine katkı sağlanmasına yönelik psikolojik destek çalışmaları gerçekleştirilmekte, gerekmesi durumunda aile üyelerinin psikolojik açıdan güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Psikolojik destek hizmetleri kapsamında; bireysel ve grupla danışmanlık hizmetleri, aile eğitimi ve seminer çalışmaları ve konuşma terapisi hizmetleri verilmekte olup genel bilgilendirme aşağıda verilmiştir (İBB Faaliyet Raporu 2015, 2016).

Eğitim hizmetleri:

Zihinsel engelliler beceri kazandırma ve mesleki rehabilitasyon merkezleri: Zihinsel engelli bireylerin yeteneklerinin geliştirilmesi ve mesleki becerilerinin artırılması amacıyla uygulanan eğitim programlarında 17-35 yaş arasında, öğretilebilir veya eğitilebilir durumda olan, hafif veya orta düzeyde zihinsel engellilere; öz

bakım becerileri, sosyal becerileri ve el becerilerini artırmasına yönelik spor, makrome/cam boyama, müzik, resim, seramik, okuma yazma, halk oyunları, bağımsız yaşam vb. 20 farklı alanda eğitimler verilmektedir (Faaliyet Raporu 2015, 2016).

Karma eğitim hizmetleri: Karma eğitimler, engel grubu ayırt etmeksizin engelli bireylerin mesleki bilgi ve beceri kazandırmak ve üretkenliklerini arttırmak amacıyla yapılmaktadır. Engelli bireylerin, engel durumu, vasıf ve yetenekleri dikkate alınarak 44 farklı mesleki ve kişisel gelişim alanında eğitimler verilmektedir.

Türk işaret dili eğitimleri: İşitme engellilerle iletişim kurmak isteyen vatandaşlara, işitme engelli insanlarla sağlıklı iletişim kurabilmesi ve bu dilin eğitim sistemi içerisinde yer almasının sağlanması amacıyla Türk İşaret Dili kursları ücretsiz olarak verilmektedir (Faaliyet Raporu 2015, 2016).

Yaz okulu hizmetleri: Örgün eğitimde yeterli eğitim desteği alamamış 7-13 yaş arasındaki engelli çocuklar ve gençlere yönelik destek eğitimleri verilmektedir. Yaz Okulu hizmetlerinden yararlanan engellilere sosyal, kültürel, eğitsel ve sportif çalışmalar ile destekleyerek eğitim gördükleri eğitim kurumlarında daha katılımcı ve aktif bir birey olmaları amaçlanmaktadır.

Özel eğitim hizmetleri: Engelliler Müdürlüğü bünyesinde, Anadolu ve Avrupa yakasındaki eğitim ve uygulama merkezlerinin 0-6, 0-12 ve 12-16 yaş dönemindeki özel gereksinimi olan ya da ön tanı ile risk altındaki çocuklara (otizm spektrum bozukluğu, down sendromu, zihinsel yetersizlik ve diğer gelişimsel yetersizlikler) ve ailelerine erken müdahale hizmeti sunma modelinden başlayarak kanıta dayalı davranış ve ilişki temelli bütüncül sistem geliştirerek eğitim planlama, program geliştirme, uygulama ve takibi yapılmaktadır (İBB Engelliler Müdürlüğü, 2016).

İstihdam destek hizmetleri: Engelliler Müdürlüğü istihdam destek hizmeti ile iş hayatına katılmak isteyen engelli bireyleri mesleki açıdan gelişmelerini sağlayarak iş bulmalarına aracılık etmek ve

hayatındaki engelleri aşmasına yardımcı olmak amacıyla engellinin fiziksel ve psikolojik durumu, vasfı ve kabiliyetleri göz önünde tutularak kendisine uygun iş imkânlarını araştırmakta ve şartlara uygun iş bulunması halinde işverenler ile iletişime geçmektedir.

Yasal haklar danışmanlığı hizmetleri: Engelliler müdürlüğü yasal haklar danışmanlığı hizmetleri kapsamında alanında uzman avukatlar tarafından engelli bireylere ve yakınlarına, yasal ve yönetsel açıdan sahip oldukları haklar ile ilgili bilgilendirme ve yönlendirme hizmetleri verilmektedir.

Sosyal destek ve rehabilitasyon hizmetleri: Engelliler Müdürlüğü bünyesinde sunulan sosyal destek ve rehabilitasyon hizmetleri kapsamında, engellilerin sosyal hayata aktif katılımlarını sağlamak diğer sağlıklı insanlar gibi yaşadıkları kentte sunulan sosyal ve kültürel hizmetlerden yararlanmaları amacıyla kültür ve sanat festivalleri, geziler, eğlence programları, spor etkinlikleri, manevi destek hizmetleri, kuaförlük ve kişisel bakım hizmetleri ile yaz kampı hizmetlerini vermektedir.

Sağlık destek hizmetleri: Engelliler Müdürlüğü bünyesinde sunulan sağlık destek hizmetleri kapsamında; engelli ve ailelerinin engelinden kaynaklanan sorunlarını minimize etmek ya da tamamen iyileşmesine yardımcı olmak, duygusal, zihinsel ve fiziksel gelişimine yardımcı olmak ve ihtiyaç duydukları medikal malzemeleri temin edilmesini sağlamak amacıyla hizmetler verilmektedir.

Ulaşım destek hizmetleri: Engelliler müdürlüğü ulaşım destek hizmeti; İstanbul il sınırları içerisinde yaşayan, 65 yaş üzeri engelli raporu ve/veya ilaç kullanım raporu olanlar dışında en az % 40 oranında Engelli Sağlık Kurulu Raporuna sahip, Müdürlük Otomasyon sisteminde kayıtlı, 5 yaşından gün almış engelli vatandaşlara ücretsiz olarak sunulmaktadır.

Toplumun bilinçlendirilmesi hizmeti projesi (ESHA): ESHA (Engellilerin Sosyal Hayata Adaptasyonu) projesi, ilk ve ortaöğretim okullarında eğitim alan öğrencilere engelliler ile ilgili farkındalık

oluşturmak ve bu konuda bilinçlendirmek amacıyla ile İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi arasında 2000 yılında imzalanan bir protokolle hayata geçirilmiştir. (İBB Engelliler Müdürlüğü, 2016).

Sonuç

Ülkemizde 2000’li yıllardan itibaren büyük bir ivme kazanan sosyal belediyecilik kapsamında belediyeler; kadınlara, engellilere, yaşlılara, çocuk ve gençlere, kimsesiz ve sokak çocuklarına, yoksullara, işsizlere ve afetzedelere yönelik bakım evleri oluşturmadan aynı ve nakdi yardımlara, sosyal ve kültürel etkinliklerden rekreasyon alanların oluşturulmasına, aşevleri ve gıda desteğinden kişisel ve mesleki eğitimlere kadar çok geniş bir alanda faaliyetlerini sürdürmektedir.

Günümüzde belediyelerin yol, su, alt yapı ve çevre düzenleme gibi temel hizmetlerinin yanında sosyal belediyecilik anlayışına dayalı sunduğu hizmetlerin, kaliteli hizmet ve halka dayalı hizmet anlamında belirleyici rol oynadığı görülmektedir. İl ya da belde sınırları içerisinde yaşayan halkın, demografik, ekonomik, sosyal ve kültürel durumu göz önüne alındığında sosyal belediyeciliğin bir zorunluluk olduğu ortadadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, bu zorunluluğun farkına vararak mali kaynakların yasal sınırlar çerçevesinde elverdiği ölçüde hizmetlerini yürüttüğü görülmektedir. Engelli vatandaşlarımıza ayrılan mali ve fiziki kaynaklara dayalı geniş yelpazede sunulan hizmetler bunun apaçık göstergesidir.

Engellilerin sosyal hayata katılmasına ve ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik ulusal ve uluslararası alanda birçok düzenleme yapılmaktadır. Ancak engellilere yönelik sunulan hizmetler her ülkede farklılıklar göstermektedir. Avrupa’da sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde engellilere yönelik sunulan hizmetler değerlendirildiğinde İngiltere’de yerel yönetimler sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler konusunda çok önemli fonksiyonlara sahiptir. Yine bu hizmetlerin yanında sağlıktan ulaşım, eğitimden erişilebilirliğe kültürel hizmetlerden istihdama kadar birçok alanda yerel yönetimler

engellilere yönelik hizmetlerini sürdürmektedir. İsveç'te Belediyeler okul eğitimi ve sosyal hizmetlerin sürdürülmesinden sorumludur. Bu kapsamda eğitim, sosyal ve kültürel hizmetler, ulaşım desteği, sosyal yardımlar konut desteği, habilitasyon, rehabilitasyon yardımları, konut tadilatı ve erişilebilirlik gibi hizmetleri yürütmektedir.

Ülkemize bakıldığında sosyal belediyeçilik anlayışı çerçevesinde belediyelerin engellilere yönelik sunduğu hizmetler özellikle 2004 yılı sonrası yapılan yasal düzenlemeler ile gelişmekte olduğu görülmektedir. Bu kapsamda belediyeler; engellilere yönelik engelli merkezleri oluşturmak, ayni ve nakdi yardımlarda bulunmak, toplu ulaşım imkânlarından yararlanmasını sağlamak, kişisel ve mesleki eğitimler vermek, istihdam hizmetleri vermek, sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlemek, farkındalık oluşturmak, fiziki ve sosyal alanları engellilerin erişilebilirliğine uygun hale getirmek gibi birçok alanda hizmet vermektedir.

İBB Faaliyet Raporuna göre 2015 yılında engellilere yönelik sunulan hizmetlerin istatistiksel verilerine bakıldığında; 257.447 kişiye bilgilendirme, yönlendirme ve danışmanlık hizmeti, 6.966 kişiye psiko-sosyal danışmanlığı ve 13.621 kişiye psiko-sosyal eğitim hizmeti, 1690 kişiye konuşma terapisi hizmeti, 1196 kişiye 710.960 seans eğitim hizmeti, 505 kişiye Türk işaret dili eğitimi hizmeti, 276 kişiye istihdam destek hizmeti, 21.550 kişiye yasal haklar danışmanlığı hizmeti, 6.780 kişiye yasal haklar eğitimi hizmeti, 1.174 kişiye kuaförlük ve kişisel bakım hizmeti, 547 kişiye 2.296 seans tıbbi rehabilitasyon hizmeti, 105.871 seans sporla rehabilitasyon hizmeti, 6.287 kişiye yaz kampı hizmeti, 7.363 kişiye medikal malzeme desteği hizmeti, 172.102 kişiye ulaşım destek hizmeti ve 44.197 kişiye farkındalık eğitimi hizmeti verildiği görülmektedir (İBB Faaliyet Raporu 2015, 2016).

“İBB Engelliler Müdürlüğü, engellilerin sosyal hayata katılımına, rehabilitasyonuna, kişisel ve mesleki anlamda gelişimine, kentin sunduğu imkânlardan daha fazla yararlanmasına yönelik hizmetler vermektedir. Bu hizmetlerin daha kaliteli, daha kapsayıcı ve etkin olabilmesi için yasal olarak 5216 sayılı kanunun verdiği yetkiler

çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve meslek odaları ile daha etkin çalışmalar yapması, hizmetlerin sunulmasında en fazla öneme sahip olan İstanbul genelindeki engelli nüfusun tespitinde diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ortak veri tabanı oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapması, verilen hizmetlerde genelden ziyade daha spesifik alanlarda (otizm, erken tanı, işitme ve görme merkezleri vb.) engellilere yönelik hizmetler vermeye yönelmesi, engellilerin sosyal hayata adapte olmalarında ve bağımsız şekilde yaşayabilmelerini kolaylaştıracak çalışmaların artırılması ve en önemlisi de toplumsal hayatı engellilerle paylaşan diğer bireylerin engellilere yönelik farkındalığını artırmaya yönelik çalışmaların artırılmasına önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Kaynaklar

- [1] Akdoğan, Y., (2002). Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik, *Eminönü Bülteni*, Şubat Sayısı, 18-19.
- [2] *Belediye Kanunu* (2005), Kanun No: 5393, Resmi Gazete: 13.07.2005/25874,
- [3] *Büyükşehir Belediyesi Kanunu* (2004), Kanun No: 5216. Resmi Gazete: 23.7.2004/25531.
- [4] Çağdaş, T. (2011). Türkiye’de Yerel Yönetimlerde İdari Özerklik. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(1), 391-416.
- [5] Ersöz, H. Y. (2005). Sosyal Politika-Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55(1), 759-775.
- [6] Ersöz, H.Y.,(2010). Sosyal Belediyecilik Anlayışı. *1. Yerel Yönetimler Sempozyumu - Sosyal Belediyecilik*, 27-29 Mart 2010. 91-92, Ankara: AK Parti Genel Merkez Yerel Yönetimler Başkanlığı.
- [7] Faaliyet Raporu 2015, (2016). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi*, 144-152.
- [8] Görmez, K., (1997).*Yerel Demokrasi ve Türkiye*, İkinci Baskı, Vadi Yayınları, İstanbul, 89.

- [9] *Gelin Engelleri Birlikte Aşalım* [Broşür].(t.y.) İstanbul: İBB Engelliler Müdürlüğü.
- [10] *İl Özel İdaresi Kanunu* (2005), Kanun No: 5302. Resmi Gazete: 04.03.2005/25745.
- [11] *Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Yer Alan Engelli Bireylere Yönelik İbarelerin Değiştirilmesi Amacıyla Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* (2013), Kanun No:6462, Resmi Gazete: 03.05.2013/28636.
- [12] Kolat, S., (2010). *Avrupa Birliği Sosyal Politikası Çerçevesinde Özürlülere Yönelik Ayrımcılıkla Mücadele Ve Türkiye'deki Yansımaları*, Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 6.
- [13] Nadaroğlu, H., (2001), *Mahalli İdareler*, 7. Bası, Beta Basımevi, İstanbul, 198.
- [14] Okur, N. (2001). *Özürlülere Yönelik Örgütlenmenin İncelenmesi*, Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, Ankara, s.29-66.
- [15] *Özürlüler ve Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun* (2005), Kanun No:5378, Resmi Gazete:07.07.2005/25868,
- [16] Sezer, Ö., ve Vural T., (2009). Küreselleşme Yerelleşme Etkileşimi Çerçevesinde Yerel Yönetimlerde Kalkınma Odaklı Yerel Sosyal Politikalar, *Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler IV. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri - 2*, TODAİE Yayınları, Ankara, 803.
- [17] Swedish İnstitute. (2007), *Swedish Disability Policy*, Swedish İnstitute Pub. Stockholm, p 1.
- [18] T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı., (2004). *İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırılması* (ICF), Elif Kabakçı ve Ahmet Göğüş (Çev.), T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Matbaası, Ankara.
- [19] T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE)., (2009). *Türkiye Özürlüler Araştırması 2002*.T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı ve Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, 6.

[20] Yener, Z., (1998). Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmetler, *Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı Konuşması*, Zirve Ofset, Ankara, 24.

[21] Yıldırım, U., ve Göktürk, İ., (2008). Toplumsal Sorunların Çözümünde Yeni Belediyecilik Anlayışı: Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı, *1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu*, 23-24 Ekim, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 247-251.

İnternet Kaynakları

[1] URL 1- Dünya Engellilik Raporu Yönetici Özeti. (2011). Dünya Sağlık Örgütü <http://eyh.aile.gov.tr/data/5480490c369dc57170df34bd/Dunya%20Engellilik%20Raporu%20Yoneticisi%20Ozeti.pdf>, (Erişim tarihi: 05.06.2017).

[2] URL 2- <https://eyh.aile.gov.tr/mevzuat/uluslararası-mevzuat>, (Erişim tarihi: 15.03.2017).

[3] URL 3- <http://www.sosyalpolitikalar.org>, (Erişim tarihi: 19.06.2017)

[3] URL 4- <http://www.socialstyrelsen.se>, (Erişim tarihi: 20.06.2017)

Üniversite öğrencilerinin madde bağımlılığı sıklığı ve madde kullanım özellikleri

Mustafa Demirci*¹
Engin EKER²

Geliş tarihi / Received: 03.06.2017

Düzeltilerek Geliş tarihi / Received in revised form: 18.04.2017

Kabul tarihi / Accepted: 20.06.2017

Özet

Bağımlılık insan hayatını tehdit eden en ciddi sorunlardandır. Uluslararası madde ticaretinin artması, bağımlılık yapan maddelerin ucuzlaması ve ulaşımın kolaylaşması, ruhsal hastalıkların artması, sosyal desteğin azalması ve aile içi bağların tatmin edici olmaması özellikle gençler arasında madde kullanımını artırmıştır. Madde bağımlısı sayısının sürekli artması ve madde kullanım yaşının giderek düşmesi bu alanda yapılan çalışmaların önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Konu; araştırmacılar, uluslararası organizasyonlar, hükümetler ve yerel yönetimler nezdinde sıklıkla tartışılır olmuştur.

Madde kullanım nedeni ister hayattan-kişilikten kaçış, ister acıları dindirme, isterse varlığın dışına çıkmak olsun, madde bağımlılığı sonu ölümlerle biten bir eylemdir. Makalenin amacı; üniversite öğrencilerinde madde kullanım sıklığını, madde kullanım özelliklerini belirlemek ve madde kullanımını etkileyen kişisel özellikleri ortaya çıkarmaktır.

Araştırmanın örneklemini İstanbul'da bir vakıf üniversitesindeki lisans ve yüksek lisans düzeyindeki öğrenciler oluşturmuş, analizler için Ögel

¹ *İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

² İstanbul Aydın Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

ve arkadaşları tarafından geliştirilen Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) ve Bağımlılık Profil İndeksi Klinik Formu (BAPİ-K) kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Madde bağımlılığı, ruhsal hastalıklar, bağımlılık profil indeksi.

Substance abuse frequencies and substance use characteristics of university students

Abstract

Addiction is one of the most serious problems that threaten human life. Increase in international drug trafficking, addictive drugs that have become cheaper and easy-to access, increase in mental illnesses, decrease in social support and lack of satisfying of family ties have increased the drugs used especially among young people. Increase in the number of the drug addicted and, decrease in the age of people who use drugs has showed again the importance of the studies carried out on this issue. Researchers, international organizations, governments and local governments have started to frequently discuss this issue.

Irrespective of the cause of drug abuse - whether because of an escape from life-personality, a way to relieve the pain or an attempt to go out of his/ her existence-drug addiction is an action that results in death. The aim of the study is to identify substance use characteristics and substance abuse frequencies and to expose the personal characteristics affecting substance use among university students.

The research includes undergraduate and postgraduate students from a foundation university in Istanbul and, the Addiction Profile Index (API) and Addiction Profile Index Clinical Form (API-C) developed by Ögel et al.

Keywords: drug addiction, mental diseases, addiction profile index.

Giriş

Bireyin ruhsal, bedensel ve sosyal yaşantısını bozan patolojik bir davranış olan bağımlılık; günümüz toplumunun en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Günümüzde hayatın her alanında bağımlı bireylere ve bağımlılığın türevlerine rastlamak mümkündür.

Bağımlılık, insan olma serüveninde herkesin karşı karşıya kalabileceği bir olgudur. Doğası gereği savunmasız ve yetersiz olarak geldiği dünyada bir şeylere bağlanarak hayatta kalan insan, büyüdükçe farklı bağımlılıklar geliştirir. Hayatın ilk yıllarında anne-babayla başlayan bu süreçte bireyler yaşadığı sorunlardan kaçmak, haz almak ve gerginliği azaltmak için madde bağımlılığına yönelebilir.

Literatürde madde, ‘bağımlılığa yada kötüye kullanıma yolaçabilecek, duygu, durum, biliş gibi beyin işlevlerinde değişikliğe yol açan, farklı yollarla alınabilen her türlü kimyasal’ olarak tanımlanmaktadır (Altuner ve ark., 2009). Bireyin madde alımı üzerindeki kontrolünü kaybetmesi, maddenin bireyin yaşamında merkezi bir konuma yerleşmesi, maddeye bağlı bedensel ve psikolojik sorunların baş göstermesi durumu ise madde bağımlılığı olarak tanımlanabilir. Uzbay ve Yüksel, madde bağımlılığını; ilaç nitelikli bir maddenin beyni etkileyerek keyif veren ya da yokluğunda gelen huzursuzluğu dindirmek için sürekli ve düzenli olarak madde alma isteği oluşturan, davranış bozukluğunun eşlik ettiği beyin hastalığı olarak tanımlar (Uzbay ve Yüksel, 2003). Tarhan ve Nurmedov (2001)’a göre bağımlılık, beynin yapı ve işlevlerini bozan kronik bir hastalıktır.

Davison ve Neale’e göre bağımlılık yapan maddeler genellikle ağrı dindirici, keyif verici ve hastalıkları iyileştirici olarak kullanılmış; tarih öncesi devirlerde ise afyon, esrar ve kokain gibi bitkisel maddeler de dini ayinlerde farklı bilinç durumlarına geçmek için ve tıbbi amaçlarla kullanılmıştır (Davison ve Neale, 2004).

Madde kötüye kullanımını ise, kültürel kabulü olmamasına ve kötü sonuçlarına rağmen bir maddeyi kullanmak olarak açıklar (Uzbay, 2015).

APA tarafından geliştirilen ve mental bozuklukları sınıflandırma sisteminin beşinci gözden geçirilmiş baskısı olan DSM-V'e göre bir yıllık bir süre içerisinde aşağıdakilerden en az bir tanesini tekrarlayan birey maddeyi kötüye kullanmış sayılır:

- Madde teminine veya kullanımına ayrılan zaman diğer önemli etkinliklerin ve boş zamanın önüne geçer.
- Madde kullanımının tetiklediği ya da sebep olduğu fiziksel veya ruhsal sorunlar olduğu halde madde almaya ve kullanmaya devam etmek.
- Maddenin kullanımı veya bulundurmaya ilişkin sorunlar yaşamak (alkol alıp araç kullanarak polise yakalanmak ya da kaza yapmak. Üzerinde yasaklanan madde yakalatıp yargılanmak gibi).

Madde bağımlısı her birey maddeyi kötüye kullanıyor demektir ancak maddeyi kötüye kullanan her birey madde bağımlısıdır denilemez. Madde bağımlılığı tanı kriterlerine göre; 12 aylık bir süreçte aşağıdakilerden üç ya da daha fazlasını sergileyen kişi madde bağımlısı olarak kabul edilir (Koroğlu, 2005):

- Tolerans gelişmiş olması: Aynı oranda alınan maddenin etkisinin azalması ve istenen etki için artan oranda madde alma isteği.
- Yoksunluk gelişimi: Maddeye ilişkin yoksunluk ve semptomlardan kaçmak için madde kullanmak.
- Tasarlanılan miktarın ya da zamanın üzerinde madde kullanımı.
- Sürekli olarak madde alımını azaltmak ya da bırakmak istendiği halde çabaların boşa gitmesi.
- Madde temini, kullanımı ve etkilerinden korunmak için çokça çabalamak.
- Madde teminine veya kullanımına ayrılan zamanın diğer önemli etkinliklerin ve boş zamanın önüne geçmesi.
- Madde kullanımının tetiklediği ya da sebep olduğu fiziksel ve ruhsal sorunlar olduğu halde madde almaya ve kullanmaya devam etmek.

Madde bağımlılığında da belli risk grupları vardır. Madde bağımlılığında risk grupları şu şekilde sıralanabilir (Uzbay, 2011):

Gençlik ve ergenlik dönemindekiler, analitik düşünemeyen, analitik eğitimden yoksun bireyler, bilim, etik ve hukuktan uzak bir toplumda yaşayanlar, spor, sanat, hobiler ve sosyal faaliyetlere katılmayanlar, sevgi eksikliği olanlar, gelecek endişesi olanlar, bağımlılık yapan maddeler ve madde bağımlılığı konusunda eğitim eksikliği olanlar, üretkenlikten uzak yaşantı, bar, kumarhane ve kahvehane gibi yerlere gidenler, baskıcı aile, okul ve sosyal çevrede yaşayanlar ve kendini iyi ifade edemeyenler, kendi ve sosyal çevresi ile sağlıklı bir iletişimi olmayanlar ve genetik etkenler yani ailede madde kullanım öyküsü olanlar.

Özellikle en ciddi risk grubunu oluşturan gençlik-ergenlik dönemi, cinsiyete dair hormonal değişimlerin en fazla olduğu dönemdir. Hormonal artışlar ve bedensel-fiziksel değişimler ile beyindeki tepkiler, bireyin bu duruma adaptasyonu, riskli davranışlar göstermeye eğilimli hale getirmektedir. Birey kurallara meydan okumak ister, öfkesini kontrol etmede güçlük yaşar ve riskli davranışlara yönelebilir. Madde bağımlılığı yaşının giderek düşmesi, bu sürecin yeterince iyi yönetilemediğini de göstermektedir. Bilim, etik ve hukuktan uzak bir toplum, bireylerin sorunlarına çözüm üretmekte yetersiz kalır. Yenilikçi, endüstrileşmiş ve ekonomisi güçlü bir toplum olmakla çağdaş toplum olmak arasında doğrudan bir ilişki bulunamaz. Ekonomisi güçlü ve endüstrileşmiş ülkeler olan ABD ve Avrupa ülkelerinde madde bağımlılığı daha yüksektir. Karşısına çıkan maddeye hayır diyebilecek bireyler bilimsel analitik düşünce ortamında, hukuk ve etik değerlerle yetiştirilirler. Sevgi eksikliği de madde kullanma eğilimini artıran nedenlerdendir. Sevgi için en önemli kaynak ise aile olarak görülmektedir.

Yukarıda anlatılanlar ışığında makalenin amacı, üniversite öğrencilerinin madde kullanım sıklıklarını ve madde kullanım özelliklerini belirlemek ve madde kullanımını etkileyen kişisel özellikleri ortaya çıkarmaktır.

Uygulamada, 500 üniversite öğrencisine kişisel bilgi formu, Ögel ve arkadaşları tarafından geliştirilen madde kullanımının genel özelliklerini ve madde kullanım yoğunluğunu belirlemeyi hedefleyen Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) ve yine Ögel ve arkadaşları tarafından geliştirilen, bağımlılıkla ilgili alanların dışında depresyon, anksiyete, öfke kontrol yetersizliği, güvenli davranış eksikliği, heyecan arama davranışı ve dürtüsellik olmak üzere ek 6 alanı araştıran BAPİ Klinik formu kullanılmıştır. Örneklem birimi, tabakalı örnekleme tekniği ile elde edilmiştir.

Literatür

Literatürde gençlerin madde bağımlılığı üzerine önemli çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmalardan Eryılmaz ve Öğülmüş, 14-18 yaş grubunda 541 ergen üzerinde yaptıkları çalışmada, öznel iyi oluşun bağımlılık ve ruh sağlığı belirleyicilerinden olduğu; dengeli kişilik, sorumluluk ve dışa dönüklülük ile öznel iyi oluş arasında pozitif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır (Eryılmaz ve Öğülmüş, 2010).

Erdamar ve Kurupınar (2014), 2011 yılında 545 ortaöğretim öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada; öğrencilerin yaklaşık olarak %25'inin alkol ve madde kullandığı, madde kullanımının kendinden memnun olmayan ve bağımlı arkadaşına sahip olanlarda diğerlerine göre anlamlı şekilde yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Newcomb ve Bentler (1988) ve McWhirter (2004) uyuşturucu kullanımının gençlerin ruh sağlığını olumsuz yönde etkilediği; yalnızlık, depresyon ve intihar düşüncesi gibi psikolojik olumsuz etkilere yol açtığını belirtmişlerdir.

Brener ve arkadaşları (1999) ve Browsky ve arkadaşlarının (2001) yaptığı çalışmalarda da madde kullanımının (esrar ve diğer uyuşturucu maddeler) gençlerin ruh sağlığı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırma sonuçları; uyuşturucu kullanımının, gençlerin pek çok alanda sorunlar yaşamasına ve normal bir hayat ile neredeyse tüm bağlarını koparmasına sebep olduğunu ortaya koymuştur.

Wilcox ve arkadaşları (2004) ile Borges ve arkadaşları (2000) da

alkol ya da uyuşturucu sorunları olanların toplumda genel nüfusa göre ölüm oranlarının daha yüksek olduğunu belirtmiş, bunun yanında kasıtsız aşırı doz ve intihar eğiliminin de ölüm oranlarındaki artışa sebep faktörleri olduğunu ifade etmişlerdir.

Darke ve ark. (2004,1996), yaptığı farklı çalışmalarda, çoklu madde kullanan popülasyon içinde aşırı doz çalışmalarında damardan madde alımı, alkol kullanım dönemleri, günlük yaşam problemleri ya da sağlık problemlerinin ölümcül veya ölümcül olmayan aşırı doz kullanımı ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Metodoloji

Üniversite öğrencilerinin madde kullanım sıklıklarını ve madde kullanım özelliklerini belirlemek ve madde kullanımını etkileyen kişisel özellikleri ortaya çıkarmak amacıyla 500 Üniversite öğrencisine demografik bilgi formu, Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) ve Bağımlılık Profil İndeksi Klinik (BAPİ-K) ölçekleri uygulanmıştır.

Demografik bilgi formu

Katılımcıların cinsiyet, yaş, gelir gibi temel demografik bilgilerinin yanı sıra, ruhsal durumlarına ve intihar bilgilerine ilişkin 10 maddeden oluşan anket formu hazırlanmıştır.

Bağımlılık profil indeksi (BAPİ)

Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ); Kültegin Ögel, Cüneyt Evren, Figen Karadağ ve Defne Tamar Gürol tarafından geliştirilmiş olup, madde kullanım özellikleri, bağımlılık tanı ölçütleri, madde kullanımının kişinin yaşamına etkisi, şiddetli madde kullanma isteği ve madde kullanımını bırakma motivasyonu alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Bağımlılık tanı ölçütlerinde, DSM ve ICD (*International Classification of Diseases- Uluslararası Sınıflama Sistemi*)'de yer alan bağımlılık tanı ölçütleri sorgulanmaktadır.

Ölçeğin tamamı için geçerli Cronbach Alfa katsayısı 0.89, alt ölçeklerin Cronbach Alfa katsayısı 0,63-0,86 arasında elde edilmiştir. Yapılan geçerlilik testlerinde BAPİ ile Michigan Alkolizm Tarama

Testi ve Bağımlılık Şiddetini belirleme ölçeği arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir (Ögel ve Ark., 2012).

Bağımlılık profil indeksi klinik formu (BAPİ- K)

BAPİ-K, BAPİ'nin ölçtüğü doğrudan bağımlılıkla ilgili alanların dışında bağımlılıkla ilgili ek 6 alanı daha değerlendirme olanağı sunmaktadır. Bu alanlar; depresyon, anksiyete, öfke kontrol yetersizliği, güvenli davranış eksikliği, heyecan arama davranışı ve dürtüselliktir (Ögel ve Ark., 2012).

Elde edilen veriler SPSS 21'de analiz edilmiştir. Ankette yer alan demografik soruların ve ölçeklerin betimsel istatistikleri elde edilmiştir. Demografik sorular için frekans tabloları, her bir alt ölçek ve ölçek toplam puanları için ortalama, standart sapma bilgilerine yer verilmiştir. Bu noktadan hareketle grup sayısı iki olan ve normal dağılım özelliği göstermeyen kategorik değişkenlerin ölçek puanlarının karşılaştırılmasında Mann-Whitney U Testi, grup sayısı ikiden fazla olan ve normal dağılım özelliği göstermeyen kategorik değişkenlerin ölçek puanlarının karşılaştırılmasında Kruskal-Wallis H Testi kullanılmıştır. Tüm analizlerde güvenilirlik düzeyi 0,95 dolayısı ile hata payı 0,05 olarak alınmıştır.

Analiz ve bulgular

Analiz ve bulgular demografik formdan elde edilen kişisel özellikler, BAPİ ve BAPİ-K'dan elde edilen bulgular olmak üzere ayrı ayrı ele alınmıştır. Bazı demografik özellikler ve ölçekler arasındaki ilişkilere, istatistiksel anlamda anlamlı ilişki ya da fark belirtmediğinden analiz sonuçları kapsamında yer verilmemiştir.

Kişisel özellikler

Öğrencilerin %72'si (363) erkek ve %27.4'ü (137) kadınlardan oluşmaktadır. Yaş grubu dağılımlarına göre; 18-20 yaş aralığında %22 (110), 21-23 yaş aralığında %58.4 (292), 24-26 yaş aralığında %11.6 (58) ve 26 yaş ve üzeri %8 (40) oranında katılımcı yer almaktadır. Kardeş sayısı dağılımlarına göre; kardeşi bulunmayan %9.4 (47), bir

kardeşe sahip %35.4 (177), iki kardeşe sahip %29.6 (148), üç kardeşe sahip %11.8 (59), dört ve üzeri sayıda kardeşe sahip %13.8 (69) oranında katılımcı yer almaktadır. Yaşam şekli dağılımlarına göre; ailesiyle birlikte yaşayan %54 (270), arkadaşlarıyla yaşayan %13.8 (69), yalnız yaşayan %13.2 (66), yurttta yaşayan % 17.6 (88) ve bunların dışında bir yaşam şekline sahip %1.4 (7) katılımcı yer almaktadır. Öğrencilerin ailelerinin ortalama aylık gelir düzeyi dağılımları dikkate alındığında; 1000 tl ve altında gelire sahip %4 (20), 1000 ve 2999 tl arasında gelire sahip %26.2 (131), 3000 ve 4999 tl arasında gelire sahip %30.8 (154), 5000 tl ve üzeri gelire sahip %38.8 (194) oranında katılımcının olduğu görülmektedir. Öğrencilerin gelir düzeyleri yanında sosyo-ekonomik düzey açısından kendilerini nasıl tanımladıkları da sorulmuştur. Buna göre; katılımcıların %3.4'ü (17) sosyo-ekonomik düzey açısından kendini ya da ailesini "alt sınıf", %88.2'si (441) "orta sınıf" ve %8.4'ü (42) "üst sınıf" olarak tanımlamaktadır. Göç durumu dağılımlarına göre; katılımcıların %34'ü (170) daha önce göç etmiş ve %66'sı (330) daha önce hiç göç etmemiştir. Öğrencilerin %84'ünün (420) anne ve babası sağ ve birlikteyken, %8.4'ünün (42) sağ ve ayrı, %6.4'ünün (32) annesi hayatta iken babası hayatta değil ve %1.2'sinin (6) babası hayatta iken annesi hayatta değildir. Öğrencilerin %61.8'i (309) spor ya da sanat gibi sosyal bir hobi ile meşgul olurken, %38.2'si (191) herhangi bir sosyal hobi ile ilgilenmemektedir. Araştırma kapsamında katılımcıların psikolojik bir destek alıp almadıkları ve psikolojik bir ilaç kullanıp kullanmadıkları da sorgulanmıştır. Buna göre; hiç bir zaman psikolojik ve psikiyatrik destek almayan %67.2 (336), hem psikolojik hem de psikiyatrik destek alan %12 (60), psikoterapiye giden %8.8 (44), hekim önerisi alınmaksızın ilaç kullanan %0.8 (4) ve hekim önerisi ile psikiyatrik ilaç kullanan %10.2 (5) oranında katılımcı bulunmaktadır.

Madde kullanımı

Çalışmada öncelikle öğrencilerin madde kullanıp kullanmadıkları ve kullanılıyorsa madde kullanım sıklıkları sorgulanmıştır. Tablo 1'de madde kullanımına ilişkin dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 1. Madde kullanımına ilişkin dağılımlar

Sıklık Madde	Hiç	Sadece 1 - 2 kez	Ayda 1- 3 kez	Haftada 1-5 kez	Hemen hemen her gün
Alkol	232 (%46.4)	93 (%18.6)	126 (%25.2)	37 (%7.4)	12 (%2.4)
Esrar (marihuana, joint, gubar vb)	445 (%89)	39 (%7.8)	11 (%2.2)	4 (0.8)	1 (%0.2)
Ecstasy (Ekstazi)	485 (%97)	10 (%2)	5 (%1)	-	-
Eroin	494 (98.8)	3 (%0.6)	2 (%0.4)	1 (0.2)	-
Kokain	490 (%98)	5 (%1)	4 (%0.8)	1 (0.2)	-
Taş (krak kokain)	495 (%99)	3 (%0.6)	2 (%0.4)	-	-
Rohipnol, rivotril (roş) gibi haplar	493 (%98.6)	5 (%1)	1 (%0.2)	1 (%0.2)	-
Uçucu maddeler (tiner, bali, gaz vb)	495 (%99)	4 (%0.8)	1 (%0.2)	-	-
Çeşitli haplar (akineton, tantum, xanax vb)	482 (%96.4)	11 (%2.2)	4 (%0.8)	2 (%0.4)	1 (%0.2)
	491 (%98.2)	4 (%0.8)	5 (%1)	-	-
Diğer (LSD, GHB vb)	492 (%98.4)	4 (0.8)	2 (0.4)	2 (0.4)	-

Madde kullanımına ilişkin dağılımlar incelendiğinde, alkol kullanımının diğer madde kullanımlarına göre oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre; sadece bir iki kez alkol kullanan %18.6 (93), ayda 1-3 kez kullanan (%25.2), haftada 1-5 kez kullanan %7.4 (37) ve hemen hemen her gün kullanan %2.4 (12) oranında katılımcı bulunmaktadır. Sadece bir iki kez esrar kullanan katılımcıların oranı %7.8 (39) iken, diğer maddeleri farklı sıklıklarda kullanan katılımcıların oranı ise %5'in altındadır.

Bağımlılık profil indeksi (BAPİ)

Öğrencilerin BAPİ formuna verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular aşağıdaki gibi sıralanabilir: Tablo 2’de BAPİ alt boyutlarına ait betimsel istatistikler yer almaktadır.

Tablo 2. Bağımlılık profil indeksi alt boyutlarına ait betimsel istatistikler

Alt Boyutlar	n	Min.	Maks.	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Madde Kullanım Özellikleri	272	0	4.64	0.53	0.81
Tanı	270	0	17	1.80	3.13
Yaşam Üstüne Etkileri	269	0	24	3.13	5.17
Şiddetli İstek	270	0	12	1.80	2.78
Motivasyon	271	0	12	1.94	3.01
Toplam (Bağımlılık Şiddeti)	264	0	12.25	1.97	2.55

Öğrencilerin BAPİ ölçeği alt boyutlarından aldıkları puanlar dikkate alındığında; Madde Kullanım Özellikleri alt boyutunun en düşük puanın 0, en yüksek puanın 4.64, aritmetik ortalamasının 0.53 ve standart sapmanın 0.81, Tanı alt boyutunun en düşük puanın 0, en yüksek puanın 17, aritmetik ortalamasının 1.80 ve standart sapmanın 3.13, Yaşam Üstüne Etkileri alt boyutunun en düşük puanın 0, en yüksek puanın 24, aritmetik ortalamasının 3.13 ve standart sapmanın 5.17, Şiddetli İstek alt boyutunun en düşük puanın 0, en yüksek puanın 12, aritmetik ortalamasının 1.80 ve standart sapmanın 2.78, Motivasyon alt boyutunun en düşük puanın 0, en yüksek puanın 12, aritmetik ortalamasının 1.94 ve standart sapmanın 3.01 ve BAPİ ölçeği toplam puanı diğer bir deyişle Bağımlılık Şiddeti’nin en düşük puanın 0, en yüksek puanın 12.25, aritmetik ortalamasının 1.97 ve standart sapmanın 2.55’tir.

Tablo 3'te cinsiyete göre BAPİ toplam puanlarının ve alt boyutlarının değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Tablo 3. Cinsiyete göre bağımlılık profil indeksi toplam puanlarının ve alt boyutlarının değerlendirilmesi

BAPİ	Cinsiyet		Z	p
	Kadın	Erkek		
	Ort. sıra	Ort. sıra		
Madde Kullanım Özellikleri	126.06	156.93	-3.167	0.002*
Tanı	130.50	145.34	-1.601	0.109
Yaşam Üstüne Etkileri	127.68	149.08	-2.295	0.022*
Şiddetli İstek	129.72	146.87	-1.880	0.060
Motivasyon	129.84	147.98	-2.030	0.042*
Toplam (Bağımlılık Şiddeti)	125.01	146.99	-2.228	0.026*

Mann Whitney U Testi * $p < 0,05$

Cinsiyete göre BAPİ alt boyutları ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı incelendiğinde; erkeklerin Madde Kullanımı'nın kadınlardan anlamlı düzeyde yüksek ($p=0.002 < 0.05$), erkeklerin madde kullanımlarının Yaşam Üstüne Etkileri'nin kadınların Yaşam Üstüne Etkileri'nden anlamlı düzeyde yüksek ($p=0.022 < 0.05$), erkeklerin madde kullanımı Motivasyon'larının kadınlardan anlamlı düzeyde yüksek ($p=0.042 < 0.05$) ve erkeklerin Bağımlılık Şiddeti'nin kadınların Bağımlılık Şiddeti'nden anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmektedir ($p=0.026 < 0.05$).

Tablo 4'te göç durumuna göre BAPİ toplam puanlarının ve alt boyutlarının değerlendirilmesi yer almaktadır.

Tablo 4. Göç durumuna göre bağımlılık profil indeksi toplam puanlarının ve alt boyutlarının değerlendirilmesi

BAPİ	Göç Durumu		Z	p
	Evet	Hayır		
	Ort. sıra	Ort. sıra		
Madde Kullanım Özellikleri	152.18	128.48	-2.432	0.015*
Tanı	144.32	131.02	-1.435	0.151
Yaşam Üstüne Etkileri	150.72	127.09	-2.521	0.012*
Şiddetli İstek	144.68	130.91	-1.505	0.132
Motivasyon	150.15	128.85	-2.378	0.017*
Toplam (Bağımlılık Şiddeti)	148.70	124.67	-2.408	0.016*

Mann Whitney U Testi * $p < 0,05$

Göç durumuna göre BAPİ alt boyutları ve toplam puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı incelendiğinde; ailesi ya da kendisi daha önce göç edenlerin Madde Kullanımı'nın göç etmeyenlerden anlamlı düzeyde yüksek ($p=0.015 < 0.05$), daha önce göç edenlerin madde kullanımlarının Yaşam Üstüne Etkileri'nin göç etmeyenlerden anlamlı düzeyde yüksek ($p=0.012 < 0.05$), daha önce göç edenlerin madde kullanımı Motivasyon'larının göç etmeyenlerden anlamlı düzeyde yüksek ($p=0.017 < 0.05$) ve daha önce göç edenlerin Bağımlılık Şiddeti'nin göç etmeyenlerden anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmektedir ($p=0.016 < 0.05$).

Tablo 5'te yaşa göre BAPİ toplam puanlarının ve alt boyutlarının değerlendirilmesi yer almaktadır.

Tablo 5. Yaşa göre bağımlılık profil indeksi toplam puanlarının ve alt boyutlarının değerlendirilmesi

BAPİ	Yaş				χ^2	P
	18-20	21-23	24-26	26 ve üstü		
	Ort. sıra	Ort. sıra	Ort. sıra	Ort. sıra		
Madde Kullanım Özellikleri	148	132.90	147.29	119.27	3.518	0.318
Tanı	161.81	128.67	140.77	112.54	11.511	0.009*
Yaşam Üstüne Etkileri	150.05	132.82	140.30	107	6.335	0.096
Şiddetli İstek	153.43	131.36	138.74	116.94	5.843	0.119
Motivasyon	154.54	133.38	131.52	114.35	6.618	0.085
BAPİ Toplam	152.81	128.86	137.23	102.46	8.001	0.046*

Kruskal-Wallis H Testi

* $p < 0,05$

Yaş gruplarına göre BAPİ alt ölçekleri ve toplam puanlarının farklılık gösterip göstermediği analiz edildiğinde şu bulgular elde edilmiştir:

Yaş gruplarının Tanı alt ölçeği puanları açısından ortalamaları arasında anlamlı fark vardır ($p=0.009 < 0.05$). 18 ile 20 yaş arasındaki katılımcıların Tanı alt ölçeğinden aldığı puanların ortalaması 161.80, 21 ile 23 yaş aralığındaki katılımcıların 128.67, 24 ile 26 yaş aralığındaki katılımcıların 140.77, 26 ve üstü yaş grubuna dâhil katılımcıların ortalaması ise 112.54'tür.

Yaş gruplarına göre BAPİ toplam puanları ortalamaları arasında anlamlı fark vardır ($p=0.046 < 0.05$). 18 ile 20 yaş arasındaki katılımcıların BAPİ toplam puanların ortalaması 152.81, 21 ile 23

yaş aralığındaki katılımcıların 128.86, 24 ile 26 yaş aralığındaki katılımcıların 137.23, 26 ve üstü yaş grubuna dâhil katılımcıların ortalaması ise 102.46'dır.

Tablo 6'da psikolojik destek alma durumuna göre BAPİ toplam puanlarının ve alt boyutlarının değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Tablo 6. Psikolojik destek alma durumuna göre bağımlılık profil indeksi toplam puanlarının ve alt boyutlarının değerlendirilmesi

BAPİ	Psikolojik Destek Alma					χ^2	P
	Hiç psikolojik ve psikiyatrik destek almama	Hem psikolojik hem de psikiyatrik destek alma	Psikoterapiye gitme	Hekim önerisi alınmaksızın psikiyatrik ilaç kullanma	Hekim önerisi ile psikiyatrik ilaç kullanma		
	Ort. sıra	Ort. sıra	Ort. sıra	Ort. sıra	Ort. sıra		
Madde Kullanım Özellikleri	114.30	173.99	156.85	190.13	159.74	32.221	0.001*
Tanı	121.05	159.93	147.27	155.13	148.05	13.754	0.008*
Yaşam Üstüne Etkileri	119.76	150.86	152.82	196	156.10	15.747	0.003*
Şiddetli İstek	118.37	163.48	144.77	162.63	158.79	21.122	0.001*
Motivasyon	127.95	150.08	137.31	141.13	139.09	4.008	0.405
BAPİ Toplam	116.53	161.43	140.88	184.50	146.70	16.457	0.002*

Kruskal-Wallis H Testi

**p<0,05*

Psikolojik destek alma durumlarına göre BAPİ alt ölçekleri ve toplam puanlarının farklılık gösterip göstermediği analiz edildiğinde şu bulgular elde edilmiştir:

Psikolojik destek alma durumlarına göre Madde Kullanım Özellikleri alt ölçeği puanlarının sıra ortalamaları arasında anlamlı fark vardır ($p=0.001<0.05$). Buna göre; hiç psikolojik ve psikiyatrik destek almayan katılımcıların Madde Kullanım Özellikleri alt ölçeğinden aldığı puanların ortalaması 114.30, hem psikolojik hem de psikiyatrik destek alan katılımcıların 173.99, psikoterapiye giden katılımcıların 156.85, hekim önerisi alınmaksızın psikiyatrik ilaç kullanan katılımcıların 190.13 ve hekim önerisi ile psikiyatrik ilaç kullanan katılımcıların 159.74'tür.

Psikolojik destek alma durumlarına göre Tanı alt ölçeği puanlarının sıra ortalamaları arasında anlamlı fark vardır ($p=0.008<0.05$). Buna göre; hiç psikolojik ve psikiyatrik destek almayan katılımcıların Tanı alt ölçeğinden aldığı puanların ortalaması 121.05, hem psikolojik hem de psikiyatrik destek alan katılımcıların 159.93, psikoterapiye giden katılımcıların 147.27, hekim önerisi alınmaksızın psikiyatrik ilaç kullanan katılımcıların 155.13 ve hekim önerisi ile psikiyatrik ilaç kullanan katılımcıların 148.05'tir.

Psikolojik destek alma durumlarına göre madde kullanımının Yaşam Üstüne Etkileri alt ölçeği puanlarının sıra ortalamaları arasında anlamlı fark vardır ($p=0.003<0.05$). Buna göre; hiç psikolojik ve psikiyatrik destek almayan katılımcıların Yaşam Üstüne Etkileri alt ölçeğinden aldığı puanların ortalaması 119.76, hem psikolojik hem de psikiyatrik destek alan katılımcıların 150.86, psikoterapiye giden katılımcıların 152.82, hekim önerisi alınmaksızın psikiyatrik ilaç kullanan katılımcıların 196 ve hekim önerisi ile psikiyatrik ilaç kullanan katılımcıların 156.10'dur.

Psikolojik destek alma durumlarına göre Şiddetli İstek alt ölçeği puanlarının sıra ortalamaları arasında anlamlı fark vardır ($p=0.001<0.05$). Buna göre; hiç psikolojik ve psikiyatrik destek almayan katılımcıların Şiddetli İstek alt ölçeğinden aldığı puanların ortalaması 118.37, hem psikolojik hem de psikiyatrik destek alan katılımcıların 163.48, psikoterapiye giden katılımcıların 144.77, hekim

önerisi alınmaksızın psikiyatrik ilaç kullanan katılımcıların 162.63 ve hekim önerisi ile psikiyatrik ilaç kullanan katılımcıların 158.79'dur.

Psikolojik destek alma durumlarına göre madde kullanımının BAPI toplam puanlarının sıra ortalamaları arasında anlamlı fark vardır ($p=0.002<0.05$). Buna göre; hiç psikolojik ve psikiyatrik destek almayan katılımcıların BAPI toplam puanların ortalaması 116.53, hem psikolojik hem de psikiyatrik destek alan katılımcıların 161.43, psikoterapiye giden katılımcıların 140.88, hekim önerisi alınmaksızın psikiyatrik ilaç kullanan katılımcıların 184.50 ve hekim önerisi ile psikiyatrik ilaç kullanan katılımcıların 146.70'tir.

Bağımlılık profil indeksi klinik formu (BAPİ-K)

Öğrencilerin BAPİ-K formuna verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Tablo 7'de BAPİ-K alt boyutlarına ait betimsel istatistikler yer almaktadır.

Tablo 7. Bağımlılık profil indeksi - k alt boyutlarına ait betimsel istatistikler

Alt Boyutlar	n	Min.	Maks.	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Öfke Kontrol Yetersizliği	499	0	9	2.39	1.63
Güvenli Davranış Eksikliği	495	0	10	3.45	2.24
Heyecan Arama Davranışı	500	0	6	2.52	1.75
Dürtüsellik	498	0	6	2.65	1.47
Depresyon	497	0	8	2.28	1.61
Anksiyete	498	0	6	1.46	1.40

Katılımcıların BAPİ-K ölçeği alt boyutlarından aldıkları puanlar dikkate alındığında; Öfke Kontrol Yetersizliği alt boyutunun en düşük puanın 0, en yüksek puanın 9, aritmetik ortalamasının 2.39 ve standart sapmanın 1.63, Güvenli Davranış Eksikliği alt boyutunun en

düşük puanın 0, en yüksek puanın 10, aritmetik ortalamasının 3.45 ve standart sapmanın 2.24, Heyecan Arama Davranışı alt boyutunun en düşük puanın 0, en yüksek puanın 14, aritmetik ortalamasının 2.52 ve standart sapmanın 1.75, Dürtüsellik alt boyutunun en düşük puanın 0, en yüksek puanın 12, aritmetik ortalamasının 2.65 ve standart sapmanın 1.47, Depresyon alt boyutunun en düşük puanın 0, en yüksek puanın 8, aritmetik ortalamasının 2.28 ve standart sapmanın 1.61 ve Anksiyete alt boyutunun en düşük puanın 0, en yüksek puanın 6, aritmetik ortalamasının 1.46 ve standart sapmanın 1.40 olduğu görülmektedir.

Tablo 8'de cinsiyete göre BAPİ-K boyutlarının değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Tablo 8. Cinsiyete göre bağımlılık profil indeksi - k alt boyutlarının değerlendirilmesi

BAPİ-K	Cinsiyet		Z	p
	Kadın	Erkek		
	Ort. sıra	Ort. sıra		
Öfke Kontrol Yetersizliği	250.46	248.78	-0.118	0,906
Güvenli Davranış Eksikliği	256.25	226.23	-2.103	0.035*
Heyecan Arama Davranışı	248.05	256.99	-0.631	0.528
Dürtüsellik	252.65	241.20	-0.815	0.415
Depresyon	258.49	224.07	-2.451	0.014*
Anksiyete	256.28	231.64	-1.769	0.077

Mann Whitney U Testi * $p < 0,05$

Cinsiyete göre BAPİ-K alt boyutları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı incelendiğinde; kadınların Güvenli Davranış Eksikliği'nin erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek ($p=0.035 < 0.05$) ve kadınların Depresyon düzeyinin erkeklerden anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmektedir ($p=0.014 < 0.05$).

Tablo 9’da sosyal hobi durumuna göre BAPİ-K alt boyutlarının değerlendirilmesi yer almaktadır.

Tablo 9. Sosyal hobi durumuna göre bağımlılık profil indeksi - k alt boyutlarının değerlendirilmesi

BAPİ-K	Sosyal Hobi		Z	p
	Evet	Hayır		
	Ort. sıra	Ort. sıra		
Öfke Kontrol Yetersizliği	251.51	247.54	-0.305	0,760
Güvenli Davranış Eksikliği	234.23	270.29	-2.750	0.006*
Heyecan Arama Davranışı	260.91	233.65	-2.097	0.036*
Dürtüsellik	247.25	253.15	-0.457	0.648
Depresyon	243.21	258.36	-1.174	0.241
Anksiyete	249.03	250.26	-0.096	0.923

Mann Whitney U Testi * $p < 0,05$

Sosyal hobi durumuna göre BAPİ-K alt boyutları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı incelendiğinde; düzenli bir sosyal hobi ile ilgilenmeyenlerin Güvenli Davranış Eksikliği’nin ilgilenenlerden anlamlı düzeyde yüksek ($p=0.006 < 0.05$) ve düzenli bir sosyal hobi ile ilgilenenlerin Heyecan Arama düzeyinin ilgilenmeyenlerden anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmektedir ($p=0.036 < 0.05$).

Sonuç

Özellikle gençlerde Bağımlılık yaşının giderek düşmesi, bağımlılık yapan maddelerin çeşitliliğinin artması ve uluslararası madde ticaretinin önüne geçilmesi zor bir boyut kazanmış olması, bağımlılık konusundaki araştırmaların, projelerin ve hukuki düzenlemelerin sayısını artırmıştır. Bu noktadan hareketle makale kapsamında

üniversite öğrencilerinin bağımlılık profilleri belirlenmeye çalışılmış ve bağımlılığa etki eden faktörler incelenmiştir.

Bağımlılık profilini belirlemek için kullanılan BAPİ ölçeğinden elde edilen madde kullanım bilgilerine göre en çok kullanılan maddenin alkol olduğu görülmektedir. Alkolü; esrar, çeşitli haplar ve ecstasy takip etmektedir. Çalışmadan elde edilen bulgular ile Dünya literatürü karşılaştırıldığında; dünyada en çok kullanılan madde esrar olarak kabul edilirken, araştırmada esrar, kullanılan maddeler içerisinde alkolden sonra ikinci sırada yer alır.

Yaş gruplarına göre Bağımlılık Şiddeti ve BAPİ alt boyutları puanları arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde; yaş grupları arasında Bağımlılık Şiddeti (BAPİ Toplam) ve Tanı alt boyutu açısından anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Yaş grupları ortalama sıraları incelendiğinde, 18 ile 20 yaş aralığında bağımlılık şiddetinin ve bağımlılık şiddeti alt boyutlarının tümünün diğer yaş gruplarına göre en yüksek değerler aldığı görülmektedir. 18 ile 20 yaş aralığını, 24 ile 26 yaş aralığı takip etmektedir. En düşük değerler ise 26 ve üstü yaş aralığında bulunan katılımcılara aittir. Literatürde de madde kullanımının ergenlerde yaygın olduğuna dair araştırmalar yoğunluktadır.

Psikolojik destek alma durumlarına göre katılımcıların bağımlılık şiddeti ve BAPİ ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde; hem psikolojik hem de psikiyatrik destek alan katılımcıların Bağımlılık Şiddeti ve BAPİ alt boyutu puanları almayanlara göre anlamlı düzeyde yüksektir. Hekim önerisi alınmaksızın psikiyatrik ilaç kullanan katılımcıların Bağımlılık Şiddetinin çok yüksek olması da elde edilen diğer önemli bir sonuçtur. Bu sonuç madde bağımlılığı ile kişilerin ruhsal durumları arasındaki ilişkiyi göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Makale kapsamında BAPİ Klinik formu ile kişisel bilgi formunda yer alan bilgiler arasındaki ilişki de ele alınmıştır. Analiz sonuçlarına göre; kadın ve erkeklerin Güvenli Davranış Eksikliği ile Depresyon düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Kadınların Güvenli Davranış Eksikliği ve Depresyon düzeyleri erkeklerden anlamlı şekilde yüksektir. Heyecan Arama alt boyutunda ise anlamlı olmamakla birlikte erkeklerin düzeyleri kadınlardan daha yüksektir.

Sosyal hobi durumuna göre BAPİ-K alt boyutları arasında anlamlı farklılığın olup olmadığı incelendiğinde; sanat, spor gibi bir sosyal hobisi olmayan katılımcıların Güvenli Davranış eksikliği olanlardan anlamlı düzeyde yüksektir. Heyecan arama davranışı açısından tersi bir sonuç elde edilmiştir. Buna göre; sosyal hobisi olan katılımcıların Heyecan Arama Davranışı, olmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksektir. Bunların dışındaki tüm alt ölçeklerde sosyal hobisi olmayanların aldığı puanlar, olmayanlara göre daha yüksektir.

Sanat, sporgibi bir sosyal hobisi olmayan katılımcıların Güvenli Davranış Eksikliğinin hobisi olanlardan anlamlı düzeyde yüksek iken Heyecan Arama Davranışında ise sosyal hobisi olan katılımcıların Heyecan Arama Davranışının, hobisi olmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olması; hobisi olan bireylerde güvenli davranışla ilişkili olan özgüvenin yüksek olduğu ve heyecan arama davranışında da kendini aşma güdüsünün olumlu bir şekilde üretkenliğe aktarıldığı şeklinde yorumlanabilir.

Kaynaklar

- [1] Altuner, D., Engin, N., Gürer, C., Akyay, İ. ve Akgül, A., (2009). Madde Kullanımı ve Suç İlişkisi: Kesitsel Bir Çalışma. *Tıp Araştırmaları Dergisi*, 7, 2, 87-94
- [2] Brener, N.D., Hassan S.S. ve Barrios, L.C., (1999). Suicidal İdeation Among College Students In The United States, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 67, 6, 1004–1008
- [3] Borges, G., Walters, E.E. ve Kessler, R.C., (2000). Associations of substance use, abuse, and dependence with subsequent suicidal behavior. *Am. J. Epidemiol*, 151, 781– 789
- [4] Browsey, I.W., Ireland, M. ve Resnick, M.D. (2001). Adolescent suicide attempts: risks and protectors. *pediatrics*, 107, 3, 485–498
- [5] Darke, S., Ross, J. ve Hall, W., (1996). Overdose among heroin users in sydney, australia. 1. prevalence and correlates of non-fatal overdose, *Addiction*, 91, 405–411

- [6] Darke, S., Ross, J., Lynskey M. ve Teesson, M., (2004). Attempted suicide among entrants to three treatment modalities for heroin dependence in the australian treatment outcome study (atos): prevalence and risk factors. *Drug and Alcohol Dependence*, 73, 1–10
- [7] Davison, G. ve Neale J., (2004). *Anormal Psikoloji*. İhsan Dağ (Çev.). 7, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, İstanbul, 244-245
- [8] Eryılmaz, A., & Öğülmüş, S., (2010). Ergenlikte öznel iyi oluş ve beş faktörlü kişilik modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Kurşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3).
- [9] Erdamar, G. ve Kurupınar, A., (2014). Ortaöğretim Öğrencilerinde Görülen Madde Bağımlılığı Alışkanlığı Ve Yaygınlığı: Bartın İli Örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt: 16, Sayı 1, 2014, 65-84
- [10] Köroğlu, E., (2005). *DSM IV TR, Tanı Ölçütleri, Başvuru El Kitabı*, Hekimler Yayın Birliği. Ankara, 42
- [11] McWhirter, J.J., McWhirter, B.T., McWhirter, E.H. ve McWhirter R.J., (2004). *At risk Youth. A Comprehensive Response* (3th ed). Pacific Grove, Thomson Brooks/Cole, 182
- [12] Newcomb, M.D. ve Bentler, P.M. (1988). Impact of Adolescent Drug Use and Social Support On Problems Of Young Adults: A Longitudinal Study, *Journal of Abnormal Psychology*, 97, 1, 64–75
- [13] Ögel, K., Karadag, F., Evren, C. ve Gürol D.T., (2012). *Bağımlılık Profil İndeksi Uygulama Rehberi*, Yeniden Yayınları. İstanbul, 9.
- [14] Tarhan, N. ve Nurmedov, S., (2011). *Bağımlılık*, Timaş Yayıncılık. İstanbul, 50-56
- [15] Uzbay, T.İ., (2015). *Madde Bağımlılığı*. 1, Tıp Kitabevi. İstanbul, 2.
- [16] Uzbay, T.İ., (2011). Bağımlılık yapan maddeler ve özellikleri. *Türkiye Eczacılar Birliği Sürekli Eğitim Dergisi*, 6, 16-33
- [17] Uzbay, T.İ. ve Yüksel N., (2003). *Madde Kötüye Kullanımı ve Bağımlılığı*. 2, Çizgi Tıp Yayınevi. Ankara, 1-11
- [18] Wilcox, H.C., Conner, K.R. ve Caine, E.D., (2004). Association of alcohol and drug use disorders and completed suicide: an empirical review of cohort studies. *Drug and Alcohol Dependence*, 76, 11–19

Yazar Kılavuzu

Aşağıda belirtilen yayın ilkeleri ve yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmış yazılar, “makale sunum formu” ile birlikte e-posta yoluyla aşağıdaki adreslere gönderilebilir.

Çevirisi yapılmış makalelerin değerlendirmeye alınabilmesi için özgün metinlerin ve makale sahibinden (asıl yazar veya hak sahibi yayınevi) izin yazılarının da gönderilmesi zorunludur.

Ön inceleme ve hakem değerlendirmesi doğrultusunda geliştirilmek ve/veya düzeltilmek üzere yazarlarına geri gönderilen yazılar, gerekli düzeltmeler yapılarak en geç bir ay içinde tekrar dergiye ulaştırılır.

Yapılan ön incelemede yazım kurallarına uyulmadığı tespit edilen makaleler düzeltilmesi için yazarına iade edilir ve yayım programına alınmaz.

Yayın İlkeleri

1. Dergide yayımlanan makaleler yazı işlerinin izni olmaksızın başka hiç bir yerde yayımlanamaz veya bildiri olarak sunulamaz. Kısmen veya tamamen yayımlanan makaleler kaynak gösterilmeden hiçbir yerde kullanılamaz. Dergiye gönderilen makalelerin içerikleri özgün, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış veya yayımlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır. Makaledeki yazarlar isim sırası konusunda fikir birliğine sahip olmalıdır.
2. ABMYO Dergisi'ne gönderilen yazılar, referans sistemi, dipnot gösterme biçimi ve kaynakça düzenlenmesinde American Psychological Association (APA) stilinde hazırlanmalıdır. APA'nın 6. baskısı, yazarların dikkate alacağı versiyonu olmalıdır. Bununla birlikte kaynakça düzenlenirken Türkçe'ye uyarlanmış ve APA'nın istisnası olan hususlar da bulunmaktadır. Türkçede gün ve ay içeren tarihler önce gün, sonra ay şeklinde (örneğin 12 Şubat) yazılmalıdır.

3. ABMYO Dergisi'nde yayımlanan makaleler yayın tarihinden itibaren derginin bir sonraki sayısına kadar tartışmaya açık olacaktır. Makaleler için yapılan eleştiriler dergide yayınlanacaktır.
4. Makaleler en fazla 12 sayfa olmalıdır. Makaleler en az Word 6.0/95 formatında diskette veya CD'de teslim edilmeli ya da ABMYO Dergisi elektronik posta adresine gönderilmelidir. Orijinal olarak hazırlanmış makaleler % 20 oranında küçültülerek basılacaktır, bu nedenle şekil ve tablolar bu durum göz önünde bulundurularak hazırlanmalıdır. ABMYO Dergisi siyah beyaz basıldığından gönderilen makaledeki resim, fotoğraf, şekil ya da grafikler renkli olmamalıdır.
5. Dergide yayımlanmak üzere gönderilen yazıların, daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış olması veya bir başka yayın organında değerlendirme aşamasında bulunmaması gerekmektedir.
6. Herhangi bir sempozyum, kongre, konferans vb. bilimsel etkinliklerde sunulmuş veya sunulacak olan bildiri metinleri, yayımlanmamış olması koşulu ile hakem değerlendirmesine gönderilir.
7. Dergi yayın Kurulu, makaleleri, üç hakem gönderir. Makaleler, en az iki hakemin olumlu görüşüyle yayımlanır.
8. Yayımlanması için düzeltilmesine karar verilen yazıların, yazarları tarafından en geç (posta süresi de dahil olmak üzere) 30 gün içerisinde, yeniden Yayın Kuruluna gönderilmesi gerekir. Belirlenen sürede gönderilen makaleler bir sonraki dönemde yayımlanmak üzere sıraya konulur. Metin, değişiklikleri isteyen hakemler tarafından yeniden incelenebilir.
9. Hakem onayı alan makaleler, raporların tamamlanma tarihlerine göre sıraya konularak yayımlanır.
10. Dergiye gönderilecek yazılar, iki kopya alınarak hazırlanmalıdır. Bunlardan bir kopya posta yolu ile gönderilmeli; bir kopya

ise; elektronik posta aracılığıyla iletilmelidir. Elektronik posta olarak gönderilen nüshada, yazar/yazarların adı soyadı, makalelerin tam adı, bağlı buldukları kurum ve ünvanları, iş-cep telefonları ve elektronik posta adreslerini içeren bir kapak sayfası bulunmalıdır. Kapak sayfası, posta yolu ile gönderilecek kopyaya da eklenmelidir.

11. Yazarlar, yayınlarını İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisine göndermekle, telif haklarını İstanbul Aydın Üniversitesine devretmiş sayılırlar.
12. Dergide yazısı yayımlanan yazarlara, iki adet dergi ücretsiz olarak gönderilir. Ayrıca telif hakkı ödenmez.
13. Ulusal ve uluslararası düzeyde akademik bilgi paylaşımının sağlanması amacıyla İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi'nde yayımlanmak üzere Hakem Kurulundan geçen yazılar Üniversitenin internet sitesine bağlı olarak da yayımlanabilir.
14. Dergiye gönderilen yazılar, yayımlanmasa dahi iade edilmez.

Yazım Kuralları

I. Makale Türleri

Dergiye gönderilen makaleler aşağıdaki özellikleri taşıyan çalışmalar olmalıdır:

- Özgün araştırmalarla ilgili çalışmalar,
- Uygulama örneklerini bilimsel bir yaklaşımla anlatan çalışmalar,
- Belirli bir konuda, önemli gelişmeleri değerlendirip eksiklikleri ortaya koyan derleme çalışmaları,
- Tez çalışmasından elde edilen sonuçların bilimsel tutarlılığı olan bir bölümünden ya da tümünden yararlanılarak hazırlanmış, doktora öğrencisinin ve tez danışmanının ortak yazar olarak yer aldığı bilimsel makaleler.

II. Sayfa Düzeni

Sayfa boyutu A4 kâğıt boyutunda olmalı, sayfa yapısında sağdan ve soldan 2 cm; üstten 2.5 cm; alttan da 3 cm boşluk bırakılmış olmalıdır. Metin, sağ ve sola dayalı (justify), özet ve abstract tek aralık olarak, ana metin 1,5 aralıkla yazılmalı, paragraflar arasında bir satır boşluk bırakılmalıdır. Başlık, şekil adı, tablo adı gibi formatı belirtilmiş yazılar dışında kalan metin Times New Roman yazı karakterinde 12 punto ile yazılmalıdır.

III. Makale Başlığı

Makale başlığı metnin içeriğini yansıtmalı, 70 harfi geçmemeli ve gereksiz uzatmalardan kaçınılmalı; Times New Roman yazı karakterinde 20 punto ile yazılmalı ve sadece başlığın ilk harfi büyük olmalıdır. Başlık sayfanın üst sınırından 6 cm boşluk bırakıldıktan sonra yazılmalıdır.

IV. Yazar Adı

Yazar adı sayfanın üst sınırından 10 cm aşağıda olmalıdır. Yazar adının ilk harfi ve soyadı büyük harf olmak üzere Times New Roman, 12 punto, sağa yaslanmış şekilde ve **koyu** olarak yazılmalıdır. Yazar adı birden çok olması durumunda, isimlerin her birine üslü sayı şeklinde bir numara verilerek kurumları dipnotta belirtilecektir. Yazışmalara yapılacağı yazarın isminin yanına asteriks (*) işareti koyulacak ve kurumu, telefon numarası, elektronik posta adresi, yayının 1. Sayfasının altında dip not (footer) olarak alttan 2 cm yukarıda, bir çizgi çekilerek, 10 punto, Times New Roman ve italik formatıyla yazılmalıdır.

V. Kısaltmalar, ilgili bilim alanının standart kısaltmaları olmalı ve metin içinde ilk geçtiği yerde tanımlanmalıdır.

VI. Türkçe Özet

Özet; yazıya konu olan çalışmanın amaçlarını, kullanılan yöntemleri, ulaşılan sonuçları, değerlendirmeleri içermeli ve 200-250 kelime arasında olmalıdır. Bu haliyle özet, yapılan çalışma hakkında fikir verebilmelidir. Özet, Times New Roman yazı karakteri ile 12 punto, italik olarak sayfanın üst sınırından 13cm boşluk bırakıldıktan sonra yazılmalı ve satırlar arasında tek aralık bırakılmalıdır. Özet kelimesi **koyu** olmalıdır. Özet kelimesi ile metin arasında bir satır boşluk bırakılmalıdır.

VII. Anahtar Kelimeler

Özet ve Abstract kısımlarından sonra, makalenin konu sınıflandırmasının yapılabilmesi için en az 3, en çok 6 adet anahtar kelime verilmelidir. Anahtar kelimeler önemlerine göre sıralanmış, Times New Roman yazı karakteri ile Türkçe anahtar kelimeler 12 punto, İngilizce keywords 11 punto ve italik yazılmalıdır. Sadece “anahtar kelimeler” ve “keywords” kelimeleri **koyu** ve *italik* olarak yazılmalıdır. Türkçe özet ile anahtar kelimeler arasında ve abstract ile keywords arasında bir satır boşluk bırakılmalıdır. Özel isimler hariç anahtar kelimeler küçük harfle yazılacaktır.

VIII. Makalenin İngilizce Başlığı

Makalenin İngilizce başlığı sadece ilk harfi büyük olmak üzere Times New Roman yazı karakterinde 16 punto ile **koyu** olarak ve sola yanaşık yazılmalıdır.

IX. İngilizce Özet (Abstract)

İngilizce özet, yazıya konu olan çalışmanın amaçlarını, yazıda kullanılan yöntemleri, ulaşılan sonuçları ve değerlendirmeleri içeren, Türkçe özetle olduğu gibi bilgi vermek üzere, 200-250 kelime arasında olacak şekilde hazırlanmalıdır. Abstract, Times New Roman yazı karakteri ile 11 punto, italik ve satırlar arasında tek aralık olacak şekilde yazılmalı, sadece “abstract” kelimesi 12 punto ve **koyu** olmalıdır.

X. Başlıklar

- Ana Başlık

Giriş bölümü yazıyı doğrudan ilgilendiren, uzun tarihçeler içermeyen bir bölüm olmalıdır. Tüm ana başlıklar sola dayalı olarak Times New Roman formatında 14 punto, **koyu** ve başlığın sadece ilk kelimesinin ilk harfi büyük olacak şekilde yazılmalıdır. Hiçbir başlığın önüne numara veya herhangi bir işaret konulmamalıdır. Ana başlıklardan önce boşluk bırakılmamalı, ana başlıktan sonra boşluk bırakılmadan makale metni başlamalı, metin yazı karakteri Times New Roman ve 12 punto olmalıdır.

-Ara Başlık

Ana başlıktan sonra herhangi bir metin yazılmadan ara başlık yazılması gerektiğinde arada boşluk bırakılmayacaktır. Ara başlıklar sola dayalı olarak Times New Roman formatında, 12 punto, **koyu** yazılmalı ve başlığın sadece ilk kelimesinin ilk harfi büyük olmalıdır. Ara başlıktan sonra boşluk bırakılmadan makale metni başlamalıdır. Herhangi bir metin yazıldıktan sonra konulacak ara başlıklardan önce bir boşluk bırakılmalıdır.

-Alt Başlık

Alt başlıklar paragrafın başında ve metinden bir çizgi (-) işareti ile ayrılarak yazılmalı ve hemen yanından metin devam etmelidir. Alt başlık Times New Roman yazı tipinde italik, 12 punto ve sadece ilk kelimenin ilk harfi büyük olarak yazılmalıdır.

XI. Şekiller

Metin içinde yer alan şekiller metin sınırlarını aşmayacak şekilde ortalanarak konulmalıdır. Şekiller mutlaka net ve okunaklı olmalıdır. Baskı sırasında yayın %20 oranında küçültüleceği için şekil büyüklükleri bu durum göz önünde bulundurularak belirlenmelidir. Şekiller ya bir çizim programı ile çizilmiş olmalı ya da taranmış ise en az 300dpi çözünürlükte taranmış olmalıdır. Şekil olarak gösterilen grafik, resim ve metin kutularında yer alan yazı ve sayıların büyüklüğü makale içinde Times New Roman karakteri ile yazılmış 9 punto boyutundaki bir yazının büyüklüğünden az olmamalıdır. Şekil numaraları ve adları şeklin altında ortalanarak, tek aralıklı ve Times New Roman 12 punto ile *italik* yazılmalı ve sadece ilk kelimenin ilk harfi büyük olmalıdır. Şekilden önce, şekil adından önce ve sonra da birer satır boşluk bırakılmalıdır. Şekiller metin içine yerleştirilirken mutlaka şekilden önce atıfta bulunulmalıdır.

XII. Resim ve Fotoğraflar

Resim ve fotoğraflar taranmış ise en az 300 dpi çözünürlükte taranmış olmalı, metin içinde mutlaka atıfta bulunulmalı, şekillerle beraber numaralandırılmalıdır.

XIII. Tablolar ve Denklemler

Metin içerisinde yer alan tablolar metin sınırlarını aşmayacak şekilde ortalanarak konulmalıdır. Tablo numaraları ve adları, tablonun üstünde tek aralık ve Times New Roman 12 punto ile sadece ilk kelimenin ilk harf büyük olacak şekilde ortalanarak ve italik yazılmalıdır. Tablo adı yazılırken üstte ve altta birer satır, tablodan sonra ise bir satır boşluk bırakılmalıdır. Tablolara tablodan önce mutlaka metin içerisinde atıfta bulunulmalıdır.

Tablo satır ve sütunlarındaki rakam ve yazılar Times New Roman 12 punto yazılmalıdır. Ancak zorunlu kalman durumlarda yazı boyutu yazı sınırlarını geçmeyecek şekilde en az 9 puntoya kadar düşürülebilir. Tablodaki parametre ve isimlerin yer aldığı ilk satırın hem altı hem de üstü 1.5 punto kalınlıkta birer çizgi ile kapatılmalıdır. Daha sonraki satırlarda herhangi bir yatay ve dikey çizgi kullanılmadan son satırın altına bir çizgi daha ilave edilerek tablo sınırlandırılmalıdır.

Metin içerisine yazılacak denklemler, Microsoft Word yazım programındaki Equation Editör ile sola dayalı olarak yazılmalı ve eşitliklere sağa dayalı olarak parantez içerisinde numara verilmelidir.

XIV. Semboller

Makale çok sayıda sembol içeriyor ya da makaledeki sembollerin açıklanması gerekiyorsa uluslararası standarda uygun olarak, semboller, kaynaklardan önce, Times New Roman 11 punto ile italik yazılmalıdır. Makalede ondalık gösteriminde nokta kullanılmalı, binlikleri ayırırken virgül veya nokta kullanılmamalı gerekiyorsa tek boşluk kullanılmalıdır.

XV. Kaynaklar

Dergideki referans sistemi, American Psychologists Association (APA) versiyon 6' dır. APA sistemine göre yazılmış bir eserin sonunda muhakkak ki bir kaynakça bölümü olmalıdır. Sayfanın başına Kaynaklar (başlık 14 punto, küçük harfle, sadece ilk harf büyük olmalı) diye yazılmalıdır. Metin içinde gönderme yapılmış/ anılmış her eser kaynakçada belirtilmelidir.

Makale metninin sonunda bulunan kaynaklar bölümü yazar soyadına göre A'dan Z'ye doğru, alfabetik bir şekilde sıralanmalı ve Kaynaklar içeriği Times New Roman 11 punto ile yazılmalı, sadece dergi, kitap ya da sempozyum adları italik olmalıdır.

Kaynaklarda, varsa cilt numarası koyu renkte, sayı numarası normal karakter ile yazılmalıdır. Kaynaklar kısmında yer alan ulusal-uluslararası makalelerin yer aldığı dergi adları kısaltılmış halleriyle değil, açık olarak yazılmalıdır.

» **Örnek:** Dergi adı Wat. Res. şeklinde değil, Water Resources şeklinde yazılmalıdır.

Yazı içinde atıfta bulunan kaynaklar; ya ...Smith (1980)... şeklinde cümlelerin içinde, ya ...(Smith, 1980; Adams, 1981) ya da (Smith vd., 1980) şeklinde cümlelerin sonunda yazar soyadı ve yayın yılı belirtilerek verilmelidir. İki yazarlı kaynaklarda iki yazarın da soyadı yazılmalı (Snell ve Etre, 1971), ikiden fazla yazarlı kaynaklar parantez içinde gösterilecek ise vd. kısaltması kullanılmalı (Li vd., 1998), parantez dışında Li ve diğerleri (1998) kullanılmalıdır.

-Metin içinde kitap, dergi ve film, TV programı adları italik yazılır. Örneğin, Siyaset Meydanı Programı'nda (...).

-Ayrıca yeni veya teknik bir terim metin içinde ilk geçtiği anda italik yazılabilir, sonrasında italik yazılmaz. Örneğin, 1990'lardan sonra alımlama çalışmaları Türkiye'de de artış göstermiştir.

-İngilizcede yaygın olan ifadeler ve kısaltmaları italik yazılmaz. Metinde bir ifadeyi daha çok vurgulamak amacıyla italik yazılmaz.

-Organizasyon kısaltmaları: İlk alıntıda adı açıkça yazılmalıdır; eğer okuyucu kısaltmayı yakından biliyorsa sonrakilerde kısaltma kullanılmalıdır.

» **Örnek:** İlk Alıntı: National Institute of Mental Health (NIMH),
Sonrakiler: (NIMH, 2015)

40 ya da daha fazla alıntı sözcük varsa, içeriden, tek veya sık satır aralığı vererek, ana metinden daha küçük bir puntuyla (10 veya 11 punto), italik olmadan, tırnaksız yazılır. Sonunda paragraf içinde sayfa numarası yazılır.

Dönüşüm Krishnamurti'ye göre (1998),

(...) zamanın bir sonucu değildir. Dönüşüm sessiz, sakin, pasif bir zihnin sonucudur. Zihin bir sonuca odaklandığında, artık pasif değildir. İnsan dönüşmek istedikçe, değişmek istedikçe, olanı değiştirmek istedikçe, bir sonuca odaklanacaktır, bir sonucu arayacaktır. Zihin basit bir şekilde olanı anlamağa niyet etmek zorundadır. O zaman sakinleşebilir. Bu sakinlik içinde, insan olanı anlayabilir. Dolayısıyla bir dönüşüm olabilir (s.83).

E-maile, telefonla, yüz yüze ya da başka biçimlerde yapılan kişisel görüşmelere dayalı bilgiler, metin içinde gösterilir, ancak kaynakçaya yazılmazlar. Örneğin:

Profesör Mark Post, “et üretimindeki temel sorunun verimsizlik olduğunu ve et üretimini bir tarım sürecinden fabrika sürecine dönüştürmek gerektiğini “ söyledi. (Mark Post kişisel görüşme, 24 Aralık 2011).

- Kanunların metin içinde ilk defa gösterimi:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na dayanılarak halkın mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere belediyeler kurulmuştur (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982:Madde 127).

Belli koşulları sağlayan ve nüfus yoğunluğu fazla olan belediyelerde hizmetin daha etkin ve verimli şekilde verilebilmesi amacıyla Yapı Kontrol Müdürlükleri kurulmuştur (Belediye Kanunu [BK], 2005:Madde 48).

- Kanun metinde ikinci defa geçtiğinde:

Belediyeler 5393 sayılı yasanın kendilerine vermiş oldukları yetki çerçevesinde yapacakları işlerle ilgili olarak yönetmelikler çıkarırlar ([BK], 2005:Madde 48).

Kaynak gösterimleri aşağıdaki örnekler gibi yapılmalıdır.

Ulusal - Uluslararası Makaleler

- » Ishidate, M., Sofuni, T., Yoshikawa, K., Hayashi, M., Nohmi, T., Sawada, M., Matsuoka, A., (1984). Primary mutagenicity screening of food additives currently used in Japan. *Food and Chemical Toxicology*, 22(8), 623-636.
- » Pandey, A. K., Kumar, P., Singh, P., Tripathi, N. N., Bajpai, V. K., (2017). Essential oils: Sources of antimicrobials and food preservatives. *Microbiology*, 7: 2161. doi: 10.3389/fmicb.
- » Gezgin, S., (2009). Medyanın sorumluluğu (Türk Alman ilişkileri Örneğinde). *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1:44-54.

Ulusal - Uluslararası Bildiriler

- » Yılmaz, A., Brown, O. ve Nelson, H., (1998). *Magnetic fields*, Proceedings, 5tJl Conference, Electronics, 117-143, Sydney, A.

Ulusal - Uluslararası Kitap

- » Yılmaz, A., Brown, O. ve Nelson, H., (1998). *Magnetic fields*, 295, Mc. Graw Press, London.

Kitap İçinde Bölüm

- » Sensoy, T., (1998). *Magnetic fields*, in Reinhardts, M, eds, Physics, Mc. Graw HM Press, 2-5, Oxford, UK.

Çeviri Kitap

- » Ong, W.J (1995). *Sözlü ve Yazılı Kültür*. Sema Postacıoğlu (Çev.). 136, Metis Yayınevi. İstanbul

Editörlü Kitap

- » Çebi, M.(Ed).(2003). *Medya Etki Araştırmaları* 142, Alternatif Yayınevi. Ankara.

Editörlü Kitapta Bölüm

- » Keeplinger. H,M(2003). *Etki Kavramının Sınırları*. Murat Çebi (Ed.), *Medya Etki Araştırmaları* 142, Alternatif Yayınevi. Ankara.

Dergiden Makale

» Gezgin, S. (2009). Medyanın Sorumluluğu (Türk Alman ilişkileri Örneğinde). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1, 44-54

Basılmamış Tezler, Bildiriler

» Arvas, İ.S (2010). *Cumhuriyet Döneminde Basında Etik Bağlamda Ortaya Konulan Uygulamalar ve Bir Meslek Örgütü: Basın Konseyi*. (Yayınlanmamış doktora tezi.) İstanbul Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kanun ve Yönetmelikler

» *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası* (1982), Kanun No:2709, Resmi Gazete: 09.11.1982/17863.

» *Yapı Denetimi Hakkında Kanun* (2001), Kanun No:4708, Resmi Gazete: 13.07.2001/24461.

» *Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği* (2008), Kanun No:4708, Resmi Gazete: 05.02.2008/26778.

İnternette Makale

» Koloğlu, O. (1999). *Medya, Devlet ve Sermaye*.
<http://dorduncukuvvetmedya.com>

Basılmış Bilimsel Rapor

» Yılmaz, A., Brown, O. ve Nelson, H., eds. (1998). Magnetic fields, J., Technical Report, ICTP TRIL Programme, 12, Trieste.

Mesleki Teknik Rapor

» Yılmaz, A., Brown, O. ve Nelson, H., eds. (1998). *Manyetik Alan Teorisi*, Teknik Rapor 5, CEV Vakfı, İstanbul.

Doktora, Y. Lisans Tezi

» Yılmaz, A., Brown, O. ve Nelson, H., (1998). *Manyetik Alan Teorisi*, Doktora tezi, AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Standartlar

- » TS920, (1990). *Binalarda rüzgar yükü kuralları, Türk Standartları*, Ankara. ix) Güncel Yazı,
- » Yılmaz, A., Brown, O. ve Nelson, H., (1998). Manyetik Alan Teorisi, *Bilim ve Teknik*, 63, 7, 3-5

Web Adresleri

Kaynakların A'dan Z'ye sıralanması bittikten sonra 1 punto kalınlıkta bir çizgi çekilerek, çizginin altından itibaren, internet kaynakları, siteden yararlanılan tarihle beraber yazılmalıdır.

- » Yılmaz, A., Brown, O. ve Nelson, H., (1998). *Manyetik Alan Teorisi*, <http://www.server.com/final/paper1.html>, (21.12.2005)

Broşür (Tarihsiz ve yazarsız):

- » *Inside these doors: A guidebook of Elfreth's Alley homes* [Brochure]. (t.y.).Philadelphia: Elfreth's Alley Association.

Film

- » Yönetmenin Soyadı, Yönetmenin Adının Baş Harfleri. (Yönetmen). (Yıl). *Filmin adı italik şekilde*. Prodüksiyon şehri: Prodüksiyon şirketi ismi.
- » Huston, J. (Yönetmen/Senaryo Yazarı). (1941). *Malta Şahini* [Film]. U.S.: Warner.
- » Metin içindeyse: (*Malta Şahini*, 1941) şeklinde gösterilir.

Fotoğraf

- » Adams, Ansel. (1927). *Monolith, the face of Half Dome, Yosemite National Park* [Fotoğraf]. Art Institute, Chicago.
- Metin içindeyse: (Adams, 1927) şeklinde gösterilir.

Görüşme

- » Arroyo, Gloria Macapagal. (2003). A time for Prayer. Michael Schumanilesöyleşi. *Time*.28Temmuz2003. Erişim Tarihi 13 Ocak 2004,

<http://www.times.com/time/nation/article/0,8599,471205,00.html>

Rapor ve teknik makaleler

» Gencil Bek, M. (1998). Mediscape Turkey 2000 (Report No. 2). Ankara: BAYAUM.

Televizyon programı

» Long, T. (Yazar), ve Moore, S. D. (Yönetmen). (2002). Bart vs. Lisa vs. 3. Sınıf [Televizyon Dizisi]. B. Oakley ve J. Weinstein (Yapımcı), *Simpsonlar* içinde. Bölüm: 1403 F55079. Fox.

Metin içindeyse: (Simpsonlar, 2002) şeklinde gösterilir.

İletişim Bilgileri:

Anadolu Bil Meslek Yüksek Okulu Dergisi Yayın Koordinatörlüğü

İstanbul Aydın Üniversitesi

Beşyol Mahallesi, İnönü Caddesi, Nu: 38
Sefaköy, Küçükçekmece/İstanbul

Tel: 0535 354 64 73

Web Sayfası: <http://abmyod.aydin.edu.tr/>

E-posta: candanvarlik@aydin.edu.tr

Author's Guide

Author's may send their articles which are prepared in accordance with the below stated publishing and editorial principles, together with the "article presentation form" via e-mail to the provided addresses.

Providing the permissions of the authors (the main author or the rightful publishing house) is obligatory for the translated texts and articles as well.

The articles which are sent to their authors for further improvement and/or proofreading following the preliminary reviews and referee evaluations, must be edited accordingly and delivered back to the journal in one month at the latest.

On the other hand, the articles which are found to be conflicting with this guideline, will be returned to their authors for further proofreading and will not be issued.

Publishing Principles

1. The articles to be published in the journal cannot be published or presented elsewhere without the permission of the Editorial Board. The articles that are published, partially or as a whole, cannot be used elsewhere without citation. The journal only accepts original manuscripts which are not published, being reviewed for publication or accepted to be published previously. The authors of the related articles must build a consensus upon the name order.
2. The articles delivered to the journal are expected to be arranged according to American Psychological Association (APA) style regarding the references, footnotes and bibliography. The authors must consult the 6th edition of APA.
3. The articles that are published in the journal will be open for discussion from the date of publication till the next issue of the

journal. The criticisms made for the articles will be published in the journal as well. The articles must not exceed 12 pages and they must be handed as a disc or delivered via e-mail to the given addresses. The originally prepared manuscripts will be scaled down by 20 % while printing, thus the sizes of the figures and tables must be arranged accordingly. Also, the journal is printed black and white, therefore the photographs, images, figures or graphics within the text must not be colored.

4. The journal only accepts manuscripts which are not published, being reviewed for publication or accepted to be published previously.
5. The papers that are presented or to be presented in a scientific gathering such as symposium, congress or conference can be accepted for referee evaluation provided that they are not published.
6. The Editorial Board of the Journal delivers the article to three different referees. The articles are published at least with two positive referee reviews.
7. The manuscripts that are expected to be revised must be completed and resent to the Editorial Board within 30 days (including the posting time). Manuscripts that are sent within the specified period will be queued to be published in the next issue. Manuscript revision may also be evaluated by the referees who demanded the changes.
8. The approved articles are published one after another regarding the completion dates of their referee reports.
9. The manuscripts to be sent to the journal must be prepared as two copies. One of the two copies must be posted as a hard copy and the other must be delivered via e-mail. Both of the delivered copies (digital and hardcopy) must include a cover page which contains the names and the surnames of the author(s), the full title of their articles, their titles and the workplaces, work and mobile phones as well as e-mails.

10. The copyrights of the manuscripts which are accepted to be published following the evaluation process, are considered as transferred to Istanbul Aydin University.
11. Following the publication of the article, two copies of the related issue of the journal is delivered to the author. No royalty is payed to the authors.
12. The manuscripts which pass Referee Board and to be published with the purpose of sharing knowledge on a national and international basis, may be published depending on the website of the university.
13. The manuscripts sent to the journal are not be returned even if not to be published.

Editorial Principles

I. Types of Articles

The articles to be published in the journal are expected to be as follows;

- » Works related to original studies,
- » Works which explain application examples in a scientific way,
- » Works of collection presenting the deficiencies and evaluating the developments on a specific subject,
- » Scientific articles that are prepared using the results obtained from a thesis, where there is a scientific consistency partially or as a whole and in which the doctorate student and the advisor have worked together as collective authors.

II. Page Layout

A4 page size with 2 cm margins on left and right; 2.5 cm on up and 3 cm on the bottom of the page. The text must be justified and written with 1,5 space whereas the Turkish and English abstracts

must be written with single space leaving an empty line between the paragraphs. The text, excluding the title, name of the figure or table for which the format is specified, must be written using Times New Roman font type in 12-point size in general.

III. Article Titles

The title of the article must reflect its content, must not exceed 70 characters. Authors must avoid redundancy; the title must be typed using Times New Roman font type in 20-point size with only the initial letter of the title capitalized. The title must be 6 cm below the upper page limit.

» **The English Title of the Article**

12-point size, **bold**, Times New Roman font type with only the initial letter of the first word capitalized.

IV. Author's name(s) and Address(es)

10 cm below the upper page limit, only the initials of the name and surname capitalized, Times New Roman in 12-point size, aligned to right and **bold**. In case there are more than one author name to be mentioned, each author's institution must be indicated as a footnote. The author responsible for correspondence must be indicated with an asterisk (*) and his/ her contact information such as institution, phone number and e-mail address must be given on the first page of the article as a footnote with 2 cm above the bottom page limit using 10-point size Times New Roman font type.

V. Scientifically standardized abbreviations should be preferred and explained where it is first mentioned.

VI. Abstract

The abstract must contain the purpose(s), methods, results and evaluations regarding the subject of the work and consist between 200-250 words. In this respect, the abstract must be able to give an idea about the work to the reader. Starting from 13 cm below the upper page limit, the abstract must be typed with single space using

12-point size Times New Roman font type in italics. The title of the abstract (Abstract) must be typed in bold leaving an empty line before the text.

VII. Keywords

Following the abstract part, at least 3 and at most 6 keywords must be given in order for the article subject to be classified. The keywords must be prioritized with 12-point size Times New Roman font type for Turkish and 11-point size and italics for English with only the “**Keywords**” typed in **bold**. There must be a blank space between the abstract and the keywords. Keywords must be typed in lower-case letters unless indicating a proper name.

VIII. Titles

» *English Title of the Article*

Only the initial letter capitalized; Times New Roman, 16-point size, bold and aligned to the left.

» *Main Title*

The introduction section must be directly related to the text itself without long background information. All main titles must be aligned to the left using 14-point size, bold, Times New Roman font type with only the initial letter of the title capitalized. Titles must not start with numbers or any kind of signs. Main titles must not have space before or after them and the main title must immediately be followed by the text (12-point size, Times New Roman) without an empty line.

» *Section Titles*

No empty space is required when main titles are to be followed by the section titles without a text. The section titles must be aligned to the left and written in 12-point size, Times New Roman font type in bold with only the initial letter of the first word capitalized. Section titles must be followed by the text without an empty line in between. However, any section title following a text must have an empty line before.

» ***Sub-titles***

Sub-titles must be typed at the beginning of the text and separated from the text using a hyphen (-) after which must follow the text without a space. Sub-titles must be written in 12-point size italics using Times New Roman font type with only the initial letter of the first word capitalized.

IX. Figures

The figures included in the text must be centered on the page aligned with the text. The figures must be clear and understandable. The manuscripts will be scaled down by 20 % while printing thus the sizes of the figures must be arranged accordingly. The drawings must either be prepared in a digital drawing software or if scanned the file must at least have 300dpi definition. The texts found in graphics, images and text boxes must not be smaller than a text written with 9-point size in Times New Roman font-type. The numbers and the names of the figures must be centered on the page, typed under the figure itself, following a single space with 12-point size italics in Times New Roman font-type with only the initial letter of the first word capitalized. There must be a single space before the figure, its title and after its title. The figures must be referred to within the text prior to the figure.

X. Images and Photographs

The images, photographs or special drawings included within the text must be scanned in 300 ppi (300 pixels per inch) with a 10 cm short edge in JPEG format, cited within the text and numbered together with figures.

XI. Tables and Equations

The tables included in the text must be centered on the page aligned with the text. The numbers and the names of the table must be typed above the table leaving a single space before and after as well as below the table using italics, 12-point size, Times New Roman font type; the title and the number must be centered with only the initial letter of the first word capitalized. Tables must certainly be referred

to within the text beforehand. The contents of the tables lines and columns must be typed with Times New Roman font-type and in 12-point size. In case necessary the font size can be decreased down to 9-point size not exceeding text limits. The first line of the table, where the parameters and the names are found, must be closed by a 1.5-point size thick line from above and under. The table must be limited by adding an additional line under the last line of the table without using horizontal or vertical lines.

The equations to be written within the text must be typed using Microsoft Word Equation Editor and aligned to left with equals numbered within parentheses and aligned to the right.

XII. Symbols

In case the article contains a lot of symbols or they are required to be explained, symbols should be written in 11-point size italics with Times New Roman font type before the bibliography in accordance with international standards. Decimal demonstrations must be done with full stop“.” with no comma separating thousands. If required use space.

IIIX. Bibliography

The reference system for the journal is American Psychologist Association (APA) 6th Edition. A work prepared in APA system must have a references section at the end. The page must begin with a title named “References” written in 14-point size Times New Roman with only the initial letter capitalized. Any work referred or quoted within the text must be cited in the references section.

The references content must be placed at the end of the text, aligned in an alphabetical order with Times New Roman, 11-point size with only the names of journals, books or symposiums written in *Italics* as shown in the following examples.

In case there is, the volume numbers must be typed in **bold** and issue numbers in regular characters. The names of the journals where

national or international articles are taken must not be abbreviated and must be given in full.

» **Example:** Name of the journal should be written as Water Resources, not as Wat. Res.

Citation must be as follows within the text in a sentence...Smith (1980)... or ...(Smith, 1980; Adams, 1981) as well as (Smith et al., 1980) at the end of a sentence indicating the surname and publishing year of the work. For citing the works with two authors, the surnames of both authors must be mentioned as follows (Snell and Etre, 1971). In case there are more than two authors to be indicated in the citation then “et al.” abbreviation must be used, in parentheses (Li et al. 1998) or within a sentence ... Li et al. (1998)...

- The names of books, magazines or journals, films or TV programs must be written in italics.

- A new or technical term may be written in italics when it is mentioned for the first time in the text and with regular characters later on.

- The common expressions and abbreviations in English must be written in regular characters. Italics must not be used for emphasizing an expression more.

-Organization abbreviations: the first reference must include the full name clearly; the abbreviations can be used later on in case the reader is familiar with the concept.

» **Example:** First reference: National Institute of Mental Health (NIMH),

Later on: (NIMH, 2015)

Place direct quotations that are 40 words, or longer, in a free-standing block of typewritten lines, and omit quotation marks. Use a smaller point size than the text itself (10 or 11) and add page number in parenthesis at the end of the quote.

» **Example:**

According to Krishnamurti (1998), (...) zamanın bir sonucu değildir. Dönüşüm sessiz, sakin, pasif bir zihnin sonucudur. Zihin bir sonuca odaklandığında, artık pasif değildir. İnsan dönüşmek istedikçe, değişmek istedikçe, olanı değiştirmek istedikçe, bir sonuca odaklanacaktır, bir sonucu arayacaktır. Zihin basit bir şekilde olanı anlamağa niyet etmek zorundadır. O zaman sakinleşebilir. Bu sakinlik içinde, insan olanı anlayabilir. Dolayısıyla bir dönüşüm olabilir (s.83).

Information based on personal conversations that are realized through e-mail, telephone, face to face communication and in other ways are cited within the text but not in references section.

Initial use of laws within a text:

For laws (statutes), the preferred form includes the name of the law and the year – e.g. (Child Abuse Prevention and Treatment Act of 1974). APA style requires anything cited briefly in the text (e.g. in parentheses) should also have a complete listing in the References list.

Belli koşulları sağlayan ve nüfus yoğunluğu fazla olan belediyelerde hizmetin daha etkin ve verimli şekilde verilebilmesi amacıyla Yapı Kontrol Müdürlükleri kurulmuştur (Belediye Kanunu [BK], 2005:Madde 48).

Repeated use of laws in a text:

Belediyeler 5393 sayılı yasanın kendilerine vermiş oldukları yetki çerçevesinde yapacakları işlerle ilgili olarak yönetmelikler çıkarırlar ([BK], 2005:Madde 48).

Bibliography should be prepared as follows:

National – International Articles

» Ishidate, M., Sofuni, T., Yoshikawa, K., Hayashi, M., Nohmi, T., Sawada, M., Matsuoka, A., (1984). Primary mutagenicity screening of food additives currently used in Japan. *Food and Chemical Toxicology*, 22(8), 623-636.

» Pandey, A. K., Kumar, P., Singh, P., Tripathi, N. N., Bajpai, V. K., (2017). Essential oils: Sources of antimicrobials and food preservatives. *Microbiology*, 7: 2161. doi: 10.3389/fmicb.

» Gezgin, S., (2009). Medyanın sorumluluğu (Türk Alman ilişkileri Örneğinde). *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1:44-54.

» **National – International Papers**

» Yilmaz, A., Brown, O. and Nelson, H., (1998). *Magnetic fields*, Proceedings, 5th Conference, Electronics, 117-143, Sydney, A.

National – International Books

» Yilmaz, A., Brown, O. and Nelson, H., (1998). *Magnetic fields*, 295, Mc. Graw Press, London.

Sections from Books

» Sensoy, T., (1998). *Magnetic fields*, in Reinhardt, M, eds, Physics, Mc. Graw HM Press, 2-5, Oxford, UK.

Translated Books

» Ong, W.J (1995). *Sözlü ve Yazılı Kültür. Sema Postacıoğlu (Çev.)*. 136, Metis Yayınevi. İstanbul

Edited Books

» Çebi, M.(Ed).(2003). *Medya Etki Araştırmaları* 142, Alternatif Yayınevi. Ankara.

Sections from Edited Books

» Keeplinger. H,M(2003). *Etki Kavramının Sınırları*. Murat Çebi (Ed.), *Medya Etki Araştırmaları* 142, Alternatif Yayınevi. Ankara.

Journal Articles

» Gezgin, S. (2009). Medyanın Sorumluluğu (Türk Alman ilişkileri Örneğinde). *İstanbul Aydın Üniversitesi/Sosyal Bilimler Dergisi*, 1,44-54

Unpublished Theses, Papers

Arvas, İ.S (2010). *Cumhuriyet Döneminde Basında Etik Bağlamda Ortaya Konulan Uygulamalar ve Bir Meslek Örgütü*: Basın Konseyi. (Unpublished Doctorate thesis) İstanbul Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Law and Regulations

» *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası* (1982), Kanun No:2709, Resmi Gazete: 09.11.1982/17863.

» *Yapı Denetimi Hakkında Kanun* (2001), Kanun No:4708, Resmi Gazete: 13.07.2001/24461.

» *Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği* (2008), Kanun No:4708, Resmi Gazete: 05.02.2008/26778.

Online Articles

» Koloğlu, O. (1999). *Medya, Devlet ve Sermaye*. <http://dorduncukuvvetmedya.com>

Printed Scientific Reports

» Yılmaz, A., Brown, O. and Nelson, H., eds. (1998). Magnetic fields, J., Technical Report, ICTP TRIL Programme, 12, Trieste.

Vocational, Technical Reports

» Yılmaz, A., Brown, O. and Nelson, H., eds. (1998). *Manyetik Alan Teorisi*, Teknik Rapor 5, CEV Vakfı, İstanbul.

Theses

» Yılmaz, A., Brown, O. ve Nelson, H., (1998). *Manyetik Alan Teorisi*, Doktora tezi, AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Standards

- » TS920, (1990). *Binalarda rüzgar yükü kuralları*, Türk Standartları, Ankara. ix) Güncel Yazı
- » Yılmaz, A., Brown, O. and Nelson, H., (1998). *Manyetik Alan Teorisi*, Bilim ve Teknik, 63, 7, 3-5

Online Sources

Following the alphabetical order of the sources, online sources must be indicated below a 1-point size line together with the date the source was used.

- » Yılmaz, A., Brown, O. and Nelson, H., (1998). *Manyetik Alan Teorisi*, <http://www.server.com/final/paper1.html>, (21.12.2005)

Booklets (no date, no author):

- » *Inside these doors: A guidebook of Elfreth's Alley homes* [Brochure]. (t.y.). Philadelphia: Elfreth's Alley Association.

Film

- » Director's Surname, Director's Initials. (Director). (Year). *Name of the film in italics*. Production city: Production company name.

- » Huston, J. (Director/Scriptwriter). (1941). *Malta Şahini* [Film]. U.S.: Warner.

Within the text: ...(Malta Şahini, 1941)...

Photograph

- » Adams, Ansel. (1927). *Monolith, the face of HalfDome, Yosemite National Park* [Fotoğraf]. Art Institute, Chicago.

- » Within the text: ...(Adams, 1927)...

Dialogue

» Arroyo, Gloria Macapagal. (2003). A time for Prayer. Michael Schumanilesöyleşi. *Time*.28Temmuz2003.ErişimTarihi13Ocak2004, <http://www.times.com/time/nation/article/0,8599,471205,00.html>

Report and technical articles

» Gencil Bek, M. (1998). Mediscape Turkey 2000 (Report No. 2). Ankara: BAYAUM.

TV Show

» Long, T. (Author), and Moore, S. D. (Director). (2002). Bart vs. Lisa vs. 3 Grade [TV Series]. B. Oakley and J. Weinstein (Producer), *Simpsons*. Episode: 1403 F55079. Fox.

Within the text: ...(Simpsons, 2002)...

Contact Information:

Anadolu Bil Meslek Yüksek Okulu Dergisi Editorial Board

Istanbul Aydin University
Beşyol Mahallesi, İnönü Caddesi, No: 38
Sefaköy, Küçükçekmece/Istanbul

Tel: 0535 354 64 73

Web: <http://abmyod.aydin.edu.tr/>

E-mail: candanvarlik@aydin.edu.tr

